

Emerging

*Education for life...
Life for Nation*

**INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT**

**Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.**

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

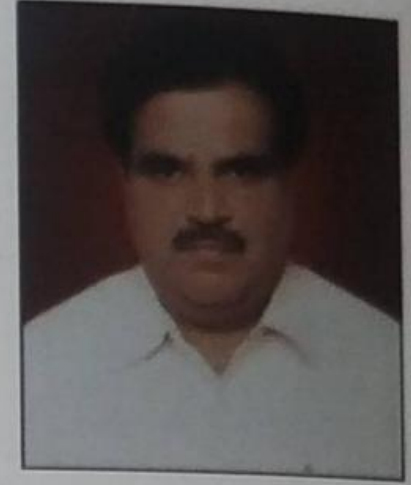
साद देती यशशिखरे

प्रा. डॉ. आरती रा. देशपांडे
सूक्ष्मजीवशास्त्र अभ्यास मंडळ व
विद्या शाखेवर सदस्य म्हणून निवड,
मॉयक्रोबायलॉसिस्ट सोसायटी ऑफ
इंडिया, अमरावती विभाग समन्वयक

प्रा. डॉ. शिवाजी नी. नागरे
वाणिज्य भाषा अभ्यास मंडळावर
सदस्य म्हणून निवड

प्रा. डॉ. प्रशांत पिसोळकर
बिजनेस मॅनेजमेन्ट अभ्यास मंडळावर
सदस्य म्हणून निवड, एन.सी.एफ.इ. मध्ये
फॉयनांसियल एज्युकेशनलिस्ट म्हणून नियुक्ती

प्रा. डॉ. संजय देव्हडे
भौतिकशास्त्र अभ्यास मंडळावर
निवड

प्रा. डॉ. प्रियाकुमारी धाबे
मारवाडी युवा मंचच्या वतीने
उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार

कु. सायली इंगळे
बी.सी.ए. विभाग संग्राहा, अमरावती
विद्यापीठातून सहावी मेरीट

प्रा. डॉ. मिलिंद शिरभाते
फेलोशिप अवार्ड स्विकारतांना

डॉ. अमरजा खेंडकर
सूक्ष्म जीवशास्त्र रिसर्च सेंटर मधून पी.एच.डी. प्राप्त

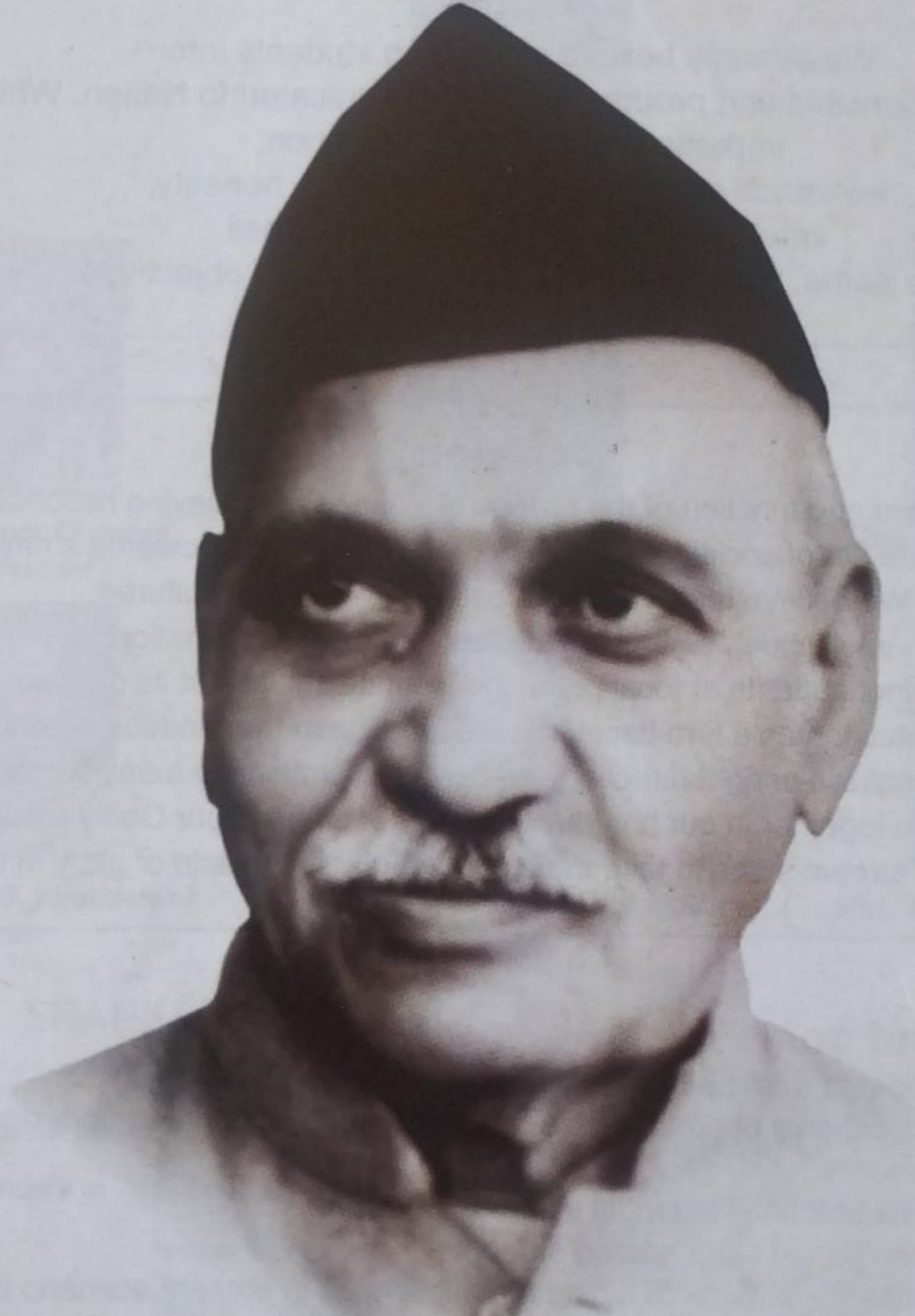

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

आचारः परमोधर्मः ॥

Late Shri Shankarlalji Khandelwal

1 August 1920 - 19 January 1995

संकल्प की ओर...

Vision

We strongly believe in molding students into ideal, responsible and productive citizens dedicated to Nation. While imparting need based education, we enrich core values like nationality, honesty, quality, rule following and cleanliness. The same, we cherish through our aims and objectives.

Mission

Establishment and function of the college are aimed at achieving national goal. This is not a mere act of social service, rather a task dedicated towards a national duty. We believe that proper education can develop cultured, intellectual, self-reliant students committed for nation. Keeping students at focal point, the institute chalks out its policies. The institution has a firm belief that students have tremendous potential. If it is channelized in right direction, we can find solutions to many a problems. Let us join together in our humble endeavor of drawing our Godly students in the national stream so as to take India at the highest pinnacle of glory in the world.

Objectives and goals

1. To hone the students with quality education.
2. To make the educational opportunities available to unprivileged and under-privileged section of the society.
3. To channelize the students' potential in nation building.
4. To inculcate need based skills among students.
5. To make the students capable of facing the challenges in present scenario by providing the knowledge of latest technology and scientific attitude.
6. To emphasize on values such as nationality, honesty, quality, adherence to rules and cleanliness for development of high standards of morality.

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

Executive Body
Shikshan Prasarak
Mandal, Akola.
(Estbd.-1958)

Dr. Taratai Hatwalne
President

Shri. Rajkumar Chaware
Vice President

Shri. Arun Y. Kulkarni
Vice President & Treasurer

Shri. Gopal S. Khandelwal
Secretary

Sau. Rekhatrai G. Khandelwal
Member

Shri. Rajeshwar R. Deshpande
Member

Shri. Vasant M. Khandelwal
Member

SHANKARLAL KHANDELWAL COLLEGE, AKOLA

College Development Committee

Shri Gopal S. Khandelwal	: Chairman	Shri Rajkumar Chaware	: Education Expert
Shri Madhur Khandelwal	: Secretary's nominee	Shri Vasant Khandelwal	: Industry Expert
Dr. C. B. Kadu	: Teacher Representative	Shri Pratul Hatwalne	: Social Worker
Dr. Sandya Kale	: Teacher Representative	Dr. Milind Shirbhate	: IQAC Co-ordinator
Dr. D. D. Bhakare	: Teacher Representative	Dr. J. M. Saboo	: Principal & Secretary
Shri Nitin Mahajan	: Non Teaching Representative		

Chief Editor

Dr. Shrikrushna Kakade
Department of Marathi

Editor

Dr. Arun M. Shelke
Department of Marathi

Miss Dimple Mapari
Department of English

Student
Representatives

Vishal Raut
B.A.-III

Sharad Rothe
B.Com.-III

Ku. Devtha Narwade
B.Sc.-III

संपादक मंडळ

संपादकीय ...

विद्यार्थी हे प्रचंड ऊर्जेचे स्रोत असतात, त्यांच्यात अलौकिक प्रतिभा दडलेली असते. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्वामध्ये दडलेले सुप्त गुण प्रकट होण्यासाठी त्यांना कुठेतरी व्यासपीठ हवे असते, हे व्यासपीठ मिळाले की विद्यार्थ्यांच्या प्रतिभेला उभारी येते. त्यांची सर्जनशीलता जागृत होते. मग कल्पनेला पंख फुटून त्यांची प्रतिभा अनेक क्षेत्रात संचार करू लागते. त्यांच्याकडून अनाकलनीय अशा साहित्याची कलेची निर्मिती होते. त्यातून भविष्याची उज्ज्वल वाट सापडते. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी हे अत्यावश्यक असते. महाविद्यालय स्तरावर विद्यार्थ्यांच्या ऊर्जेला योग्य ते वळण व दिशा देण्याचे काम महाविद्यालयातील वार्षिकांकांमधून होत असते. हे अंक खऱ्या अर्थाने विद्यार्थ्यांना कला, साहित्य, संस्कृती क्षेत्रासाठी हक्काचे व्यासपीठ असते. 'इमर्जिंग इंडिया' हा आमच्या महाविद्यालयाचा वार्षिकांक विद्यार्थ्यांची प्रतिभा, कलागुण, नैपुण्य, कलादृष्टी यांना केंद्रबिंदू मानून प्रकाशित होत असतो. प्रत्येक वर्षी नवा विषय, नवी संकल्पना यात राबविल्या जाते. २०१९-२० या वर्षीचा आमचा वार्षिकांक "केल्याने होत आहे रे, आधी केलेची पाहिजे" या संकल्पनेवर आधारित आहे. ज्यात महाविद्यालयाच्या कला, विज्ञान, वाणिज्य व पदव्युत्तर विभागात शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे निवडक साहित्य, महाविद्यालयातील शैक्षणिक उपक्रम, विद्यार्थ्यांचे विविध क्षेत्रातील उल्लेखनीय यश, शैक्षणिक सहली, मान्यवरांच्या भेटी, विभागांचे अहवाल प्रकाशित करण्यात आलेले आहे. या वार्षिकांकाच्या निर्मितीसाठी प्रेरणा आमच्या मातृसंस्थेच्या अध्यक्षा डॉ. ताराताई हातवळणे, सचिव गोपाल खंडेलवाल, कोषाध्यक्ष नाना कुलकर्णी, प्रा. राजकुमार चवरे, वसंत खंडेलवाल, गिरीश देशपांडे यांचे मनःपूर्वक आभार. सोबतच अंकाच्या प्रकाशनासाठी वेळोवेळी मार्गदर्शन करून उत्साह वाढिणारे प्राचार्य डॉ. जगदीश साबू, संपादक मंडळातील सहकारी, विद्यार्थी प्रतिनिधी, महाविद्यालयातील सर्व शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी तथा विद्यार्थी यांचे मी आभार मानतो. या अंकाचे आपण निच्छितच स्वागत कराल, ही अपेक्षा आहे.

धन्यवाद .....

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

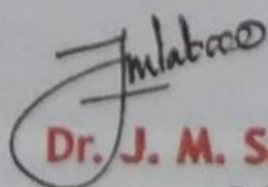
**From
Principal's Desk**

Greetings to all !

I am highly delighted to present our annual magazine, 'Emerging India' with the theme of the year, 'INSTANT ACTION ESCORTS ACHIEVEMENT' ('केल्याने होत आहे रे, आधी केलेची पाहिजे'). Any dream comes into reality only when it is pursued with persistent actions. Mere planning without execution does not lead anywhere. Today's youth has immense potential and if we channelize it in the right direction, they will evolve themselves into the great citizens of tomorrow. Hence, we have put before them the theme. 'Immediate Action Escorts to Achievement'. Thinking about this theme they will definitely realize the significance of action in any endeavor. I believe that the students have taken efforts to explore the theme to the optimum resulting that this issue will be a fest to the reader.

I congratulate the editorial team and acknowledge the efforts of those who have contributed in the process of publishing of this issue.

Dr. J. M. Saboo
Principal

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

सोनेरी क्षण ...

संस्थेचे आधारवड आदरणीय दादासाहेब देशपांडे
व मदनलालजी खंडेलवाल यांच्या प्रती कृतज्ञता सोहळा

आदरणीय दादासाहेब देशपांडे व मदनलालजी खंडेलवाल
यांच्या कृतज्ञता सोहळ्या निमित्त महाविद्यालयातील
शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी

केलेनिया विद्यापीठ श्रीलंका येथे झालेल्या संस्कृत आणि
प्राच्यविद्या परिषदेमध्ये प्रा. डॉ. जयश्री सकळकळे यांचा सहभाग

साहित्य अकादमी नवी दिल्ली येथे
भाषण करतांना डॉ. श्रीकृष्ण गो. काकडे

राष्ट्रीय युवा दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना
श्री गोपाल खंडेलवाल

राज्यस्तरीय कॅरियर अपॉर्च्युनिटी इन ग्रीन एज्युकेशन या
कार्यशाळेप्रसंगी प्रा. किशोर रिठे, अमरावती

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

प्रेरणा सोहळा व पदवीदान समारंभ

प्रेरणा सोहळा-२०१९ मध्ये मार्गदर्शन करतांना मुंबई येथील
प्रसिद्ध उद्योजक श्री संजय गावंडे

प्रेरणा सोहळ्यात मार्गदर्शन करतांना निवासी जिल्हाधिकारी
अकोला प्रा. संजय खडसे

महाविद्यालय पदवीदान समारंभात
उपस्थित मान्यवर

पदविदान समारंभात विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतांना
उच्च शिक्षण सहसंचालक प्रा. डॉ. केशव तुपे

महाविद्यालयात आयोजित पदवीदान समारंभात
पदवी प्रदान करतांना शिक्षण सहसंचालक प्रा. डॉ. केशव तुपे

महाविद्यालयात आयोजित पदविदान समारंभात
पदवी प्रदान करतांना प्राचार्य डॉ. जगदिश साबू

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

विशेष उपक्रम

मराठी विभागाद्वारा आयोजित लोककवी श्री विठ्ठल वाघ
यांची प्रकट मुलाखात

जागतिक महिला दिना निमित्त परिसरातील महिला करीता
संगणक प्रशिक्षण कार्यशाळाचे आयोजन

राजभाषा दिना निमित्त श्री सात्यकी सावरकर यांचे
'सावरकरांचे भाषा विषयक' योगदान या विषयावर व्याख्यान

रसायनशास्त्र विभागाची पोस्टर स्पर्धा

पोषण सप्ताह व महिना निमित्त गृहअर्थशास्त्र विभागाद्वारे
न्यूट्रीशन सेईंग व कोट्स वर आधारीत प्रदर्शनी

सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित
फॉरमेन्टेड फुड फेस्टीवल

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

सामाजिक जाणीव जागृती उपक्रम

लिंगभाव जागृकता कार्यशाळा प्रसंगी गीताली
वी.म. मार्गदर्शन करतांना

लिंगभाव जागृकता माहितीपत्र स्पर्धा

महिला सुरक्षा कार्यशाळेतील
सहभागी विद्यार्थीनी

आंतरराष्ट्रीय युवा दिनाच्या निमित्ताने
आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धा

ज्योतीर्मयी बालिका सक्षमीकरण कार्यशाळेचे मोहरीदेवी
खंडेलवाल शाळेमध्ये महिला कल्याण समिती मार्फत आयोजन

आदिवासी गावांमध्ये कपडे आणि खाऊ वितरण करतांना
सामाजिक जाणीव जागृतीचे सदस्य

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

सांस्कृतिक उपक्रम

महाविद्यालयाच्या स्नेह संमेलनाचे उद्घाटन करतांना
प्राचार्य डॉ. जगदीश साबू

स्नेह संमेलनात आयोजित नृत्य स्पर्धा

स्नेह संमेलनाच्या समारोप प्रसंगी
प्रा. मधू जाधव

स्नेह संमेलनात आयोजित कवी संम्मेलन

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या युवा महोत्सवामध्ये
महाविद्यालयातील चमू

स्नेह संमेलनामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थी

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

Dr. Murlidhar Chandekar

M.Com., M.Phil., Ph.D.
VICE - CHANCELLOR

**SANT GADGE BABA
AMRAVATI UNIVERSITY,
AMRAVATI - 444 602**

20, March 2020

Message

It gives me immense pleasure to know that Shankarlal Khandelwal Arts, Science & Commerce College, Akola is publishing its annual magazine, "Emerging India". It is remarkable that every year the College publishes the annual issue with some theme, this year its theme is "INSTANT ACTION ESCORTS ACHIEVEMENT". As Thomas Fuller has rightly stated that "All things are difficult before they are easy". This also underlines the fact that efforts are above all important. Any journey no matter how long, it starts first in mind and then with the first step that is taken in that direction. If that first step is not taken then it simply results in day dreaming which is futile. Accumulation of Knowledge and its application both are important. I feel that today's youth must understand this.

I am sure it will definitely help the students in a long way in realizing the significance of efforts in an individual's life. I am hopeful that with this theme "Emerging India" will come up with many beautiful write ups and students will explore the theme to the fullest.

I Congratulate the Principal, Editors, Students and all those who are working for the success of the magazine and wish them all the very best !

(Dr. Murlidhar Chandekar)

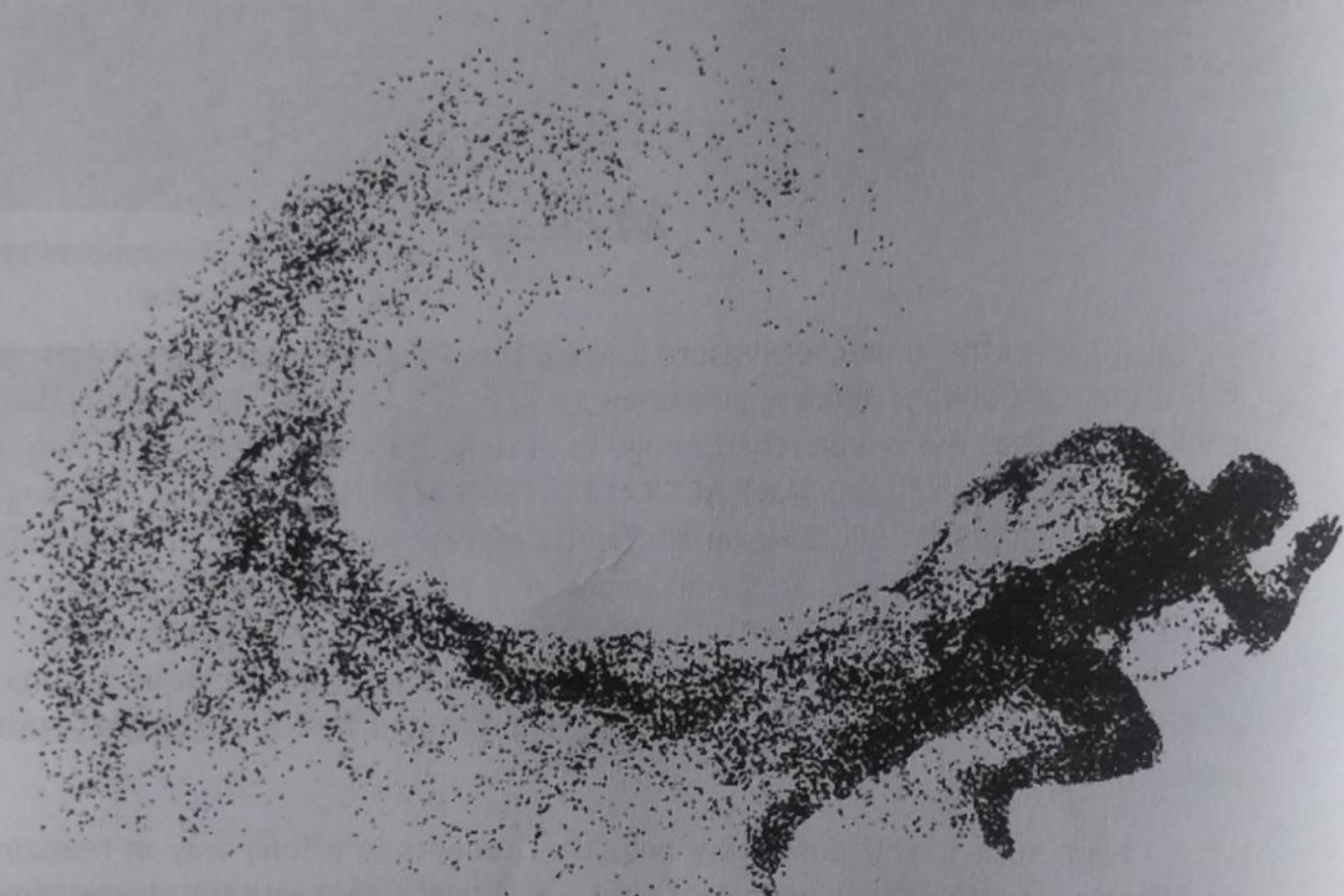

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

ASAB BOARD THAT
STUDYING IN THE
SOS 144 - ITA/2019

अनुक्रमणिका .....

Photo Gallery

Page No. 1 to 10 & 87 to 96

लेख	लेखक	पृष्ठ क्र.
मराठी विभाग		
असाध्य ते साध्य करिता सायास	वैष्णवी इंचे	१७
केल्याने होत आहे रे, आधी केलेची पाहिजे	निकिता खेडकर	१९
सातत्य	समीक्षा भाकरे	२०
वाचायला आवडतं!	प्रांजली कथले	२१
संदेश	मोनिका नंदरधने	२२
ध्येय ठरवा, त्यासाठी जीवापाड प्रयत्न करा	दीपाली काळे	२३
एक प्रयत्न अजून कर!	रीना श्रीनाथ	२५
जीवनातील जगणे	पूजा देशमुख	२६
प्रयत्न सोडू नका ...	पीनल कांबळे	२७
केल्याने होत आहे रे ... / जीवन ...	वैष्णवी अण्णुरकर / निकिता मते	२८
सकारात्मक तेकडून यशाकडे	वैष्णवी जोगदंड	२९
नशीब / नारीशक्ती	रोशना पोहरे / प्रगती चांगाडे	३०
दोन विचार... / तुम्हाला माहिती आहे का? / ओळख	वैभव वायाळ / साक्षी जव्हेरी / शिवानी देशमुख	३१
मित्रहो... / जीवनातील टीप्स / स्वतःला प्रश्न विचारा	किरण कापसे / साक्षी शिंदे / आशुतोष बुले	३२

ENGLISH SECTION

DREAM, HOPE AND REALITY	Kalyani Joshi	35
WHERE THERE IS A WILL, THERE IS A WAY !	Chanchal Harshwal	36
WHAT IS SUCCESS ? / DON'T QUIT	Prasika Ingle / Surbhi Agarwal	37
HARD WORK IS THE KEY TO SUCCESS	Prachi Aghadate	38
THE CHEER / INSPIRATION	Shivani Gawai / Kalyani Joshi	39
13 LIFE CHANGING TIPS	Pallavi Nimborkar	40
DREAMS DON'T WORK UNLESS YOU DO	Hemant Gaygol	42
HARDWORK AND ACHIEVEMENT	Sakshi Javeri	43
MY ACHIEVEMENT	Manisha Ambarkar	44
HARDWORK BEATS TALENT	Neha Aware	45
THOUGHTS OF MIND	Priyanka Shirsat	46
NOTHING IS IMPOSSIBLE	Vaishnavi Dutonde	47
THE STRUGGLE IS REAL	Shubham Ugale	48

लेख	लेखक	पृष्ठ क्र.
हिंदी विभाग		
सफलता का मंत्र	प्राची कांबले	५१
यही जीवन की रीत है	विकी राऊत	५३
प्रयास करो, जीत हमारी है ... / मैं हूँ एक नारी	वृषाली भोयर / रोहिणी तिवारी	५४
चंद्रयान / असंभव से संभव	शिवानी गवई / कल्याणी जोशी	५५
बिल गेट्स के प्रेरणादायी विचार	ज्ञानेश्वरी राऊत	५६
बुलंद हौसले	रोहिणी तिवारी	५७
हां, मैं पागल हूँ / मैं- मेरी कोशिश / ईशदा अगर	विशाल राऊत / जया केशरवानी / भावना बेतवाल	५८
इमानदारी में ही प्रतिष्ठा है / मैं खुश हूँ	आशुतोष बुले / वैष्णवी शेळके	५९
स्वच्छता की और .. / स्वच्छता अभियान / मानव और	प्रा. राखी अटल/गोवर्धन सपकाळ/वैष्णवी अवातिरक	६०
संस्कृत विभाग		
स्त्रीशिक्षणस्य दीपशिखा ।	भावना ओवाळ	६३
घोषवाक्यानि	वैष्णवी जोगदंड	६४
कृतम् तदेव कथितम् येन ।	ऋतुजा शिरसाट	६५
वीराङ्गना न तु विरागिणी ।	दीक्षा सिरसाट	६७
कर्तव्यपालनम् ।	कल्याणी जोशी	६८
जीवनमूल्यानि - संग्राह्यग्रन्थः ।	सोमेश्वर कसणेकर	६९
संस्कृतमन्दाकिनीगीतम्	प्रियंका शिरसाट	७१
रमणीयतो भारतः	कोमल थोरात	७२
विभागांचे अहवाल		
		७५
TEACHING STAFF		
		85
विद्यापीठ गीत		
		८६

उत्कृष्टतेने साधनेची कोणती राहणी?

मराठी विभाग

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

असाध्य ते साध्य करिता सायास

वैष्णवी डुचे

बी.एस.सी. - १

'केल्याने होत आहे रे, आधी केलेची पाहिजे' या एका ओळीतून समर्थ रामदासांनी आपल्या जीवनात मेहनतीला, कष्टाला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे असे सांगितले आहे. कोणतेही काम, मग ते कितीपण अवघड असो, जर आपल्या मनात ते पूर्ण करण्याची तीव्र इच्छाशक्ती असेल आणि ते पूर्णत्वास नेण्यासाठी अतोनात कष्ट करण्याची जर आपली तयारी असेल, तर नक्कीच आपण ते यशस्वीरित्या पूर्ण करू शकतो. 'असाध्य ते साध्य करिता सायास.' 'सायास' म्हणजेच प्रयत्न केल्याने असाध्य गोष्ट देखील साध्य होऊ शकते, पण त्यासाठी चिकाटीचे प्रयत्न करावे लागतात. आपण करत असलेल्या कामावर आपली निष्ठा पाहिजे आणि आपल्या प्रयत्नांवर विश्वास पाहिजे. भारतासारख्या पुरुषप्रधान संस्कृती असलेल्या देशात स्त्री शिक्षणाचा पाया रचणं सोपं काम नव्हतं. पण जोतिबांची देखील आपल्या कामावर श्रद्धा होती. त्यामुळे त्यांच्यापुढे एवढं आव्हानं असूनही ते त्यांच्या कार्यात यशस्वी झाले.

आपल्यातील कित्येकांना वाटतं की, कोणतेही कष्ट न करता आपल्याला फळ मिळालं पाहिजे. 'दे रे हरी पलंगावरी' या वृत्तीचे ते असतात. त्यांना मेहनतीचा कंटाळा येतो आणि कोणत्याही कामासाठी ते नशिबावर अवलंबून असतात. माणूस म्हणतो, पैसा आला की मी काहीतरी करेल. पैसा म्हणतो, तू आधी काहीतरी कर मगच मी येईल. काही लोक तर कोणतंही काम करण्यासाठी योग्य वेळेची वाट पाहात असतात, पण खरं पाहिलं, तर ती योग्य वेळ कधीच येत नसते. आणि ज्यांना वेळेची किंमत कळते त्यांच्यासाठी प्रत्येक क्षण योग्य असतो. कोणत्याही गोष्टीचं नियोजन करणं सोपं असतं, पण त्यावर अंमल करणं अवघड. आपण नियोजन तर करतो, एवढ्या वेळेत हे काम तेवढ्या वेळेत दुसरं काम करू, पण विरंगुळा किंवा आळसामुळे ते आजचं

काम उद्यावर, उद्याचं परवावर, असं करता करता आपल्याला त्या कामाचा विसर पडून जातो आणि ते कधीच पूर्ण होऊ शकत नाही. म्हणूनच म्हटलेलं आहे, 'कल करे सो आज कर, आज करे सो अब'. आपल्या आयुष्यात वेळेला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. एकदा गेलेला पैसा परत येऊ शकतो, पण गेलेली वेळ कधीच परत मिळत नाही. पण, दुर्दैव असं की, वेळेची किंमत आपल्याला ती वेळ निघून गेल्यावरच कळते. आणि त्या वेळेची आपल्याला आपल्या आयुष्यात खूप मोठी किंमत चुकवावी लागते. ज्याची भरपाई कदाचित कधीच होऊ शकत नाही.

काही लोक आयुष्यात एकदा अपयश आलं की, खचून जातात आणि परत प्रयत्नच करत नाहीत. अपयशाच्या भीतीने ते आपलं ध्येयच बदलून टाकतात. पण, खरं पाहिलं, तर कधीकधी आपल्या जीवनात अपयश येणंही गरजेचं असतं. प्रत्येक गोष्ट, मग ते यश असो वा अपयश, आपल्याला काहीना काही शिकवून जाते. ज्या चुका आपल्या हातून घडल्या आहेत, त्या सुधारण्याची एक संधीच असते ती! आपण फक्त आपल्या ध्येयांवर ठाम असायला पाहिजे. अपयश आल्यामुळे ध्येय न बदलता आपल्या हातून घडलेल्या चुका लक्षात घेऊन त्या सुधारण्याचा प्रयत्न करायला पाहिजे. खरं पाहिलं, तर वाट पाहणाऱ्याला तेवढंच मिळतं, जेवढं अपयशाच्या भीतीने प्रयत्न करणारा सोडून देतो.

'मेहनत आणि अपार कष्ट करूनही
जेव्हा यश मिळत नाही
तेव्हा रस्ता बदला, सिद्धांत नाही
रस्ता बदलल्याने यशाजवळ नक्की पोहोचाल.'

मी शाळेत होती तेव्हा आम्हाला गणित विषयाला एक शिक्षक होते. जवळपास ५५ च्या वर त्यांचं वय होतं. तेव्हा नेहमी वर्गात आले की, दहा-पंधरा मिनिटं काहीतरी असं बोलायचं की, पूर्ण वर्गात उत्साह निर्माण होत असे. त्या सरांसोबत बोलल्यानंतर मनात एक प्रकारचा उत्साह संचारत असे. सर नेहमी म्हणायचे, रोज सकाळी उठल्यानंतर मनात स्वतःशीच एक ध्येय ठरवून घ्यायचं की, आज मला एवढा अभ्यास करायचाच आणि मग पूर्ण जरी नाही करू शकलो, तरी आपल्या मनाला एक प्रकारचं समाधान मिळतं की, निदान मी ते पूर्ण करण्याचा प्रयत्न तरी केला. सरांच्या निवृत्तीच्या दिवशी सरांनी एक सुंदर वाक्य सांगितलं, ते मला अजूनही आठवतं.

‘ध्येय गाठण्यासाठी वादळांना भेटावं लागतं
अपयशाने विझून न जाता पेटून उठावं लागतं.’

आपण नेहमी विचार करत असतो, मला भविष्यात हे बनायचं, ही कार घ्यायचीय, इथे बंगला बांधायचाय वगैरे. त्याबाबतीत आपल्यात स्वप्नरंजन सुरूच असते. पण, स्वप्न पाहिल्यापेक्षा आपण ते सत्यात उतरवण्यासाठी परिश्रम करायला पाहिजे. ते स्वप्न पूर्ण करण्याची जिद्द आपल्या मनात असायला पाहिजे. आपल्या भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम म्हणतात, ‘जे आपण रात्री झोपेत पाहतो, ते खरं स्वप्न नसतं, तर ज्यामुळे आपली झोपमोड होते ते खरं स्वप्न असतं.’ आपल्या मनात असलेल्या इच्छांचं रूपांतर आपण स्वप्नांमध्ये, ध्येयामध्ये करायला पाहिजे आणि ते ध्येय मिळविण्यासाठी अतोनात कष्ट करायला पाहिजे. स्वामी विवेकानंद म्हणतात, ‘उठा, जागे व्हा! आणि आपले ध्येय प्राप्त होईपर्यंत थांबू नका.’ शेवटी काय, प्रयत्न करणाऱ्यांपुढे नशिबाला सुद्धा झुकावं लागतं. प्रयत्न इतक्या शांततेत करायचे की, यशाचा गलबला झाला पाहिजे. प्रयत्न म्हणजे कृती केल्याने सकारात्मक ऊर्जा निर्माण होते. अपयशाची भीती दूर होते. अपयश नावाच्या रोगासाठी आत्मविश्वास आणि चिकाटीचे परिश्रम हे सर्वात गुणकारी असे उपाय आहेत. खरं तर आपण फक्त प्रामाणिकपणे, उमेद न हरता प्रयत्न करायला पाहिजे. कारण, ‘जिथे प्रयत्नांची

उंची मोठी असते, तिथे नशिबाला पण कमीपणा घ्यावा लागतो.’ म्हणूनच तर म्हटले आहे, ‘यत्न तोचि देव जाणावा.’

आपल्या भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे उदाहरण पाहिजे, तर आपल्या लक्षात येईल की, त्यांचा जीवनप्रवास काही सुकर नव्हता. त्यांच्या मार्गात सुद्धा खूप अडथळे आले, पण त्यांनी उमेद न हरता आपले परिश्रम सुरूच ठेवले आणि त्यांना ज्या परिस्थितीचा सामना करावा लागला तसा दुसऱ्यांना करावा लागू नये म्हणून समाजकल्याणसाठी स्वतःला वाहून घेतले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर अठरा ते वीस तास अभ्यास करायचे, कित्येक ग्रंथ त्यांना मुखपाठ होते. हे सगळं ते करू शकले, कारण त्यांनी स्वतःला त्या कार्यात समर्पित केले होते. ते जेव्हा समाजकल्याणाकडे वळले, तेव्हा त्यांच्यावरही खूप टीकास्र सोडले गेले. पण, ते डगमगले नाहीत. कारण, त्यांनी समाजकल्याणालाच स्वतःचे ध्येय बनवून घेतले होते. आपल्याही आयुष्यात अशा कित्येक घटना घडतात. पण, त्याकडे लक्ष न देता आपल्याला आपलं लक्ष्य गाठायचं असतं. एक सुंदर छोटीशी कविता अलीकडे वाचनात आली -

‘‘जी माणसं ध्येयाकडे नजर ठेवून वाटचाल करत असतात

ती सतत ‘धडपडत’ असतात लोकांच्या नजरेत ती ‘

धड’ नसतात, कारण ती सतत ‘पडत’ असतात

खरं तर ती पडत नसतात तर पडता पडता ‘घडत’ असतात’’

असा आपला प्रवास असला पाहिजे. ठेच लागणे हा सुद्धा एक अनुभव असतो त्यातून शहाणे झाले पाहिजे की या आजच्या प्रयत्नावरच आपले सारे जीवन अवलंबून आहे. म्हणून निरंतर प्रयत्न करणे हा आपल्या जगण्याचा एक भाग बनाविला पाहिजे.

***

केल्याने होत आहे रे, आधी केलेची पाहिजे

निकिता खेडकर

बी.ए. - २

To be successful you need to follow a simple formula for success.... just do it...! कृती ही माणसाच्या आयुष्यात अत्यंत महत्त्वाची बाब आहे. मानवाने जर खूप विचार केला, योजना आखल्या, परंतु त्यावर त्याने मात्र काहीच कृती केली नाही, तर ते सगळे विचार निरर्थक आहेत. आपल्या मनात कोणतीही भीती ही अजाणतेपणामुळे किंवा भूतकाळातील वाईट अनुभवामुळे निर्माण झालेली असते. आपण जेव्हा कृती करतो, तेव्हा आपण काही ना काही परिणाम साध्य करतो व त्यातून अनुभव निर्माण करतो. या अनुभवामुळे आपला विश्वास वाढतो व भीतीचा अंत होतो. या उलट आपल्याला एखाद्या गोष्टीच्या भीतीने पछाडले असताना आपण काहीच कृती करत नाही. तेव्हा आपला अजाणतेपणा आणखी वाढतो. त्यामुळे आपला आत्मविश्वास आणखी ढासळतो व भीती आणखी वाढते. कृतीमुळे सकारात्मक ऊर्जा निर्माण होते. बहुतांश माणसे, जी आपल्या खऱ्या क्षमतेचा कधीच ठाव घेत नाहीत, त्यांच्याकडे स्वप्नच नसतं किंवा जर स्वप्न असेल, तर ते साकार करण्यासाठी ते कृतीच करत नाहीत.

जगातील प्रत्येक माणसामध्ये प्रचंड क्षमता आहे. यातील बरीच माणसं आपल्या खऱ्या क्षमतेचा ठाव घेतल्याशिवायच संपूर्ण आयुष्य जगतात. बरीच माणसं संपूर्ण आयुष्यभर असं काही करतात, जे त्यांना अजिबात आवडत नाही. बरीच माणसं आपल्या मनाविरुद्ध आयुष्य जगतात. त्यांना जाणवत असतं की, आपल्यामध्ये काहीतरी असामान्य दडलेलं आहे, परंतु कोडं उलगडत नाही. अशा व्यक्तींना वाटतं, माझ्याकडे खूप पैसे असते, तर बरं झालं असतं. मला चांगली नोकरी मिळाली असती, तर फार छान झालं असतं. माझं शिक्षण जास्त झालं असतं, तर मी प्रगती करू शकलो असतो. अशा व्यक्तींच्या

बऱ्याच इच्छा असतात. परंतु, त्या इच्छांचं रूपांतर स्वप्नांमध्ये व ध्येयामध्ये ते करत नाहीत व त्याला अनुसरून ते कृती कधीच करत नाहीत. कृती करण्याची योग्य वेळ कोणती? आज, आताच मुहूर्त टाळू नका! कृतीचा आणखी मोठा शत्रू म्हणजे चालढकल करणं! बऱ्याच माणसांना ठाऊक असतं की, आपण काय केलं पाहिजे, परंतु ते कृती करण्यासाठी चालढकल करत असतात. चालढकल करण्यामागची बरीच कारणं आहेत. प्रमुख कारण भीती हेच असलं, तरी आळशीपणा हा देखील कृतीच्या आड येत असतो. कृती करण्याच्या आड काहीही येऊ दे, भीती किंवा आळशीपणा, या दोन्ही गोष्टींना झटकण्यासाठी मुहूर्ताच्या शोधात राहू नका! मला विचाराल की, कृती करण्याची योग्य वेळ कोणती? मी म्हणेन की, आताच! हीच वेळ आहे कृती करायची. कृतीमुळे भीती नाहीशी होते आणि कृतीमुळेच परिणाम साध्य होतात. म्हणूनच आता, या क्षणाचा मुहूर्त टाळू नका. कृतीमुळेच परिणाम साध्य होतात. कृतीमुळे काही ना काही परिणाम साध्य होतात. मग तो अपेक्षित परिणाम असेल किंवा अनपेक्षित. कृती केल्यावर काहीच परिणाम साध्य झाला नाही, असं होणारच नाही. उदाहरणार्थ एखाद्या विक्रेत्याने आपलं प्रेझेंटेशन ग्राहकासमोर केल्यानंतर ग्राहक हो तरी म्हणतो किंवा काही तरी कारण सांगून टाळाटाळ करतो. परंतु, सांगायचा मुद्दा आहे की, सकारात्मक किंवा नकारात्मक परिणाम साध्य होतात.

यशस्वी माणसं सतत कृती करतात. त्यांना अपेक्षित परिणाम साध्य झाल्यानंतर पुढील उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी कृती करतात. जर त्यांना अपेक्षित परिणाम साध्य झाले नाही, तर परिणामांचं आणि कृतीचं विश्लेषण करून पुन्हा कृती करतात. अपेक्षित परिणाम साध्य होईपर्यंत आपल्या कृतीमध्ये सतत बदल करतात. खाली पायऱ्या कृती करण्यासाठी प्रेरक ठरतील.

१) एक कागद घ्या आणि पेन घ्या आणि अशा पाच कृती लिहा. ज्या बऱ्याच लहानात लहान कृती असल्या तरी चालेल. एखादा फोन कॉल, ई-मेल, पुस्तक वाचणं, एखादं ताटकळत राहिलेलं काम, काहीही असो. कमीत कमी पाच कृतींची यादी बनवा.

२) उठा, आता एक एक काम एका मागोमाग एक सरळ करून टाका.

Just do it!

'केल्याने होत आहे रे... आधी केलेची पाहिजे'

***

सातत्य

तू स्वतः परि ठाम आहे,
तर पावलांत तुझ्या का भार आहे।

निर्माता तू तुझ्या भाग्याचा,
तर, काळजाला तुझ्या का घाव आहे।।

अदृश्य शक्तीचा तू नाथ आहे रे,
तुझ्या यशाची तूच वाट आहे रे ।

खिन्न आहेस तर कशापरी तू ,
रक्ताला तुझ्या तुझ्याच कष्टाची साथ आहे रे।।

तुला भिडलेले ओझे जे ,
समजूनी त्यांना वस्त्र तू ।
स्वतःच्याच शोधापरी निघ जरा,
समजूनी त्यांना शस्त्र तू।।
अफाट समुद्राला भेद तू ,
तुफानी लाटांना छेद तू ।

हाकेला तुझ्या तुझ्याच यशाची वाट आहे रे,
खिन्न आहेस तरी कशापरी तू ।

मधाच्या माधुर्य स्वादाला,
थेंबा थेंबाच्या सातत्याची ओघळ असते ।

अद्भुत्तेने भरलेल्या घरट्याला,
पाखरांच्या कष्टांची जोळ असते।।

गगनाला भेदणारे सामर्थ्य तुझे,
क्रूरतेच्या जाळेमध्ये हा घोळ आहे रे ।

हारेनी घेरलेले प्रयत्न तुझे ,
यशाच्या चवेपरी गोळ आहे रे ।।

कारण, कष्टाला सातत्याची जोड पाहिजे रे ।।

जी आधी दिलेली पाहिजे,
म्हणूनच, केल्याने होत आहे रे ।
आधी केलेच पाहिजे ।।

समीक्षा भाकरे
बी.एससी.१ (मायक्रो.)

वाचायला आवडतं!

प्रांजली कथले

वी.कॉम. - १

मी शाळेत असताना 'तुमचा आवडता छंद कोणता' या प्रश्नाला ९९ टक्के वर्गाचं उत्तर असायचं, 'वाचायला आवडतं'. पुस्तकांनी भरलेली कपाटं, गर्दीनं गजबजलेली पुस्तक प्रदर्शन, हे दृश्य आजही दिसतं. पण लहानपणी 'वाचायला आवडतं' असं सांगणारा आजचा तरुणवर्ग या दृश्यात तितकासा आढळत नाही, ही काहीशी चिंतेची बाब आहे. वाचणं, लिहिणं यासाठी वेळच मिळत नाही, अशी बहुतांश लोकांची तक्रार असते. आजची वेगवान जीवनशैली पाहता ते खरंही आहे. पण, वाचन आपल्या जगण्याचा भाग बनतं, तेव्हा त्यासाठी लागणारा वेळ आपोआपच मिळतो. जग बदलतंय... घडणाऱ्या बदलांना सामोरं जाताना, स्वतः सिद्ध करण्यासाठी झगडताना, लवकर यशस्वी होण्याच्या इतरांच्या आणि स्वतःच्या अपेक्षा पूर्ण करताना तरुण पिढी भोवतालपासून दुरावून अधिकाधिक स्वतःत गुंतत चाललीये. पूर्वी पुस्तकांच्या दुकानात जाऊन पिशव्या भरभरून पुस्तकं घरी आणण्याचा, एक-एक पुस्तक भराभर वाचून संपविण्याचा साधासा आनंद आज खूप कमी जणांना मिळतो. पुढच्या पिढ्यांना पुस्तकांचा हा स्पर्श अनुभवता येईल का? की त्यांच्यासाठी पुस्तकं फक्त एक वस्तू बनून जातील? इतर निर्जीव वस्तूंसारखी? हे तितकंसं बरं चित्र नाही. पुस्तकं मात्र हे सगळं कोडं सोडवतील. पुस्तकं आपल्याला जगाशी, भोवतालाशी जोडून ठेवतील. ही झाली एक बाजू. पण, दुसरीकडे वळात वेळ काढून जमेल तसं पुस्तक वाचणारा हौशी तरुण वाचकांचाही गट आहे. आभासी जगात इंटरनेट, व्हिडिओ गेम्स या गोष्टींचा तरुणांवर काहीसा परिणाम आहे. पण, याच गोष्टीचा फायदा तरुणांपर्यंत जास्तीत जास्त पुस्तकं पोहोचविण्यासाठी सुद्धा करता येईल. पुस्तकं म्हटली की, त्यातही अनेक प्रकार आलेच. कोणाला कथा भावते, तर कोणाला कादंबरी, कोणासाठी कविता जिव्हाळ्याचा विषय असतो, तर कोणाला चरित्रं आवडतात.

आपल्या अस्तित्वाचा शोध घेण्यासाठी प्रत्येकजण प्रवास करत असतो. या प्रवासात पुस्तकं आपली सोबत असतात. पुस्तकांशी आपल्यालाही नकळत आपण अनामिक धाग्याने जोडले जातो. प्रत्येक पुस्तकात आपण आपल्यातलं काहीतरी साठवत असतो. खूपदा आपल्यातच दडलेल्या कितीतरी गोष्टी शोधायला पुस्तकंच मदत करतात. कपाटात बंद असलेल्या पुस्तकांची पानं कितीतरी मोठं, सुंदर जग खुलं करू पाहात असतात. गरज असते ती फक्त त्यांना थोडासा वेळ देण्याची! तंत्रज्ञानां जग जवळ आणलंय, तसंच लेखक आणि वाचकही जवळ आणले आहेत. या गोष्टींचा पुरेपूर वापर करणारा तरुण वर्ग आहे. इंटरनेटच्या माध्यमातून लोकांना वाचनाचे महत्त्व समजावून सांगता येते. पण, त्यासाठी त्याला वेळ देणं गरजेचे असते. त्याला थोडंसं महत्त्व द्यावे लागते, ही एक आशादायक बाब आहे. तरुणवर्ग वाचता होणं जितकं महत्वाचं आहे, तितकंच उद्याच्या तरुणांची सुद्धा पुस्तकांशी मैत्री होणं गरजेचं आहे. पुस्तक वाचण्याची सुरुवात स्वतःपासूनच करावी. स्वतः अगोदर जास्तीत जास्त पुस्तकं वाचून इतरांना त्याचे महत्त्व पटवून देण्याचा प्रयत्न करावा. तरंच तरुण पिढी सुधारेल आणि एक नवीन व सुंदर जग बनावला सुरुवात होईल. सरकार, शाळा, महाविद्यालये आणि पालक यांच्या एकत्रित प्रयत्नातून हे शक्य होईल. जास्तीत जास्त पुस्तकं वाचण्याकडे तरुणांचे लक्ष कसे केंद्रित करता येईल, याचा विचार करावा. त्यासाठी त्यांना हवे तसे प्रोत्साहन द्यावे. प्रत्येकाने जर मनात एक इच्छा निर्माण केली, तर हे जग नवीन बनावला वेळ लागणार नाही. जग जेवढं इंटरनेटच्या जाळ्यात गुंतले आहे, त्यापासून त्याची हळूहळू सुटका होईल.

शेवटी एवढंच म्हणू इच्छिते...

आभाळभर पुस्तकं, ओंजळभर आपण... संपणाऱ्या वेळेसोबत रोज थोडे थोडे खर्च होत असतो खर्च होऊन जाण्याआधी

स्वतःला थोडं साठवूया... आपल्याला सामावून घेण्यासाठी
आसूसलेल्या पुस्तकांच्या पानांत... थोडक्यात, लिहित्या
हातांना वाचणारे डोळे मिळोत आणि वाचत्या मनात प्रतिभेचे
अंकुर उमलोत! कारण पुस्तक मानस घडवितात. त्याच्या
व्यक्तीमत्वाला आकार देतात. शहाणपणाच्या गोष्टी शिकवितात.

जीवनात येणाऱ्या समस्यांना कसे सामोरे जावे ते शिकवितात.
म्हणून तरुणांनी पुस्तकांशी मैत्री केली पाहिजे, त्यांना आपला
मित्र बनविला पाहिजे. आपल्या दैनंदिन जगण्यातील एक सच्चा
मित्र आपण पुस्तकांना बनविले पाहिजे.

***

संदेश

उठा, जागे व्हा, प्रयत्न करा
अपयश येईल,
त्रासाचे चटके बसतील
कारण अपयश ही यशाची
पहिली पायरी आहे.
उठा, जागे व्हा, प्रयत्न करा.
प्रयत्नाशिवाय कार्याची सिद्धी होत नाही
श्रम केल्याने पूर्ण होते काम
विश्राम करतो तो होतो नाकाम.
उठा, जागे व्हा, प्रयत्न करा.
श्रमाचीच पायरी यशाच्या शिखरावर नेते
मेहनत करणाऱ्यांची कधीच हार होत नाही.
उठा, जागे व्हा, प्रयत्न करा.
असाध्य ते साध्य
करिन जो नेहमी सायास.
उठा, मेहनत करा, श्रम करा
उठा, जागे व्हा प्रयत्न करा.

यश, वैभव, कीर्ती हे फलस्वरूप
आहे, प्रयत्नाने सफलता प्राप्त होते.
उठा, जागे व्हा, प्रयत्न करा.
कोणत्याही कार्याची सिद्धी
प्रयत्नाशिवाय होत नाही,
सफलतेच्या शिखरावर पोहोचण्यासाठी,
प्रयत्नाची पायरी चढावी लागते.
उठा, जागे व्हा, प्रयत्न करा.
जो प्रयत्नाचा मार्ग स्वीकारतो
तोच यशाचे शिखर गाठतो
शिखर मोठे आहे, वेळ कमी आहे.
उठा, जागे व्हा, प्रयत्न करा.
चला तर , भारतीय तरुणांनो,
प्रयत्नशील राहून, आशावादी
राहून, यशाचे शिखर गाठूया...

मोनिका नंदरधने
बी.ए. - १

ध्येय ठरवा, त्यासाठी जीवापाड प्रयत्न करा

दीपाली काळे

बी.एस.सी. - १

‘ध्येय ठरवा, त्यासाठी जीवापाड प्रयत्न करा’ त्यास्तव कष्ट वा श्रम, मग ते कोणतेही असो, ते मनापासून करावे. वरवर केलेल्या कामात आनंद तर मिळत नाहीच, तसेच त्याचे फळही मिळत नाही. मनातून केलेल्या कामाचा कुणालाही बोजा वाटत नाही. मात्र, तेच काम अनिवार्य किंवा बंधनात टाकले की, कधी एकदा संपते, असे वाटते. उदा. शाळेतील मुलांना त्यांच्या आवडीनुसार अभ्यासाचे किंवा इतर काम लावल्यास ते त्यात तल्लीन होऊन काम करतात. याउलट हे काम केलेच पाहिजे, असा हेका धरल्यास किंवा बंधन टाकल्यास तो अभ्यास किंवा इतर कामे त्याला कंटाळवाणे व निरस वाटते. एखादे काम सुरू करण्यापूर्वी त्याचे ध्येय ठरवणे सुद्धा गरजेचे आहे. ‘ध्येयाविना काम करणे म्हणजे ढोरासारखे काम करणे होय.’

त्यामुळे उचित ध्येयप्राप्तीसाठी नियोजनपूर्वक केलेले कामच यशस्वी होऊ शकते. त्यासाठी सर्वप्रथम कामाचे नियोजन करणे महत्वाचे ठरते. शालेय जीवनातील विद्यार्थ्यांना या नियोजनाची ओळख झाली, तर त्यांचे प्रत्येक काम यशस्वी होताना दिसून येते. बहुतांश विद्यार्थी दहावी वा बारावीच्या परीक्षा तोंडावर आली किंवा त्यावर्षी भरपूर मेहनत घेतात, अभ्यास करतात, सरावसुद्धा भरपूर करतात. मग अशा विद्यार्थ्यांना घवघवीत यश मिळेल, असे सांगता येईल काय? कारण तहान लागली म्हणून विहीर खोदण्यापेक्षा आपणास कधी तरी तहान लागणार आहे, म्हणून जो आधीच विहीर खणून ठेवतो, त्याची खऱ्या अर्थाने तहान भागते. त्यास्तव फक्त महत्वाच्या वर्षी अभ्यास करून चालणार नाही. त्यासाठी प्रारंभीपासून अभ्यासाचे नियोजन केल्यास कमी श्रमात नक्कीच यश मिळू शकते. मनात नुसते संकल्प वा स्वप्नांचे महाल बघितल्यास आपले कोणतेच मनोरथ पूर्ण होणार नाही. ‘दे रे हरी पलंगावरी’ भावनेतून आपण विचार करत असू,

तर ते आपल्या जीवनासाठी नक्कीच घातक आहे. त्यासाठी नेहमी प्रयत्न करत राहणे अत्यंत गरजेचे आहे. समर्थ रामदास स्वामी यांनी म्हटले आहे की, ‘केल्याने होत आहे रे, आधी केलेच पाहिजे’, ‘यत्न तोचि देव जाणावा’. प्रयत्न करा, कार्य करा, यश तुम्हाला नक्की मिळेल. प्रयत्न केल्यास वाळूतून देखील तेल गळू शकते. त्यासाठी सर्वप्रथम स्वतःची कामे स्वतः करायला शिकणे महत्वाचे आहे.

कुटुंबात वावरताना एक बाब प्रकर्षाने जाणवते, लहान असलेली मुले त्यांना कसल्याची प्रकारच्या कामाची जाणीव नसताना आपण मुलांची आणि मुलींच्या कामाची विभागणी करतो. घरामध्ये एखादा मुलगा, ज्याला कामाची काहीच कल्पना नाही, असा तो झाडू घेऊन घर साफ करत असेल, तर घरातील आई किंवा कोणी श्रेष्ठ असतील ते नकळत म्हणून जातात. “अरे, ते झाडू ठेव बाजूला. ते तुझं काम नाही.” अशा अनुभवांतून मग मुलांच्या आणि मुलींच्या कामाचे वर्गीकरण सरळ आपल्या घरापासून जे सुरू होते, ते देशाच्या संसदेच्या दारापर्यंत जाऊन पोहोचते. कोणत्याही कामाचे अंगवळण जर टाकायचे असेल, तर त्यांना सर्वप्रकारची कामे देणे वा सांगणे गरजेचे आहे. घरातील केर साफ करणे, भाजी निवडणे, पाणी भरणे, अंथरूण टाकणे व त्याच्या घड्या करणे, आंगोळीसाठी पाणी गरम करणे, दुकानातून सामान आणणे, वर्तमानपत्र आणणे इत्यादी सर्व कामे वर्गीकरण न करता घरातील मुलामुलींना लावण्यास त्यांच्यात या कामाच्या बाबतीत विभागणी होणार नाही. ज्या घरात फक्त मुलगा किंवा मुलगीच असेल, तर त्या घरात कामाचे वर्गीकरण करता येते काय? नक्कीच नाही. या लहानपणाच्या वयात जर मुलांना कामाच्या बाबतीत स्वावलंबी बनविले, तर त्याचे दूरगामी चांगले परिणाम निश्चितपणे बघायला मिळतील. याबाबत भारताचे

माजी पंतप्रधान लालबहादूर शास्त्री यांचे जीवनचरित्र वाचले तर लक्षात येते की, त्यांनी जीवनात काम वा श्रमाला महत्वाचे पहिले स्थान तर दिलेच, शिवाय ते स्वतःची कामे स्वतः पूर्ण करण्यात धन्यता मानत. म्हणूनच तर ते भारताच्या महत्त्वपूर्ण अशा पंतप्रधानपदापर्यंत पोहोचू शकले.

भगवान गौतम बुद्ध यांनी आळस हा माणसाचा शत्रू आहे, असे म्हटले आहे. जी माणसे कष्टाळू आणि मेहनती असतात, त्यांना रिकामा वेळच मिळत नाही. सदा न कदा ते कामात व्यस्त असतात. तर, याउलट आळशी माणसे एक तर काम करत नाही आणि करणाऱ्या व्यक्तीला करू देत नाहीत. म्हणूनच अशा लोकांपासून चार हात दूर राहणे केव्हाही चांगले असते. रिकाम्या डोक्यात भुताचा वास असतो. काही काम नसले, तरी नसती उठाठेव केली जाते, जे की जीवनाच्या प्रगतीत खूप मोठे अडसर ठरते. लहान मुलांपासून ते मोठ्या व्यक्तीपर्यंत प्रत्येकाचे कष्ट करण्याचे प्रकार वेगवेगळे आहेत. लहान मुलांचे कष्ट म्हणजे, आपला शाळेतील अभ्यास वेळेवर पूर्ण करून घरकामात आईबाबांना मदत करणे. घरातील लहानसहान कामे स्वयंस्फूर्तीने पूर्ण करणे, काम करणाऱ्या लोकांविषयी मनात आदर ठेवणे आवश्यक आहे. कोणतेही काम श्रेष्ठ किंवा कनिष्ठ असूच शकत नाही. प्रत्येक काम आपणास काहीतरी देऊन जाते. बहुतांश ठिकाणी शालेय वयातील मुले हॉटेलमध्ये किंवा इतरत्र काम करताना दिसून येतात. घरच्या आर्थिक परिस्थितीमुळे ते अगदी लहान वयात कष्ट करण्यास सुरू करतात. त्यामुळे फार कमी वयात वयस्कर वाटतात. ज्या वयात जे काम करायला हवे, तेच काम केल्यास शरीर सुद्धा साथ देते. बालमजुरी प्रतिबंधक कायदा असूनदेखील बालकामगारांची संख्या अजून देखील कमी झालेली नाही. नोकरी करणाऱ्या कर्मचारी मंडळींनी प्रामाणिकपणे आपले काम पूर्ण करणे, हेच त्यांचे खरे कष्ट आहे. मात्र, काही कर्मचारी लवकरात लवकर श्रीमंत व्हावे म्हणून पैशांच्या हव्यासापायी लाच घेतात. अशा लोकांना कष्ट करून कमाविलेल्या पैशासारखी या पैशांची किंमत कळत नाही. वाटेल तशी पैशांची उधळण केली जाते. त्यामुळे त्यांच्या घरातील

संस्कारसुद्धा लुप्त होतात आणि त्यांची येणारी पिढी निष्क्रिय निघते. कारण, त्यांना श्रमाचे महत्त्व कळलेले नसते. भुकेला कोंडा आणि निजेला धोंडा असलेल्या लोकांनाच श्रमाचे महत्त्व कळलेले असते, म्हणून तर त्यांना चटणी भाकर सुद्धा गोड लागते. आणि इकडे खाण्यास सर्व काही असून मधुमेह किंवा विविध कारणामुळे ते खाऊ शकत नाहीत. एकीकडे पोटासाठी पायपीट होते, तर दुसरीकडे खाल्लेले पचविण्यासाठी पायपीट करावी लागते. प्रत्येक जण कामाची टाळाटाळ करीत असेल, तर भावी आयुष्य कसे असेल? याचा विचारदेखील फारच कठीण वाटते. म्हणून उभ्या जगाचा पोशिंदा असलेला शेतकरी असो वा इतर छोटे-मोठे काम करणारा कामगार, यांच्याविषयी त्यांच्या श्रमाचे मोल पैशांच्या मापातून न बघता कधीतरी माणुसकीच्या नात्यातून पाहायला शिकणे अत्यंत महत्वाचे आहे, असे वाटते. महात्मा गांधीजींनी म्हटल्याप्रमाणे, 'कोणत्याही कामाची सुरुवात 'स्व'पासून म्हणजे स्वतःपासून करावी. आपण एक जण पुढे पाऊल उचला, हजारो पावलं तुमच्या बरोबर येतील.'

समर्थ रामदास स्वामी यांनी कष्टाची महती सांगताना 'कष्टेविना नाही फळ' असे स्पष्टपणे सांगितले आहे. सर्वकाही जागेवर विनासायास मिळावे, अशीच प्रत्येकाची अपेक्षा बनत चालली आहे. समाजमनाची ही स्थिती बदलण्यासाठी लहानपणापासून ते मोठे होईपर्यंतच्या कष्टाच्या गोष्टी वदवून घेऊन संस्कार करण्याचे प्रयत्न होतात. विद्यार्थ्यांनी सुद्धा आपल्या जीवनात आपली कामे स्वतः करायला शिकले पाहिजे. आपला भार कुणाच्या खांद्यावर न देता स्वतःचे ओझे स्वतः उचलले पाहिजे. परीक्षेत स्वतःच्या मेहनतीवर अभ्यास करून पास झाले पाहिजे. तरच यशाची शिखरे आपणास पादाक्रांत करता येतात. त्यातून स्वतःचा आत्माविश्वास वाढतो. जीवनाचे निश्चित ध्येय सापडते, मार्ग सापडतो. आपली स्वप्ने साकार होतात, होय जीवनाची खरी सार्थकता असते. हे आपण सर्वांनी नेहमी लक्षात ठेवले पाहिजे.

***

एक प्रयत्न अजून कर!

अडला असशील हजारदा
पडला असशील हजारदा
पराभवाच्या भयान रात्री
रडला असशील हजारदा
पण झाले गेले आता विसर
मूठ आवळ अश्रू आवर
लक्ष्यावरती रोख नजर
अन् एक प्रयत्न अजून कर
एक प्रयत्न अजून कर!
संकट गगनी गडगडते
उरी समस्या कडकडते
तना मनाला चिरा पडूनी
उभे चराचर डगमगते
मग तूही त्रिधूल-डमरू धर
आरूढ हो तू, सर्वांवर अन्
प्रयत्नकारी तांडव कर
एक प्रयत्न अजून कर!
वाट समुद्री बिकट अती

अपमानाने, हेटाळणीने
तुझी बहकली ना किती
विस्फोटाने तूही उसळ
खळखळ, खळखळ तूही खवळ
स्वार होऊनी लाटांवरती
कर स्वतःला दृढ अढळ
एक प्रयत्न अजून कर!
पाहा आग ही धगधगते
उष्ण झळाही झगझगते
उदासीनता, अती जिणती
असाहायता ही भगभगते
या अग्नीला उद्ध्वस्त कर
वा स्वतःला उद्ध्वस्त कर
जन्म घेऊनी राखेमधुनी
पुन्हा नव्याने पंख पसर
एक प्रयत्न अजून कर!

रीना श्रीनाथ
बी.ए. २

जीवनातील जगणे

जीवनातले प्रत्येक जगणं समुद्र आहे.
मानले तर शांततेने येणाऱ्या लाटा आहे.
नाही तर एकदाच येऊन सर्व उद्ध्वस्त
करणाऱ्या समुद्राच्या वाटा आहे.
जीवनातले प्रत्येक जगणं समुद्र आहे.
जीवनातला प्रत्येक काटा मानले तर
आनंद आहे, नाही तर दुःख आहे.
जीवनातल्या यशाला प्रत्येक चांगल्या
क्षणाला पाय खेचणारा समान आहे.
पण, त्याच समाजाला प्रतिउत्तर देणारे
माझे प्रयत्न, धैर्य, निष्ठ आहे.
यशाच्या पायऱ्या गाठायला,
समुद्राच्या पायऱ्या आहेत.
पायऱ्या चढताना काढ्याची वाट आहे.
पण, पायऱ्या गाठताना स्वपणाची पहाट आहे.
जीवनात येणाऱ्या प्रत्येक काढ्याने,
जीवन जगणं नव्याने मला शिकवले आहे.
अयोग्य मी काही केले नाही,
सत्याने मी यशाला मिळवले आहे.

या यशाच्या काढ्याला पार मी केले आहे.
जीवनातल्या संकटांवर मात मी केले आहे.
जीवनातला समुद्र मी पाहिला आहे.

पूजा देशमुख
बी.ए.-१

मैं सही फैसले लेने में
यकीन नहीं रखता,
बल्कि फैसले लेकर
उन्हें सही साबित
करने में विश्वास रखता हूं।

– रतन टाटा

अगर आपके दिल और
दिमाग के बिच,
संघर्ष चल रहा हो,
तो हमेशा अपने दिल की सुनो।

– स्वामी विवेकानंद

प्रयत्न सोडू नका ...

प्रयत्न सोडू नका.
काहीही झालं तरी मोडू नका.
थोडेच क्षण सहिलेत आता
यश वाट पाहतंय तुमची
प्रयत्न सोडू नका.
यशाच्या ह्या प्रवासात
खूप अपेक्षाही असतील
त्या अपेक्षांचं ओझं मात्र घेऊ नका.
काम करत रहा
पण, प्रयत्न सोडू नका.
कधी यश मिळेल, तर कधी अपयश
कधी सुख, तर कधी दुःख
रडलात तरी चालेल, हरकत नाही
आपल्या स्वप्नांमागे धावणं सोडू नका.
लाखो वेळा हस किंवा लाखो वेळा जिंका
पण, प्रयत्न सोडू नका.
कटांची वेरीज आणि आळसाची वजाबाकी

काही तरी मिळविण्यासाठी
आत्मविश्वासाचा गुणाकार
आणि नकारात्मकतेची वजाबाकी
यशाचा हा मंत्र कधी विसरू नका.
काहीही झालं, तरी प्रयत्न सोडू नका.
आज ना उद्या केलेल्या
कटांचं चीज नक्की होईल
अनेक प्रयत्नांवर आता
यशाची खात्री पक्की होईल
यश मिळालं तरी,
कटाची साथ मात्र सोडू नका.
आणि काहीही झालं, तरी प्रयत्न सोडू नका.

पीनल कांबळे
बी.ए. - २

केल्याने होत आहे रे आधी केलेची पाहिजे...

वैष्णवी अप्पुरकर
बी.ए.-२

प्रयत्न म्हणजे स्थिरपणा सुरू ठेवणे. विशेषतः कठीण किंवा कंटाळवाणे अशा गोष्टींमध्ये चिकाटीची गुणवत्ता विकसित करण्यासाठी नियमित सराव आवश्यक आहे. केवळ दृढ निश्चय असलेला धैर्य आपण साध्य करू शकतो, समाधानकारक यश प्राप्तीकरिता ध्येय निश्चित करणे आवश्यक आहे. ते ध्येय प्राप्त करण्याकरिता परिश्रम घेणे आवश्यक आहे. यश प्राप्तीच्या मार्गावर नकारात्मक विचार येणे स्वाभाविक आहे. परंतु, या विचारांना फारसे महत्त्व न देता आपण आपल्या ध्येयाप्रति गतिशील असणे आवश्यक आहे. कोणत्याही कार्यामध्ये यश प्राप्ती करण्यासाठी त्या कार्याची सुरुवात करणे आवश्यक आहे आणि परिश्रमसुद्धा आवश्यक आहे. जर आपण फक्त स्वप्नच बघितले आणि त्यावर अंमलबजावणी केली नाही, तर ही बाब या कार्यात अन्यायशील ठरते. ध्येयाचा विचार करणे ही स्वाभाविक गोष्ट आहे. परंतु, तुम्ही ध्येयप्राप्ती करण्यास सुरुवात करणार नाही, तर ते ध्येय तुम्हाला प्राप्त होणार नाही. तुम्ही केवळ ध्येयवादी राहू शकत नाही, तर तुम्हाला सतत त्यावर प्रयत्न करणे गरजेचे आहे. अपयशाला घाबरून चालणार नाही. हा स्वभाव तुमच्या आयुष्यात प्रचंड बदल घडवून आणतो. तुम्ही काही करू शकता, परंतु सुरुवात करणे आवश्यक आहे. येणाऱ्या परिश्रमाचे विचार न करता सतत परिश्रम घेणे तुम्हाला तुमच्या ध्येयापर्यंत पोहोचवतो. निष्क्रिय बसून चालणार नाही. नेहमी आपल्या कार्याप्रति कृतिशील राहावे. फक्त स्वप्न बघू नका, त्यांना जगा, त्यांच्यामागे चिकाटीने लागा आणि ध्येयप्राप्त होईपर्यंत थांबू नका.

आपल्या नवीन आयुष्याचा प्रवास उत्साहाने सुरू करा. कारण, आपल्याला माहीत आहे, 'चिकाटी ही यशाची चावी आहे.' आपल्याला पूर्ण आत्मीयतेने स्वतःला आपल्या कार्यामध्ये झोकून दिले पाहिजे आणि परिश्रम घेणे ही योग्यतेची बाब आहे.

आपण आपला वेळ एकाच विषयावर जास्त विचार करून वाया घालवता येणार नाही. ते कार्य पूर्ण करण्याची धमक आपल्यात असली पाहिजे. आयुष्य हे फार छोटे आहे आणि आपण आपला वेळ जास्त वाया घालवू शकत नाही. आळस हा माणसाचा शत्रू आहे. यश प्राप्ती होईपर्यंत थांबायचा विचार मनात यायलाच नको. किंमती लोकांनाच यश प्राप्ती होते. मोठे ध्येय ठेवा, त्यावर कार्य करण्यास सुरुवात करा आणि एक दिवशी तुम्ही नक्की यशस्वी होणार!

***

जीवन ...

'ओठ' म्हणजे काय ते
जीव लागल्याशिवाय समजत नाही...
'विरह' म्हणजे काय ते
प्रेमात पडल्याशिवाय समजत नाही...
'प्रेम' म्हणजे काय ते
स्वतः केल्याशिवाय समजत नाही...
'पराजय' म्हणजे काय ते
शत्रूकडून हरल्याशिवाय समजत नाही...
'दुःख' म्हणजे काय ते
अपेक्षाभंग झाल्याशिवाय समजत नाही...
'सुख' म्हणजे काय ते
स्वतःमध्ये शोधल्याशिवाय समजत नाही...

निकिता मते
बी.कॉम.-३

सकारात्मकते कडून यशाकडे

वैष्णवी जोगदंड

बी.ए.-२

आपण सर्व म्हणतो की, आपण आपले विचार नेहमी सकारात्मक ठेवायला पाहिजेत. पण, सकारात्मक विचार किंवा सकारात्मक दृष्टिकोन म्हणजे नक्की काय असते? खरंतर आपले विचार सकारात्मक आहेत की नकारात्मक हे आपल्या कामांमधून कळत असतं. काहीवेळा असं होतं की, आपण आपल्या विचारातच नकारात्मकता टाकून देतो. त्यामुळे आपलं कामही हवं तसं यशस्वी होत नाही. आपण आपल्या कामांबाबत, आपल्या अभ्यासाबाबत आणि आपल्या भविष्याबाबत नेहमी सकारात्मक दृष्टिकोनातून पाहायला पाहिजे. कारण हीच सकारात्मकता आपल्याला एक दिवस जगातला सर्वात यशस्वी माणूस बनवू शकते. आता सकारात्मक विचार कसे असतात? किंवा ते कसे तयार होतात, याचा विचारसुद्धा सकारात्मक पद्धतीनेच करायला पाहिजे. दृष्टी सर्वाकडे असते, पण सर्व लोक या दृष्टीने सकारात्मकच पाहतील, असे नाही. सकारात्मक दृष्टिकोनातून तीच व्यक्ती पाहू शकते, जिचं मन सकारात्मक असेल. तीच व्यक्ती सकारात्मक विचार करेल आणि जो सकारात्मक विचार करेल तीच सकारात्मक कृती करेल. आणि त्या कृतीतून मिळणारं फळ हे साहजिकच सकारात्मकच असेल. आणि हीच सकारात्मकता आपल्या ध्येयाचा मार्ग असतो. आपण आपल्या आजुबाजूने आपल्या आवडीच्या वस्तू किंवा व्यक्ती यांची संपूर्ण व्यवस्था तर नाही करू शकत. पण आपण आपल्या दृष्टिकोनात तर थोडा बदल घडवून आणू शकतो. आपण सर्व बाजूंनी चांगल्या दृष्टिकोनातून पाहायला पाहिजे. काही गोष्टींमध्ये स्वतःहून आवड निर्माण करायला पाहिजे. प्रत्येक कामातून आपण चांगल्या पद्धतीने अनेक चांगल्या गोष्टी शिकायला पाहिजे. आपण आपल्या अपयशाकडे कोणत्या दृष्टिकोनातून पाहतो, हे अत्यंत महत्वाचे असते. कारण, आज जर आपल्या आपल्या अपयशाकडे नकारात्मक दृष्टिकोनातून पाहिलं, तर आपण

भविष्यात कधीच यशस्वी होणार नाही. खरंतर आपण नकारात्मक होतोच, म्हणून आपल्याला यश मिळाले. या विरुद्ध जर आपण आपल्या अपयशाकडे सकारात्मक दृष्टिकोनातून पाहिलं, तर आपण स्वप्नातही विचार केला नसणार एवढं भरभरून यश आपण संपादन करू शकतो. आपण आपले विचारच असतात जे फक्त आपल्याला सर्वांच्या मागे किंवा सर्वांच्या समोर नेऊन ठेवतात. मग आपण आपलं ठरवायचं, मला सर्वांच्या मागे राहायचं की, सर्वांच्या समोर! आयुष्याच्या गाडीला दोन चाके असतात. पहिलं चाक यश असतं, तर दुसरे चाक अपयश असते. वास्तवातील गाडी कधी एका चाकावर चालत नाही, तर आयुष्याची गाडी एका चाकावर कशी चालणार? आणि आपल्याला तर गाडी फक्त चालवायची नाही, तर सर्वात वेगाने पळवून तिला तिच्या स्थानापर्यंत नेऊन पोहोचवायचे आहे. मग थोडा विचार करा. जर आपलं आयुष्य या गाडीसारखं आहे आणि यश-अपयश याचे दोन चाके आहेत, तर फक्त एका चाकात गाडी कशी चालणार? म्हणजे फक्त यश तर फक्त यश आणि अपयश तर फक्त अपयश, असे नसते. कारण यश आणि अपयश या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत. अपयश आणि यश हे एकमेकांवर अवलंबून असते. अपयशाशिवाय यश नाही. आयुष्यात यश आणि अपयश या दोन्हीही गोष्टींना समान महत्त्व असते. कारण अपयशच आहे जे आपल्याला आपल्या यशापर्यंत नेऊन पोहोचवू शकते. हे सगळे तेव्हाच शक्य आहे जेव्हा आपण आपले विचार सकारात्मक ठेवू. आपल्या अपयशाकडे सुद्धा फक्त सकारात्मक दृष्टिकोनातूनच नाही, तर एक सुवर्णसंधी या दृष्टीने पाहू. म्हणून आपण आपले विचार, आचार, मत, दृष्टिकोन नेहमी सकारात्मक ठेवायला पाहिजे. मग पाहा की आपण केवढे मोठे यश संपादन करतो.

***

नशीब

जी माणसं हवीशी वाटतात
ती कधीही भेटत नाही
जी माणसं नकोशी वाटतात
त्यांचा सहवास संपत नाही
ज्यांच्याकडे जावेसे वाटते
त्यांच्याकडे जायला नमत नाही
ज्यांच्याकडे जाऊ नये असे वाटते
त्यांच्याकडे जावेच लागते
जेव्हा जीवन नकोसे वाटते
तेव्हा काळ संपत नाही
जेव्हा जीवनाचा अर्थ कळतो
तेव्हा काळ संपलेला असतो
नशीब हे असंच असतं
त्याच्याशी जपून वागावं लागतं
जिथे कोणाचेच चालत नाही
जिकडे नेईल तिकडे जावेच लागते
म्हणूनच स्वतःचे अस्तित्व
स्वतः निर्माण करावे लागते.

- रोशना पोहरे
बी.एसस्सी. - २

नारीशक्ती

विस्तारलेल्या वटवृक्षासारखी
असते स्त्रीचं आयुष्य
बालपणापासून तीच बनते
आईवडिलांची शिष्य
वटवृक्षासारखं अनेक फांद्या बांधून ठेवतात
तिला नात्याच्या बंधनात
पण, तिलाही वाटतं घ्यावी
उंच उडी आकाशात
आज तिने विविध क्षेत्र काबीज केली
त्यामुळे इतर गाऊ लागले विजयाचे सोहळे
तिनेच घडविले शिवबाला
तिच्यामुळेच महत्त्व आले
स्त्रीशिक्षणाला
घेऊन गगनभरारी तिने
विविध क्षेत्र काबीज केली
स्त्री बंधन डुगारून पुरुषांच्या खांद्याला खांदी
लावून उभी राहिली
नारीशक्ती आज खूप मजबूत झाली

- प्रगती चांगाडे
बी.एसस्सी. - २

दोन विचार...

आयुष्यात फक्त दोन गोष्टीमुळे
तुम्ही ओळखले जाता
एक म्हणजे...
तुमच्याकडे काहीही नसताना तुम्ही
दाखविलेला 'संयम'...!
आणि
दुसरे म्हणजे... तुमच्याकडे
सर्वकाही असताना तुमच्याकडे
असलेली 'नम्रता'

- वैभव वायाळ
बी.कॉम. - ३

तुम्हाला माहिती आहे का?

एका वडाच्या झाडाचे आयुष्य हजारो वर्षे असते.
हा वृक्ष नैसर्गिक व्हेंटिलेटरचे काम करतो. त्यापासून
वातावरणात शुद्ध प्राणवायू मिळतो. एक वडाचे
झाड दर तासाला ७११२ किलो प्राणवायू
आकाशात सोडतो.

- साक्षी जव्हेरी
बी.ए. - ३

ओळख

कधी एकदा सायंकाळी,
मीच भेटलो मला स्वतःला
अन् अदबीने सवाल केला,
फिरून माझ्या मीच मनाला
कोण असे मी, कुठून आलो,
कुठली माझी ओळख रे
कुठे चाललो, जर थांबलो, पुन्हा होऊन सावध रे
मी आत्मा की, परमात्मा मी
या देहाचा, असेन स्वामी?
अहंकार मी, निराकार मी
कुठला यात्री कुठच्या धामी?
शून्य असे की, एकच तो मी
कितीक पक्षी दडले व्योमी?
ईश्वर नश्वर कोण असे मी
गूढ कसे हे अंतर्दामी
मी मातीचा की दगडांचा
आकाशातील जलधारांचा?
रोज उगवत्या किरणांचा
की क्षितिजावरच्या चंद्राचा
इहलोकी वा परलोकीचा
कुठून आला सुंदर साचा?
रोज भेटतो जरी स्वतःला
प्रश्न मनातील कधी न सुटला
कोण असे मी, कुठून आलो,
कुठली माझी ओळख रे
कुठे चाललो, जरा थांबलो, पुन्हा होऊन सावध रे

- शिवानी देशमुख
बी.एससी. - २

मित्रहो... अपयशाचीही ओळख करून घ्या!

जीवनात प्रत्येकालाच यश मिळते असे नाही. अनेक विद्यार्थी परीक्षेत नापास होत असतात. काही खूप अभ्यास करतात, परिश्रम घेतात, पण त्यांना यश मिळत नाही. असे मुले साहजिकच निराश होतात. आपली संधी गेली, असे त्यांना वाटते. ते वाटणे स्वाभाविक सुद्धा असते. परंतु, त्यांनी निराश न होता पुढील संधी शोधली पाहिजे. आपल्याला मिळालेले अपयश हे सुद्धा आपल्यासाठी एक संधी होती. यातून शिकून मी यापेक्षाही मोठ्या परीक्षेत पास होईन. सर्वाना दाखवून देऊ की, मलाही संधीचे सोने करता येते. ही भावना आपण सर्व विद्यार्थ्यांनी मनोमन जोपासली पाहिजे.

किरण कापसे
बी.एससी.-१

भले ही आप
धीमी गति स चलें
लेकिन चलें जरूर,
और फिर वापस
कभी न लौटें ।

- अब्राहम लिंकन

जीवनातील टीप्स

- स्वतःमधील सुप्त गुण ओळखा व त्यानुरूप ध्येय ठरवा.
- चुकीच्या सवयी सोडा व चांगल्या सवयी अंगीकारा.
- स्वतःवर भरवसा ठेवून पुढील आयुष्याचा मार्ग निवडा.
- चांगल्या गुणवत्तापूर्ण जीवनशैलीने आयुष्य जगा
- कोणत्याही गोष्टीकडे सकारात्मकतेने पाहा.
- स्वतःच्या चुकांमधून शिका व निरर्थक गोष्टीकडे दुर्लक्ष करा.
- दुसऱ्यावर टीका करणं टाळा.

संकलन
- साक्षी शिंदे
बी.ए.-२

स्वतःला प्रश्न विचारा

- कामाचे नियोजन करताना स्वतःला काही प्रश्न विचारा.
- १) आठवड्यातून किमान तीनदा व्यायाम केला का?
  - २) सुदृढ आरोग्यासाठी व्यायाम करित आहे का?
  - ३) पौष्टिक आहार घेत आहे का?
  - ४) आरामासाठी पुरेसा वेळ आहे का?
  - ५) रोजचा अभ्यास रोज होतो का?

- आशुतोष बुले
बी.ए.-३

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

DREAM, HOPE AND REALITY

इंग्रजी विभाग

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

DREAM, HOPE AND REALITY

- Kalyani Joshi
M.A. I

"It is difficult to say what is impossible for the dream of yesterday is the hope of today and the reality of tomorrow."

This quote by Robert Goddard, An American engineer and physicist, aptly brings fourth the eternal human quest to keep pushing the boundaries of human endeavour to achieve seemingly impossible challenges. Goddard built the world's first liquid-fuelled rocket ushering us in an era of space flight and innovation. He laid the foundation for today's rocket engineering and is widely regarded today as the father of modern rocketry.

Modern world is full of sophisticated technologies and devices. Technologies like wireless communication, lasers, fiber optics and nanotechnology and devices like computer, smart phone and TV are common place realities of the modern world. However, in retrospection we find that all these modern realities were considered almost beyond human capabilities at some point of time. But, yet some people had 'dreams' of achieving what seemed impossible and got breakthrough that triggered 'hopes' among a few others whose contributions led a few others to culminate these dreams and hopes into 'realities'.

The time lag between dream and reality is unpredictable, some times it may be too long and some times, too quick. For example - Einstein dreamt (predicted theoretically) in 1917 that very obtained if the emission of light could be stimulated rather than allowing it to take place spontaneously. However, this dream was realised after 43 long years when the first practical laser (light Amplification) was developed by the US physicist Theodore Maimon in 1960. On the other hand, the discovery of x-rays by Roentgen in 1895 was converted very quickly, in

fact, in the same year, into a real application for imaging internal organs (x-ray radiology)

Just as dreams lead to hopes which further led to reality, the existing reality also gives birth to new dreams and hopes. For example, the existing developed machines such as Cotton gin and the steam locomotive during 1820s aroused the dreams and hopes of the British Mathematician Charles Babbage to develop a machine that will make calculation. He conceived an idea of an analytical engine, spent years perfecting the idea and finally developed a functioning prototype in 1832. Today's advanced computers are a reality that resulted from what Babbage dreamt and hoped.

Quite often the journey from dream to reality involves collective efforts of several discoverers, inventors and innovators who enjoy taking up new challenges and contribute to advancing the frontiers of knowledge and development. For example - modern TV materialised due to the dreams, hopes and efforts of several workers that included John Baird, who transmitted the first TV picture in 1878, Ferdinand Braun who invented the cathode ray tube (basis of all modern TV cameras and receivers) in 1897 and Philo Fransworth who demonstrated the electric TV in 1927, similarly the development of smart phone in around 1993 was enabled by thousands of products and processes, the prominent among them being the discovery of lithium-ion battery by Good enough, Whittingham and Yoshino for which they got the 1919 Nobel Prize in Chemistry.

Dreams and hopes of thousands of materials scientists led to amazing realities today as evidenced in the discovery and development of a large variety of new and novel materials. Today's materials scientists can manipulate and guide atoms to

make materials behave in a way they desire. These amazing advances are aptly expressed in a remark, 'Scientists know the art of engineering the atoms.'

Convinced with Goddard, it is really difficult to say what is impossible because what looked im-

possible some years back is a reality today what appears impossible today may become a reality tomorrow.

Hence as our theme says if you have a dream or goal start working immediately to make it a reality.

***

WHERE THERE IS A WILL, THERE IS A WAY !

- Chanchal Harshwal
B.com.I

She was a very brilliant as well as graceful girl. Her name was Priti. She was too cautious about her studies. Her ambition was to become an IAS. So she always thought about how she can achieve her ambition as well as what efforts she wants to take for becoming an IAS. Priti always followed 'Swami Vivekanand's thoughts, He said that - "All power is within you, you can do anything and everything." Hence Priti only focused on her ambition.

One day, she went to college but unfortunately met with an accident. She got hit by a bus. All people gathered around, blood spread all over, but she survived. People admitted her at the hospital and informed her parents, but one incident changed life of Priti because Priti lost her both eyes in this dangerous. When Priti come to know about her blindness, she was devastated and she said, "I want to finish my life. I can't live more." Then her parents said to Priti "Don't behave like a stupid person but also you should recover from this shock and live your life and who said, you can't live your life without eyes. Even those who haven't eyes they also live their life joyfully. Why not you? Try to live your life. No!!! My child, you should face the difficulty boldly, we are always with you."

Priti faced trouble for some days. Then few days

later Priti was determined to achieve her goal by 'Hook or Crook', so that 'Where there's a will there is a way.' From this day Priti started her new life. When Priti goes ahead, she faced ups and downs in her life, but the good thing was Priti did not fear from all ghastly situations. "No pains, No gain" is an apt observation of achieve success in life. Till, she toil and moil about study but her hard work give's Priti too much delightness.

Lastly Priti achieved her ambition and she became an IAS officer. That time Priti was very happy & from her eyes came tears of joy. All her situation of merriment Priti said to all people -

"Immediate action
Escorts to achievement"

All people were inspired from IAS Officer Priti. She became an example of inspiration and hard work.

***

WHAT IS SUCCESS ?

- Prasika Ingle
B.A.I

What is success?

'Success' means the achievement of a desired dream or a goal.

Each one of us wants to become successful in life. With this word success, so many other words are associated, such as confidence, power, concentration, energy and courage.

Purity, patience and perseverance are the three essentials to success and, above all, love.'

- Swami Vivenananda

How to achieve great success?

Nothing succeeds like success. But there are no shortcuts to success. Success does not come as windfall, it comes by the burning of midnight oil. Success come by working hard day and night. Have

Preserverance and faith. Be ready to face difficulties. Don't be worried and never neglect your duty. Slow and steady wins the race. Work constantly and regularly. Fortune favours the brave.

According to Edison success includes 1% inspiration and 99% perspiration that is hardwork. Success doesn't fall from sky suddenly. It is achieved step by step. It is full of challenges. Consider life as a challenge and accept it, that efforts may fail but don't fail to make efforts.

Work sincerely and honestly. With determination, dedication and devotion follow all these and be successful.

***

DON'T QUIT

When things go wrong, as
they sometimes will, when
the roads you're trudging
seem all uphill,

when the funds are low and debts are high,
And you want to smile but you have to sigh,
when care is pressing you down quite a bit
Rest if you must, but don't quit
For life is queer with its twists and turns,
As every one of us sometimes learns,
And many a failure runs about,
When he might have won if he'd stuck it out,
Don't give up though the pace seems slow,

you may succeed with another blow
Often the goal is nearer than,
It seems to a faint and faltering man,
when he might have captured the victor's cup,
And he learned to late when the night came down,'
How close he was to the golden crown
Success is just failure turned inside out,
The silver tint of the clouds of doubt
And you never can tell how close you are,
It may be near when it seems so far
So, stick to the fight when you're hardest hit,
It's when things seem worst that you must not quit

Compiled by - Surbhi Agarwal
M.A.I

HARD WORK IS THE KEY TO SUCCESS

- Prachi Aghadate
B.Sc. II

There are so many thoughts that catch my attention daily or those that stay with me as life goes on. Some impressive, some soulful, some action provoking and some just for fun! With so much variety in life, there's variety to our thoughts also. I hope to keep sharing my thoughts and the way of success with you people.

If you want to succeed, you need to set goals. Without goals you lack focus and direction. Goal setting not only allows you take control of your life's direction. Goal setting is a process that starts with careful consideration of what you want to achieve & ends with a lot of hard work to actually do it. Success doesn't come easily. In order to achieve success, one needs strength of mind & body. Perseverance and the right attitude.

Many of us feel that luck plays an important part in success. It's true to a certain extent. As Henry Ford says, "the harder you work, the luckier you get!" with hard work one needs to have the necessary skills. There shall be many obstacles in the path of attaining success but it only the resilient who would keep going till the achievement of their goal. On the way, it's important to keep improving the skills that the person has.

Thomas Edison failed 10,000 times before he came up with the invention of the light bulb, but he never thought of giving up. It's always best to take the hard road, never the shortcuts. Hard work & the desire to succeed is the only way to reach one's destination

Hard work is the real wealth of a man. No one can achieve success without doing hard work. It is the key to success. Hard work always pays off. Hard work can turn sludge into goal. Hard work starts from where we stop looking for the success. We can take example too. such as, if we do not study hard, we cannot clear the exams we are going for. A

person can achieve goal only with the help of hard work. A painter, writer, poet etc... everyone get his reward on the basis of their hard work. Some people give more importance to their luck rather than working hard. And later on, when they fail, they blame their luck only which is very absurd.

What can luck do if a person himself is not ready to work hard? Nature also works hard. Sun rises every morning and sets on it's time every evening. Birds and animals work hard for getting their food.

"The harder you fall, the heavier your heart; the heavier your heart, the stronger you climb; the stronger you climb the higher your pedestal."

Hard work can turn impossibilities to possibilities. Life is full of twists and turns. Everyone has to struggle here in this world to conquer every hindrance in the way to success since from childhood and till now. I always remember the sentence that my parents used to tell me, "To be a better person in life and to get success you have to work hard. The result of hard work is always rewarding, so you have to work hard." There is a well known proverb, "No pain, No gain" hard work never goes wasted. Although it may be later or sooner success comes to your feet.

"A clay pot sitting in the sun will always be a clay pot.

It has to go through the white heat of the furnace to become porcelain."

Failure in life is very often due to idleness. Greatness can be achieved by great labour only. Man wishes to have many things in life. Some of, them may be bestowed upon him by fortune, but to have the others he will have to work and toil; for he cannot have them for mere wish. A hard working person is always honest, dedicated and committed to his work helpful. He always takes his aim as his passion and strength. "You will definitely achieve

your goal but you first have to start working towards it. Work is like God. You better set your heart on it
Success is the result of perfection, hard work, learning from failure, loyalty and persistence.
I learned the value of hard work by working hard.

***

The Cheer

Teacher...
Not a word
But feeling of respect and cheer

Don't know how many words
needed to describe a teacher
cause they are
in the world everywhere

Teacher is path towards
success
path may have many difficulties
but it has a solution in different
ways

Teachers sometimes behave like Dad
if we are doing something Bad
They are also like mother,
wants to see students fly in
the sky of success
by giving them knowledge's feather...

I want to say that
If some day I would get fame
It will be only because of them...

- Shivani Gawai
B.Sc.-II

Inspiration

Happiness and success are actually deeply interconnected other they both share common aspect. The situations we come across in life, which is also due to our past actions, is often scripted differently than what we desire. the roots of human discontent lay in the fact that the situations often unfold themselves naturally, and they do not take human Desire into consideration. they are random and different in contrast what we want to establish through our goals.

however, in such circumstances, this awareness is important that we do have a choice to create something beautiful out of such situations, which can help the inner Worlds of our minds, which is contentment in life, while embracing the joy of growing in every moment.

In the modern world wealth, status and power have become important symbols of happiness. They can be genuine blessings and not irrelevant but only if they help us feel joyful. It is important to understand how we can consciously create efforts towards attaining these goals, while also staying happy and content in the moment. In order to overcome distress of contemporary life, we first need to re-experience our original virtue of happiness. We can do this by defining what is really important to us and what isn't. We can then find enjoyment and purpose in our actions, and learn to reward ourselves, irrespective of its social relevance and regardless of external circumstances.

- Kalyani Joshi
M.A. I

13 LIFE CHANGING TIPS

- Pallavi Nimborkar
B.A.I

Introduction :

What is success to you? How to be successful in life?

To some, when they think of success, they imagine wealth; others want power, some just want to make a positive impact on the world.

All of these perfectly valid, indeed success is a concept that means different things to different people. If you want to learn how to be successful, these 13 tips are essential.

1. Think Big

"The greater danger for most of us lies not in setting our dream too high and falling short; but in setting our aim too low, and achieving our mark."

- Michelangelo

If you think big, then you become more successful in your life. To become successful in your life always think big.

2. Find what you love to do and do it

"you know you are on the road to success if you would do your job and not be paid for it."

- Oprah Winfrey

This is a good quote to remember and think about when you're at work. Imagine being successful in your current job. Ultimately you'll probably find yourself working extremely hard. If it's a job you hate, then being successful at it might only mean failing your life with something you hate to do.

3. Learn how to balance life

"There is an immutable conflict at work in life and in business. A constant battle between peace and chaos. Neither can be mastered, but both can be influenced. How you go about that is the key to

success."

-Phil Knight

All too often, think that to be successful, they need to make the object of their success in their life. To balance your life take care of yourself and nurture yourself.

4. Do not be afraid of failure

"Failure is simply the opportunity to begin again, this time more intelligently"

- Henry Ford

Each failed attempt, each rejection, are key steps in one path to success. It is easy to feel like you should give up after a failure.

5. Have an unwavering resolution to succeed

"I made a resolve then that I was going to amount to something if I could. And no hours, nor amount of labour, nor amount of money would deter me from giving the best that there was in me. And I have done that ever since, and I win by it. I know."

- Colonel Sanders

Success is hard; without the unwavering desire to succeed. This difficulty may seem insurmountable. With the desire it is merely an obstacle to go through.

6. Be a person of action

"It had long since come to my attention that people of accomplishment rarely sat back and let things happen to them. They went out and happened to things."

- Leonardo Da Vinci

Don't be afraid of going outside the norm. If you can think of a better way to do something, do it that way. If you fail, try again.

7. Cultivate positive relationships

"The most important single ingredient in the formula of success is knowing how to get along with people."

- Theodore Roosevelt

To cultivate positive relationship you may accept and celebrate differences, listen effectively, give people your time, develop your communication skills, etc.

8. Don't be afraid of introducing new ideas

"A person with a new idea is a crank until the idea succeeds."

- Mark Twain

If you have a new idea, don't throw it away because it's new and different; instead celebrate it. Your strange new idea might one day be the one that leads you to success.

9. Believe in your capacity to succeed

"If you can dream it, you can do it."

- Walt Disney

It is possible that you will come across those who doubt you and your ability to succeed. Success has to be something you can imagine yourself achieving. Keep dreaming!!

10. Always maintain a positive mental attitude

"Nothing can stop the man with the right mental attitude from achieving his goal; nothing on Earth can help the man with the wrong mental attitude."

- Thomas Jefferson

Like the above quotes says, you need to trust in your ability to succeed. This is the only way to cultivate the right mindset.

11. Don't let discouragement stop you from pressing on

"Let no feeling of discouragement prey upon you and in the end you are sure to succeed."

- Abraham Lincoln

It is an unfortunate fact of human nature - all of us in some way, doubt ourselves. This can be made

for worse if others doubt us too.

12. Be willing to work hard

"Unless you are willing to drench yourself in your work beyond the capacity of the average man, you are not just cut out for position at the top."

- James Cash Penney

You will never become successful if you don't work towards your goal in life and keep working towards it.

True success comes from hard work.

13. Be brave enough to follow your intuition

"Your time is limited, Don't waste it living someone else's life. Don't be trapped by dogma, which is living the result of other people's thinking. Don't let the noise of others' opinion drown your own inner voice. And the most important, have the courage to follow your heart and intuition."

- Steve Jobs

You may naturally know that things will help you and what things will slow you down. It's like how your body can detect danger even when things seem safe.

Ultimately then, you need to trust your own instincts.

Conclusion :

You might have noticed is that many of the above lessons are similar. Most of about developing the right state of mind. All of them aim at two points hard work and efforts.

***

DREAMS DON'T WORK UNLESS YOU DO

- Hemant Gaygol
B.A. III

In today's world we all are dreaming for miracle success. Most of the people are busy in finding short route for their ambitions, there are few who work hard and take lots of efforts to achieve their satisfactory goals, and because of this we create negative thoughts about success and it becomes a barrier between us and the success. What we have to do is we need to understand first that what are actual ways of achieving success, initiation of any work is very essential process for having a good start for your ambition. If we are just dreaming and not taking any efforts on it then it will be injustice for us. Being ambitious is worthfull but if you are not beginning, not taking any efforts so you will be unable to conquer your goal. You can't be just ambitious you have to work hard without fearing of failure, this attitude will bring enormous change in your life.

You can do anything but first you need to start for it, starting is very important whatever result may come, you have to always keep in mind that nothing can happen with passive behaviour you have to be active in your work process. Don't just dream your goal live them, chase them, catch them, understand them and begin your journey with full of enthusiasm. As we all know 'Perseverance is the key of success' we have to put our soul in our work and taking endless efforts is the sign of bright future. We can't waste our precious time in overthinking on one topic we need to take appropriate action to complete our goal. What we have to do is just initiate our work without beginning you are unable to reach upto your goal. Life is very limited and still we are wasting minimum 6 hours in sleeping, So wake up, defeat laziness, utilize every second of your life, time is a very important factor to determine our future. You can make it happen first you try, you have to begin.

We all have a great example of one living legend MS Dhoni. His passion, his dedication, his endless efforts make him one of the greatest players and the ultimate captain of Indian cricket team of all time. We all are aware of his beginning days, he was so many times rejected by the selectors but still his confidence kept his dream alive of playing for the Nation. He got one opportunity of the world cup and he showed his best skills and proved his greatness to the world. Like this we also have so many inspiring personalities we can observe them and we can learn things from their works. Don't stop in between in you journey. Worthy people always get various opportunities in different phases of life, you have to just prove yourself with the opportunities. Don't waste your time, if you understand the importance of life then you can make yourself comfortable with dealing the problems all the way it is a part of our life. Avoid laziness, the person who is physically unfit can't be stable mentally.

Give importance on your health too. The common mistake we all do is, without taking any efforts we start thinking on future consequences of that work and so easily we give up on the work. But only those people become successful who take lots of efforts on their goal. So practice is the only key. Have control on your mind, be conscious about yourself and try harder untill you reach to your goal. Without thinking of failure you have to think about that satisfaction you will get after conquering your goal. Be confident about yourself it will boost up your energy. Positive approach will change your vision your work process too and for having positive approach in your life you have to be self motivated. Don't think much on others opinion, be stable with your decision, behave like a stone show them your potential, your patience. It would be a better answer

for them who underestimated you.

As we all know our prime minister Narendra Modi started an initiative of 'Swachha Bharat Abhiyan' and the whole nation also showed an energetic support to it too but only for few days. 'Cleanliness drive made rules, but nobody follows.' We need to understand that hygiene is very important part of our life everyone knows the importance of cleanliness still they don't give that much attention towards it.

Se we need to begin on maintaining our surroundings as we all know 'Charity begins at home' make it your duty. Keep your surrounding beautiful. Set big ambitions, start working on it because as APJ Abdul Kalam said 'Low aim is crime.'

***

HARDWORK AND ACHIEVEMENT

- Sakshi Javeri
B.A. III

Work is an essential part and parcel of human life. It is the most important reason of human growth, success and development today. Hard work is when serious, committed and dedicated for the achievement of our set goals, and tasks there by it is only with the hard work we can accomplish our goals, achieve Success and live happily. The struggles of hard work never go unrewarded. The success of many famous people and Nations around the world, is a living testimony to the fact that the hard work Never goes in vains.

It is wrong to say that to achieve success and fame one should be lucky enough and smart work is stronger than hard work. It is always not the fact with consistent hard work and committment one can beat the talent and become successful. The luck is always on the side of working. It is very old saying that God helps those who help themselves. The hardworking people are always favoured by God. The luck is always with the people who struggle day and night for the achievement of their are goals. The history has told us with many examples that it is the hard work that brings success. The world we live in today is the result of hardwork and struggles of many talented people. The wonders of science to-

day, the development in medicine, health, growth of Technology and the current period of internet is also the result of years of hard work. Without them, we would not be enjoying our lives today. The hard work has so many benefits in our lives. It makes us goal oriented, always in the search of doing something unique and beneficial. They are eager to solve the problems and make lives easier.

They are very disciplined, dedicated and kind. therefore, it is mandatory that the habit of hard working inculcated into the minds of students from the very beginning. They are hardworking students who earn rewards, respect and dignity in life. If we look around the lives of many successful people from every field, we shall find that they worked hard. Our great leaders, scientists, statemen and successful people have always spoke in favour of hard work. It is the nature of life that, sometimes, even with hard work, one is unable to get success. In that situation, it is always recommended not to lose heart. One should keep struggling and keep trying. The successful people should always be bold, courageous and strong.

***

MY ACHIEVEMENT

-Manisha Ambarkar
B.Sc. I

Achievement is associated with the targeted goals or aims in life. When we define our action in relation to something like a goal a task is created. A task when fulfilled is called as an achievement earned. The struggle in life is a sum total of our achievements, success, failures, mistakes.

Therefore, my achievement, my success or my accomplishment is the name given to my fulfilled goals. The failure, in turns, is the name given to my mistakes, my setbacks and my loss.

Every person in life has some achievement, accomplishments, rewards and success earned. At the same time mistakes, failure and setbacks as well. My achievement, my success and my accomplishments are the one that make me happy and proud. Whereas my mistakes, my failure and setbacks make me strong and bold. There are some examples of achievements like personal achievements, academic achievements and sports achievements etc.

There are various roles in one achieve something. Taking myself as an example it would be like my achievement as teacher, my accomplishments as a student in school, college or in personal life.

My academic achievement

Academic achievements are those gains that are accomplished by a student during his high school, college or university life. Everyone who is well taught have some personal achievements including academic achievements as well.

My student life has given me many academic achievements that I must be proud of. Some of my academic achievements I have listed below. My first academic achievement is that I have successfully

completed my education till now with A+ throughout. It is my greatest achievement of life. My second greatest academic achievement of life. Is that I have successfully got admission in my desire career. My parents are proud of me.

My Achievements in School

Achievement are a sign of good student life. They show the talent, the worth and the status of the student. To achieve something we work hard and we become focussed. Therefore, we learn a lot of things like self-discipline, hard work, dedication, self-respect and motivation.

School life achievements are good and they must be a part of students life. I have a good many my school achievements. I must be proud of whatever I have achieved through my personal life. I have some personal achievements, some academic achievements and a few extracurricular achievements. I have been a diligent and dedicated of my school. In fact, I am the favorite student in my school. It is greatest achievements that I have been getting A+ in all of my exams and assessments. This achievement is infact due to the hard work under the guidance of my teachers and prayers of my parents.

I always take interest in extracurricular activities. I am a good speaker and good at playing cricket. It is my great extracurricular achievement that I secured first prize in inter schools debate and speech competition.

***

HARDWORK BEATS TALENT

- Neha Aware
B.A. III

"Hard works beats talent When talent doesn't work hard."

Hard work is essential to get success on our hand without hardwork there is nothing to be achieved 'practice makes man perfect' is the proverb that can teach that follow the hardwork if you fail in 1st attempt but don't give up them face them again and again if you fell then you try to walk betterly and stand up on your own legs so with the hardwork practice is important to achieve goals the living example of A.P.J. Abdul Kalam they belong to poor family they achieved a great success and most important example ever to tell ever he is the answer shaikh who is from very poor family he try his best never give up.

The word hard work can be seen as an abbreviated form of words hope, achievements, reward, destiny. To commit to continuous hard work, which will lead to one of the summit of achiever hard work is key to success. The achievement without hard are impossible.

Work can mean several things. It is sometimes used synonymously with employment or work can be anything that results efforts such as house work or working on a relationship.

Hard work does not have to mean that we find work difficult, aroduous or unenjoyable.

Hard work is important for many reasons, below are some of the main one.

- 1) **Getting things done :**
If we work hard, we can get so much more done.
- 2) **Positivity :**
Giving something our very best efforts is a wonderfully positive feeling.

3) **Discipline :**

Working hard teaches us to develop our self-discipline.

4) **Achievement :**

Sometimes, we do not know all of the amazing things that we can achieve until we work hard. It is the action, activity of law of nature. A life of idleness is a life of sorrow and disgrace. Idle men are intruders on society. We are endowed with brain and limbs, which are meant to be properly exercised.

***

"Never be satisfied. Always look for improvements.
Life is about getting better Every single day."

"If your are working on something exciting that you really care about, you don't have to be pushed. The vision pulls you."

"Patience is not the ability to wait. But the ability ot keep a good attitude while waiting."

Komal Thorat
B.A. III

THOUGHTS OF MIND

- Priyanka Shirsat
B.A. II

It means you will definitely achieve your goal but you first have to start working towards it. Achieving your dreams is no small task. No matter how driven you are. Sometimes life's challenges beat you up and leave you feeling like giving up. Unless you dream you are not going to achieve anything. Everything starts with a dream without a vision of where you want to be in life you will never get there. We should be constantly looking for opportunities in life if you miss an opportunity that is not the end. Another one will come just prepare yourself so you do not miss the next one success is a lousy teacher. It seduces smart people into thinking they can't lose. Sometimes people become overly confident after achieving success. It make them think that they cannot lose which often leads to recklessness. There are no limits to the things we can achieve in life so why create limits for yourself. If you get up in the morning and think the future is going to be better, it is a bright day other wise it's not, your attitude determines how your life will turn out with this quote 'stay hungry stay foolish.' To always be hungry for success and to always seek knowledge don't even think you are accomplished or too knowledgeable. If you really want something, you should be ready to do whatever it takes to get it. Giving up should not be an option. Those who achieve great things in life are those who step out and actually get started you will never reach your destination if you do not take the first step be a person of action. In life things seldom go according to plan however this does not mean that we should quit if things don't workout. If you want to achieve your dreams you should be ready to adapt and improvise if things don't go as planned but never to se sight of the goal. Success is the sum of small efforts repeated every day – in and day – out - success is not destination it is a journey. No one becomes successful overnight. If you want to become successful you should be willing to put in

the work every single day, you cannot learn how to do something by sitting and reading about it. The only way to learn is to act make mistakes and learn from them. You cannot achieve an extra ordinary life by doing ordinary things. If you want to achieve greatness you have to be willing to sacrifice and get outside your comfort zone. You cannot become great by doing a little of everything. If you want to achieve greatness dedicate all your efforts to it. If you do this success will definitely find you. Life is not straight forward you will face many challenges and obstacles as you pursue your dream. You will fail several times. Those who achieve success are those that comes theirway. Nothing will be handed to you on a silver plate. Nothing will come to you unless you work for it. If you want to overcome the obstacles that are preventing you from living your best life you will have to improve yourself. Sometimes we end up living mediocre lives because we settle for good enough become compliant. If you want to be great don't settle see if there's an opportunity for you to improve. If you are willing to take the risk. People often look at successful people and assume they are lucky. It is about effort the harder you work the more successful. You will work hard achieve your dreams and let others assume you are lucky your times is limited so don't waste it living someone else's life. Don't let the opinions of others in your life. Stop chasing other people definition of success because at the end you will only have one life. Instead listen to your inner voice and to what pleases your heart. You want to achieve greatness by playing it safe. If you want success you should be willing to take risks and face your fears. There no such thing as an online success. People only see the glory of winning, not the efforts and amount of time spent behind the scenes as one strives to become the best.

***

NOTHING IS IMPOSSIBLE

- Vaishnavi Dutonde
B.A. I

The word 'Impossible' itself spell 'I am possible.' Napoleon Bonaparte once remarked, "The word impossible is only found in the dictionary of fools."

In this world everything is possible on the basis of strong will power, dogged determination and sacrifices. To accomplish the most difficult task we need to put in a lot of hard work, extra perseverance and concentration on a single objective. We should have patience and faith in ourselves. WE should have dertermination, dedication and devotion to attain success. We shoud never bother about the result. We should keep on going even if the pace is slow and should ensure that in our hardwork.

You are bound to face obstacles en-route to success, but with courage and perservance you can master them. Your positive attitude and clear frame of mind determine your future. In this world there is such thing as CHANGE. By your own create a number of chances, circumstances and the desired atmosphere to achieve the toughest goal.

Great mind has a purpose where as others simply have wishes. Little minds are tamed and subdued by seeming setbacks, but great minds find their way to victory always.

To attain your desired goal, you have to laugh at your trouble and have to forget it. When you laugh at your trouble , you will find it to be only a mere bubble which is swiftly blown away. You need to have unwavering faith in yourself.

Faith works like miracle. It looks beyond all boundaries, all limitations, conquer all the obstacles and it carries you to your goal. Therefore have faith, take courage and march ahead till you attain the goal.

Nothing is achieved without great enthusiasm

and efforts. Enthusiasm puts a spark in your eyes. It often makes you perform extraordinary work in very ordinary situation

Our freedom fighters - Mahatma Gandhi, Sardar Vallabh bhai Patel, Pandit Jawaharlal Nehru, Netaji Subhashchandra Bose and many others are the great example of the fact that impossible work is a boon for the next attempt towards possibilities. They had faced brutal and oppressive treatments from the British. There were times which were highly destructive and frustrating, but they did not allowed the frustration to shake their will. They continued their efforts with virgour and enthusiasm and ultimately succeeded. It was all possible only due to their hard work and indomitable will power to overcome the toughest challenges.

Look at the splendid performance of the Indian Sports prodigy, Sania Mirza. She stole the limelight by becoming the first Indian to make it to the third round of the Australian Open Grand Slam in 2005. Earlier Sania had emerged as the first Indian to win the title at the Hyderabad Open in February 2005.

Thus, nothing in Impossible. Everything depends on you. If you think it is impossible, then it is impossible. If you think it is possible, then it is possible.

Success do not come in an instance. Everything needs time, requires patience and continuous hard work. After failing again and again we get success.

***

THE STRUGGLE IS REAL

- Shubham Ugale
B.A. I

Life is full of twist and turns. Every person is doing struggle in their life. Everyone has to struggle here in the world to overcome every obstacle in the way of success. For this hard work is necessary without working hard and just by sitting idle it will be hard for one to achieve success. Since childhood and till now, I always remember the sentence my parents used to tell me.

"Today's world is very competitive world. Everyone here wants to be famous and wants to be successful in their life."

Whether he may be a successful boxer sportsperson, actor, singer or writer, his present position is only due to hard work.

There is a well known proverb - "No pain No gain."

Hardwork never goes wasted. Although it may come later or sooner, but success will definitely come to your feet. We should have a look at the lives of great people in the world like Mahatma Gandhi, Vivekanand, APJ Abdul Kalam, Shakespeare, Newton etc. They all struggled hard throughout their lives. They made the right use of every second and finally reached at their destination.

Now the world is competitive. I will give you one example. The struggle for success is a big example. Shivdeep Lande was born in our district at Paras. Shivdeep's mother is a maid and father is a farmer. Born in a poor family, but Shivdeep is a great person in real life. He took admission in an engineering college, But he was thinking of doing some social work. He aspired to be an IAS officer. He worked and studied very hard for the UPSC exam and finally he succeeded. He got the post of IAS officer. Now he is considered one of the top 10 IAS officers of

India. Many people in appreciation call, Shivdeep Lande as 'Bihar Singham'.

Second known proverb is 'Diamonds are always found in the coal mines and lotus always bloom in the mud.'

One such diamond is present in our district. Not only district but in my own village and his name is Justice Vishal Kehdkar., He is currently serving as the district Justice. But earlier he also belonged to an economically backward family. It was only his struggle that led him to his growth. Struggle in our life is like a massive brick wall in the course of our life, It's on us what to choose.

***

"Most of the important things in the world have been accomplished by people who have kept on trying where there seemed to be no hope at all."

"Hard work spotlights the character of people : Some turn up their sleeves, some turn up their nose, and some dont turn up at all."

"There will be obstacles. There will be doubters. There will be mistakes, But with hard work, there are no limits."

"Without ambition on starts nothing without work one finishes nothing. The prize will not be sent to you. You have to win it."

Nikita Mate
B.Com. III

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

हिंदी विभाग

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

सफलता का मंत्र

प्राची कांबले

बी.एससी.-१

जीवन जीते समय क्या आपके मन में ये सवाल आया है की मैं कौन हूँ? और मुझे जीवन में क्या करना है? अगर आया है तो क्या आपने इन सवाल के जवाब जानने की कोशिश की है? तो शायद नहीं.... पर यहीं पे हम गलती कर देते हैं। अगर हमें पता ही नहीं की हमें जीवन में क्या करना है, तो जीवन जीने का क्या फायदा। तभी हम कुछ लोगों को देखते हैं की, वह उनके जीवन में कितने सफल हैं। हम भी उनके जैसा होना चाहते हैं, लेकिन उसके लिए हमें बहुत प्रयत्न करने पड़ते हैं और इस लिए हमें उनकी प्रेरणा लेनी चाहिए। हर किसी के जीवन में उसकी सफलता के कोई न कोई प्रेरणादायक कहानी अवश्य होती है। दोस्तो! आपने मुकेश अंबानी, बिल गेट्स, थॉमस एडिसन का नाम अवश्य सुना होगा। कौन है ये सभी लोग? इन सभी में ऐसा क्या है? दोस्तो! इसका सीधा सा उत्तर है, यह सभी लोग अपने जीवन में सफल हैं और इन सबकी सफलता के पीछे कोई ना कोई प्रेरणा अवश्य है।

जब हम अपने जीवन में आसपास किसी को सफल होता देखते हैं, या किसी ऐसे सफल व्यक्ति के बारे में सुनते हैं, जो की सफलता के नये आयाम स्थापित किये हैं, ऐसे व्यक्ति को देखकर हमारे मन में कही न कही लगता है, चलो हमें भी कुछ ऐसा करना है, की हम भी सफल बनेंगे। बस फिर मन में एक ऐसी ऊर्जा का संचार होता है, की हम सभी एक दो दिन खूब उसी के बारे में सोचना शुरू करते हैं और मन ही मन ढेर सारे प्लानिंग भी करना शुरू कर देते हैं। फिर आगे चलकर यह अहसास होता है, या हमें लोगों द्वारा अहसास दिलाया जाता है, की ये तो हम कर ही नहीं सकते हैं। या ऐसा करना हमारे बस की बात नहीं है। फिर यही से हमारे दो दिन मिली ऊर्जा का अस्तित्व खत्म होने लगता है और हम मानने लगते हैं, की हम ये सब नहीं कर सकते हैं और फिर उसी ढर्रे में हम ढल जाते हैं।

जैसा की रोज की सामान्य जिंदगी जीते हैं और खुद को आगे बढ़नेवाले सपनों का यँही शुरू होने से पहले ही अंत हो जाता है।

लेकिन क्या आपने सोचा है की ऐसा क्यों होता है? हर कोई अपने फील्ड में सफल बनता जा रहा है, लेकिन आप खुद को पिछड़ा हुआ मानते हैं, ऐसा क्यों? हर कोई परेशान रहता है, आखिर इसे हम सब अपनी किस्मत को दोष मानकर हालत के साथ समझौता कर लेते हैं। फिर कोई ऐसी कोशिश नहीं करते जिसमें हमें आगे लड़ने में तनिक भी रिस्क दिखाई देता है। किसी भी सफलता की शुरुआत कोशिश करने से ही होती है। इसी बात पर एक बार चन्द्रगुप्त ने चाणक्य से पूछा, “अगर किस्मत पहले लिखी जा चुकी है, तो कोशिश करने से क्या मिलेगा?” तो इस पर चाणक्य ने जवाब दिया, “क्या पता, किस्मत में लिखा हो कोशिश करने से ही मिलेगा।” इसलिए हम भी कहते हैं, ‘सफल होना है तो कोशिश तो करिए’ सफलता के लिए आचरण का भी ऊँचा होना चाहिए। कोई भी व्यक्ति जन्म से नहीं बल्कि आचरण से महान बनता है।

यह बात एकदम सही है, किसी भी महान या सफल व्यक्ति के जीवन परिचय को देखलो वह व्यक्ति जन्म से जरूर गरीब घर में ही पैदा क्यों न हुआ हो, लेकिन सफलता के लिए जिस तरह से आगे बढ़ता है और हजार सफलता मिलने के बाद में भी उसके आचरण में थोड़ा सा भी घमंड नहीं आता है। इसलिए कहाँ भी गया है, कोई भी व्यक्ति जन्म से नहीं बल्कि आचरण से ही महान बनता है। अगर टॉप पर जाना है, तो टॉप से एक कदम आगे जाने के बारे में सोचना है। हममें से हर कोई सफल होकर टॉप पर जाना चाहता है लेकिन हम सभी टॉप पर जाने के लिए ही सभी सोचते हैं। उतनी कोशिश ही करते हैं। लेकिन यदि हमें सफलता के टॉप पर जाना है, तो हमें उससे थोड़ा और आगे

के लिए भी सोचना होगा। कुछ ज्यादा नहीं करना है, बस सफल व्यक्तियों को देखकर उन्हें हम कॉपी करने लगें, तो जरूर हम सफलता के लिए आगे जा सकते हैं। समय सबके लिए एक समान होता है। अक्सर लोग कहते हैं कि, यार तैयारी करने के लिए समय ही उतना नहीं मिला, जितना की एग्जाम में पूछा गया था। लेकिन उसी साल आपके क्लास में कोई एक ऐसा भी होता है, जो पूरे क्लास में टॉप करता है। तो जरा सोचिये क्या उसको भी एक दिन में २४ घंटे से ज्यादा समय मिला था क्या? नहीं ना! सबके लिए समान अवसर उपलब्ध होते हैं। जो लोग समझदार होते हैं, वे समय का सदुपयोग करते हैं। बाकी लोग समय न मिलने का बहाना ढूंढते हैं। बस, जिस दिन हम सभी बहाना ढूंढना बंद कर देंगे, बस उसी दिन से हम सफलता के मार्ग पर चलना शुरू कर देंगे।

‘संघर्ष में आदमी अकेला होता है।

सफलता में दुनिया उसके साथ होती है।

जिस-जिस पर ये जग हँसा है।

उसी ने इतिहास रचा है।’

इससे हमें ये ज्ञान होता है, जब हम संघर्ष करते हैं, तो हम अकेले होते हैं और जब सफल होते हैं, तब सब हमारे साथ होते हैं। इसलिए हमें संघर्ष करना है। जब की हम जानते हैं, ‘संसार की सबसे मूल्यवान वस्तु समय ही है।’ लेकिन वर्तमान में ज्यादातर लोग निराशामय जिंदगी जी रहे हैं और वे इंतजार कर रहे होते हैं, की उनके जीवन में कोई चमत्कार होगा, जो उनकी निराशामय जिंदगी को बदल देगा। दोस्तो, वह चमत्कार आज अभी से शुरू होगा और उस चमत्कार को करने वाले व्यक्ति आप ही हैं। क्योंकि उस चमत्कार को आपके अलावा कोई व्यक्ति नहीं कर सकता।

इसलिए हमें एक नयी शुरुवात करनी होगी और इसके लिए कुछ नियमों का पालन करना होगा, और मेदा वादा है, ये नियम आपकी जिंदगी बदल देंगे।

१) आत्मविश्वास :

आत्मविश्वास का आशय ‘स्वयं’ पर विश्वास एवं नियंत्रण

है। दोस्तो, हमारे जीवन में आत्मविश्वास का होना उतना ही आवश्यक है जितना किसी फूल में खुशबू का होना। आत्मविश्वास के बगैर हमारी जिंदगी एक जिन्दा लाश के समान हो जाती है। कोई भी व्यक्ति कितना भी प्रतिभाशाली क्यों न हो, वह आत्मविश्वास के बिना कुछ नहीं कर सकता। आत्मविश्वास ही सफला की नींव है। आत्मविश्वास की कमी के कारण व्यक्ति अपने द्वारा किये गए कार्य पर संदेह करता है। आत्मविश्वास उसी व्यक्ति के पास होता है जो स्वयं से संतुष्ट होता है एवं जिसके पास दृढ़ विश्वास, मेहनत व लगन, साहस, वचनबद्धता आदि संस्कारों की संपत्ति होती है।

स्वयं पर विश्वास रखे, लक्ष्य बनायें एवं उन्हें पूरा करने के लिए वचनबद्ध रहें। जब आप अपने द्वारा बनाये गए लक्ष्य को पूरा करते हैं तो यह आपके आत्मविश्वास को कई गुना बढ़ा देता है। खुश रहे, खुद को प्रेरित करें, असफलता से दुखी न होकर उससे सीख ले, सकारात्मक सोचें, विनम्र रहे एवं दिन की शुरुवात किसी अच्छे कार्य से करें। इस दुनिया में नामुमकिन कुछ भी नहीं है। आत्मविश्वास का सबसे बड़ा दुश्मन किसी भी कार्य को करने में असफल होने का ‘डर’ है। डर को हटाना है, तो वह कार्य अवश्य करें जिसमें आपको डर लगता है। क्योंकि -

‘डर के आगे जीत है।

हर सपने को अपनी साँसों में रखो।

हर मंजिल को अपने बाहों में रखो।

हर जीत अपनी है, बस अपने लक्ष्य को अपने निगाहों में रखो।’

हमारी खुशियों का सबसे बड़ा दुश्मन निर्भरता ही है एवं वर्तमान में खुशियाँ कम होने का कारण निर्भरता का बढ़ना ही है। इसलिए कोई भी कार्य करने के लिए हमें किसी पर निर्भर नहीं होना चाहिए। ज्यादातर लोग कोई भी कार्य करने से पहले यह सोचते हैं की लोग क्या कहेंगे और इसमें उनका समय पानी की तरह बह जाता है और जो कार्य वे करना चाहते थे। वह नहीं कर पाते और बाद में पछताते हैं। इसलिए हमें जो काम करना

है उसे ज्यादा न सोचकर पूरे मन से करना है। इससे हमें सफलता मिलती है। इतना ही नहीं हमें हर हालात में खुश रहना चाहिए। ज्यादातर लोगों की खुशियाँ परिस्थितियों पर निर्भर है ऐसे लोग अनुकूल परिस्थिती में खुश और प्रतिकूल परिस्थिती में दुखी हो जाते हैं। दोस्तों, हमें हर समय खुश रहना है और दूसरों को खुश रखना है।

आत्मनिर्भर बनें :

दोस्तों, निर्भरता ही खुशियों की दुश्मन हैं, इसलिए जहाँ तक हो सके दूसरों से अपेक्षाये ना करे, अपना कार्य स्वयं करे एवं स्वावलंबन अपनाए। दूसरों के कर्मों या विचारों से दुखी नहीं होना चाहिए, क्योंकि दूसरों के विचार या कर्म हमारे नियंत्रण में नहीं होते।

वर्तमान में जिए :

दोस्तों हमें दिन में ७०,००० से ९०,००० विचार आते हैं और हमारी सफलता एवं असफलता इसी विचारों की गुणवत्ता पर निर्भर करती है। वैज्ञानिकों के अनुसार ज्यादातर लोगों का ७०% से ९०% तक समय भूतकाल, भविष्यकाल एवं व्यर्थ बाते सोचने में चला जाता है। लेकिन इसका मतलब ये नहीं की, हम अपना सारा समय इसी में खर्च कर दे। दोस्तों, हमें वर्तमान में ही रहना चाहिए और इसे बेस्ट बनाना चाहिए। क्योंकि न तो भूतकाल एवं न ही भविष्यकाल पर हमारा नियंत्रण है। हमें शिष्टाचारी होना चाहिए, क्योंकि शिष्टाचार ही सबसे उत्तम सुन्दरता है। जिसके बिना व्यक्ति केवल स्वयं तक सीमित हो जाता है एवं समाज उसे 'स्वार्थी' नाम का अवार्ड देता है। चरित्रव्यवहार कुशलता की नींव है एवं चरित्रहीन व्यक्ति कभी भी शिष्टाचारी नहीं बन सकता। चरित्र का निर्माण नैतिक मूल्य, संस्कारों, शिक्षा एवं अच्छी आदतों से होता है। वार्तालाप दक्षता, व्यवहार कुशलता का महत्वपूर्ण हिस्सा है। वाणी में वह शक्ति है, जो वातावरण में मिठास घोल कर उसे खुशीयों से भर सकती है, या उसमें चिंगारी लगाकर आग भडका सकती है।

हमें कार्य करते रहना चाहिए बल्कि ना की उसके नुकसान, परिणाम लाभ हानि आदि का परिणाम सोचना चाहिए। कोई भी

कार्य करना है, तो दूसरों से मत पूछिए। खुद से सवाल कीजिए की क्या यह सही है? और कार्य कीजिए। क्योंकि जब हम पूरी लगन से मेहनत करते हैं, तो पूरी कायनात भी उसे पूरा करने में जुड जाती है। इसलिए हमें प्रयत्न करते रहना चाहिए।

'मंजिले तो उन्हीं को मिलती है।

जिनके सपनों में जान होती है॥

यूँही पंख होने से कुछ नहीं होता।

हौसलों से उडान होती है॥'

यही जीवन की रीत है

घबरा जाता ये दिल

डगमगाने लगता है हौसला

कि, ये सोच के मैं हार ना जाऊ।

कापने लगते ये पैर

कपकपाने लगते ये लब्ज

कि, ये सोच के मैं हार ना जाऊ।

हृदय की बाते हृदय में रह जाती

मेरी कहानी अधूरी रह जाती

कि, ये सोच के मैं हार ना जाऊ।

ये मेरे दोस्त इतिहास के पन्नों

को पलट के देख

गिर जाना हार जाना नहीं

असफलता कोई दाग नहीं

तेरे हार में मैं तेरी जीत है।

यही जीवन की रीत है,

यही जीवन की रीत है।

विकी राऊत

बी.ए.२

प्रयास करो, जीत हमारी है ...

वृषाली भोयर
बी.एसस्सी.-१

मानव शरीर में बहुत सारे गुणों का अवलंब किया गया है। हमारे माता पिता ने हमें सबको रंग, रूप व ऊँचाई दी है। जो गुण हमें जन्मतः मिले हैं, वो तो सब गुण सहजगुण हैं। उस गुणों पर हमारा कोई भी नियंत्रण नहीं है। परंतु, हमारे जीवन में रूप लगाने की कमतरता, हमारे अंदर के जो गुण हैं, उनमें यश और सफलता है। ये दोनों चिजे मिलाकर रूप, गुण उनसे निकलना चाहिए। इसलिये हमें जीवन में सबसे पहले रूप, रंग को नहीं तो प्रयत्न और सफलता को महत्व देना चाहिए। इसलिए खुद में ही हमारे अंदर की जो क्षमता और कमतरता है, उसे पहचान कर सामने लाना चाहिए और ये कमियों को सुप्त गुणों से भर देना चाहिए। मानव जाती को जीवन में आकर सबसे पहले एखादी कला और विद्या का अवलंब करना चाहिए और हमारे शरीर में सब सद्गुण लाने होंगे। सद्गुण लाने का प्रयत्न करना होगा और प्रयत्नों से सफलता जरूर मिलती है। इन सब बातों में हमारा जो समय है, वो समय अच्छे कामों के काम आता है। हमारे जीवन को भी चैन मिलता है हमारा व्यक्तिमत्व भी सुधरता है।

हमारा जो ज्ञान है, उसमें भी भर पड़ती है। उस ज्ञान में सुधारणा होती है और हमें हमारे जीवन में कोई भी परिस्थिति में सफलता मिलती है। असफलता से गुजरना नहीं पड़ता। मेरा कहना है कि जीवन में जो अलग-अलग प्रकार के गुण, शिक्षण ले रही हूँ, उससे थोड़ा आज हमारे ज्ञान में भर पड़ी है। इसलिए हमारे जीवन को लगेगा की हमने हमारे जीवन में आ कर सुधारणा की है। ऐसे अच्छे कर्म कर हमारे जीवन को एक अच्छा जीवन बनाएँ। उसके लिए तो हमें पुढाकार लेना जरूरी है और मेहनत करना भी जरूरी है। ऐशोआराम से हमारी जिंदगी नहीं सुधरेगी। इसलिए कुछ पाने के लिए कुछ खोना पड़ता है।

इसलिये करो, सीखो और आगे बढ़ो। गाडगेबाबा ने तो हमें यह संदेश दिया है कि, कोई भी काम करने से तो होता है, इसलिए वो काम जरूरी है।

‘सपने वो नहीं हैं
जो आप नींद में देखे,
सपने वो हैं
जो आपको
नींद ही नहीं आने दें!’

***

मैं हूँ एक नारी

तोड़ के हर पिंजरा
जाने कब मैं उड़ जाऊँगी
चाहे लाख बिठाली बंदिशें
फिर भी दूर आसमान मैं
अपनी जगह बनाऊँगी मैं
हाँ गर्व है मुझे मैं नारी हूँ
भले ही परंपरावादी जंजीरों से
बुंधे हैं दुनिया के लोगों से हम
फिर भी उस जंजीरी को तोड़ जाऊँगी
मैं किसी से कम नहीं सारी दुनिया को दिखाऊँगी
हाँ गर्व है मुझे मैं नारी हूँ।।

रोहिणी तिवारी
बी.एसस्सी.-३

चंद्रयान

बाकी थी बस
कुछ मिलों की दूरी
चंद्रयान को अपना
मकसद पूरा करना था जरूरी।
पर चाँद की खूबसूरती देख,
चंद्रयान यूँ शरमाया,
की अपना मकसद ही भूल गया।
चाँद ने कहा,
‘जब आ गया है इतनी दूर,
तो रुक जा यहां मेरा साथी बन कर
है तुझे किस बात का गुरुर’।
पता है
मनुष्य जानना चाहता है मुझे और गौर से।
लेकिन
मुझ से अधिक सुंदर पृथ्वी
परेशान है मनुष्य के शोर से।
भगवान ने मनुष्य को दिया है,
मुझसे अधिक खूब तौफा,
यही कहना चाहता हूँ
‘पृथ्वी’ को मत दो
तकरार का मौका।

शिवानी गवई
बी.एस.सी. - २

असंभव से संभव

कश्टियाँ कहाँ मना करती है,
तूफानों से टकराने को।
वो मांझी ही डर जाता है,
अपने आप को आजमाने को।
उम्र भला हमें कहाँ बूटा करती है,
ये तो हम ही छोड़ देते है।
संग उत्साह और जवानी का
मंजिलों कि क्या हैसीयत
जो हमें ना मिले।
हौसला हमारा जरूरी है, उन तक पहुँच जाने को
कोई मुसीबत भला इतनीबड़ी कैसी हो सकती है।
ये हम है, जो मान बैठे है,
खुद को तसल्ली दिलाने को।
गलती यह नहीं कि गलती हो गयी
गलती तो यह है की गलतियाँ
करने ही नहीं खुद को
आजमाने को।
माना सपनों के आकाश की कोई सीमा नहीं होती
पर पंख तो हमें ही चाहिए, आसमां में उड़ जाने को।
उम्मीद भला कब टूटती है खुद
यह तो हमारा ही डर है, जो लगा है
इसे मिटाने को।

कल्याणी जोशी
एम.ए. १

बिल गेट्स के प्रेरणादायी विचार

संकलन - ज्ञानेश्वरी राऊत

एम.ए.-२

जनवरी १९७५ में हार्वर्ड में मेरा सबसे यादगार पल आया। यह वो पल था, जब मैंने एक कंपनी को फोन किया, जिसने दुनिया के पहले पर्सनल कम्प्यूटर बनाने की शुरुआत की थी। मैंने उन्हें सॉफ्टवेयर बेचने की पेशकश की थी। मुझे चिंता हो रही थी कि उन्हें लगेगा कि मैं बस हौस्टल में रहने वाला छात्र हूं और वह बात नहीं करेंगे। लेकिन इसकी बजाय उन्होंने कहा, 'हम अभी तैयार नहीं हैं, महीनेभर बाद हमसे मिलो।'

यह एक अच्छी बात थी, क्योंकि हमने अभी तक सॉफ्टवेयर नहीं बनाया था। उस पल से मैंने इस छोटे से प्रोजेक्ट पर दिन-रात काम किया, यह एक उल्लेखनीय यात्रा की शुरुआत थी। लेकिन जब मैं पीछे मुड़कर गंभीरता से देखता हूं, तो मुझे एक बात का बड़ा अफसोस होता है। मैंने हार्वर्ड तब छोड़ा जब मुझे दुनिया में फैली असमानताओं के बारे में कुछ पता नहीं था। मैं स्वास्थ्य, धन और अवसरों की वजह से होने वाली असमानताओं के बारे में अनजान था। मानवता की सबसे बड़ी प्रगति किसी खोज में नहीं है बल्कि इसमें है कि असमानता को कम करने के लिए खोजों का इस्तेमाल कैसे किया जाता है।

जब मैंने कैम्पस छोड़ा तब मैं उन लाखों युवाओं के बारे में कम जानता था जिन्हें इस देश में शिक्षा के मौके नहीं मिले। मैं उन लाखों लोगों के बारे में कुछ नहीं जानता था, जो विकासशील देशों में गरीबी और बीमारी में रहते हैं। मुझे इनका पता लगाने में दशकों लग गए। कल्पना कीजिए कि किसी भले काम के लिए आपके पास सप्ताह में कुछ घंटे का वक्त है और कुछ डॉलर हैं... जाहिर है आप उस समय और धन को वहां खर्च करना चाहेंगे जहां जीवन को बचाने और सुधारने में इसकी सबसे ज्यादा जरूरत है। बताइए आप इसे कहां खर्च करेंगे?

मेलिंडा और मेरे लिए चुनौती एक ही है कि हम अपने पास मौजूद संसाधनों का सबसे अच्छा इस्तेमाल किस तरह कर

सकते हैं? इस बातपर विचार करने के दौरान मेलिंडा और मैंने उन लाखों बच्चों के बारे में एक लेख पढ़ा, जो हर साल गरीब देशों में उन बीमारियों से मर रहे थे। जिन्हें इस देश ने लंबे समय पहले हनिरहित बता दिया था। खसरा, मलेरिया, निमोनिया, हिपेटाइटिस बी, पीला बुखार इनमें शामिल थे। रोटोवायरस नाम की बीमारी जिसे मैंने कभी सुना भी नहीं था, हर साल आधे मिलियन बच्चों को मार रही थी, आश्चर्य तो यह कि इनमें से कोई भी अमेरिका में नहीं था।

हमने अपना काम उसी तरह से शुरू किया जिस तरह से यहां कोई भी शुरू करता। हमने पूछा, 'दुनिया इन बच्चों को कैसे मरने सकती थी?' जवाब आसान है और कठोर भी। बाजार ने इन बच्चों के जीवन को बचाने के लिए कभी इनाम नहीं दिया और सरकारों ने कोई सब्सिडी भी नहीं दी। बच्चे मरते रहे क्योंकि उनके माता-पिता के पास बाजार में कोई शक्ति नहीं थी और ना ही सिस्टम में उठाने लायक कोई आवाज, लेकिन आपके और मेरे पास दोनों हैं। हम ज्यादा रचनात्मक पूंजीवाद शुरू कर सकते हैं जिससे बाजार ताकतें गरीबों के लिए बेहतर ढंग से काम करें। अगर हम बाजार ताकतों की पहुंच बढ़ाएंगे तो असमानताओं में जी रहे ज्यादा लोग लाभ कमा सकेंगे। हम दुनियाभर की सरकारों पर दबाव डाल सकते हैं कि करदाताओं के पैसे को ऐसे खर्च किया जाए जिससे यह पैसा, इन्हें देने वालों लोगों के मूल्यों को बेहतर ढंग से दर्शाए।

***

छोटी छोटी बातों में आनंद खोजना चाहिए,
क्यों की बड़ी बड़ी बातें, तो जीवन में कुछ
ही होती है।

***

बुलंद होसले

सोचती हूँ जिसे अगर मैं वो तुरंत मिलता नहीं,
मेहनत करूँ मैं तो मंजिल मुझसे दूर नहीं।।
अनजान थी खुद से मैं, 'कौन हूँ मैं?'
होता था बस यही एक सवाल
बिना जवाब के न जाने क्यों,
दिल रहता था यूँ ही बेकरार
जान जाना यु खुद को था कोई आसान नहीं
हार मान लूँ मैं कभी यूँ ही या
ये मेरे बस का काम नहीं
परिवार और अपनों से मिली समाज
की परंपराओं को जाना
हर किसी ने कहा लडकी हो तुम
छोड अपनों को
किसी और के घर ही है।
तुमको जाना जिम्मेदारी हो
तुम सिर्फ माँ-बाप और परिवार
की लडकी की शादी करके
विदा करना ही परंपरा है।
समाज की छोड तु सबको सब कुछ
यहीं पर एक दिन जहाँ से जाना है।
लगा एक अजीब सा सदमा,
क्यों नहीं मेरा घर अपना
जन्म देने वालों की अगर
छोडना ही हकीकत है।

इसके लिए फिर क्यों किसी की दुल्हन
बनने की जरूरत है।
हैं शादी अगर समाज की परंपरा तो
मौत इन्सानी जीवन की बडी असलीयत है।
यदि छूटना ही है सब कुछ अपना
फिर क्यों न कुछ ऐसा कर जाऊँ
बेगानी होकर भी सबको मैं,
सबको अपना बना जाऊँ।।
नहीं कर सकती अगर
उन जन्म देने वालों की उम्र भर सेवा
तो क्यों न करूँ फिर मैं पूरे समाज की सेवा
हूँ अगर परायी मैं अपने जन्मदाताओं की
तो नही जरूरत है मुझको फिर
समाज के परंपराओं की दुहाई की।।
समाज की पुरानी लकीर की
फकीर मैं ना बन पाऊंगी
तोड समाज की जंजीरों को
मैं अपनी अलग पहचान बनाऊंगी।
दूर कर दे जो अपनी से
ऐसी खोखली परंपरा मुझे मंजूर नहीं
तोड दे मेरे बुलंद होसलों को
अब इन झूठी रस्मों में इतना दम नहीं।।

रोहिणी तिवारी
बी.एससी. - ३

हां, मैं पागल हूँ

हां मैं पागल हूँ
दुनिया चलने की बात करती है
मैं उड़ने की करता हूँ हां मैं पागल हूँ।।
दुनिया हारने वालों की बात करती है
मैं हारने वालों की करता हूँ।।
हां मैं पागल हूँ।।
दुनिया सोने की बात करती है,
मैं सपनों की करता हूँ हां मैं पागल हूँ।।
दुनिया अंधेरों की बात करती है
मैं उम्मीदों की किरणों की करता हूँ
हां मैं पागल हूँ।।
दुनिया मिटाने की बात करती है
मैं मिटने की करता हूँ हां मैं पागल हूँ।।
दुनिया हारने के बात करती है
मैं जीतने की करता हूँ
मैं जीतने की करता हूँ

विशाल राऊत
बी.ए.-३

मैं- मेरी कोशिश

मैं कोशिश करूँगी हल निकलेगा
आज नहीं तो कल निकलेगा
मैं जानती हूँ वक्त बदलने में वक्त लगता है।
किस्मत के जंग लगे दरवाजों को
खुलने में वक्त लगता है।।
थोड़ा धीरज रख मैं जानती हूँ
हल निकलेगा
जो मैंने कहा है वह मुझे मिलेगा
राह मुश्किल है,
पर मैं डगमगाऊँगी नहीं
गुलाब को पाने के लिए
कांटों का सामना करना पड़ता है।
पर मैं तोड़ लाऊँगी अपने सपनों का गुलाब
मैं कोशिश करूँगी हम निकलेगा
हल निकलेगा।।

जया केशरवानी
बी.एससी.-२

ईशदा अगर मजबूत हो ....

कर फतेह मैदान तु
ना डर तु अंजाम से
जीतना तुझे हर हाल में है
दिल अगर तेरा साफ है।
कठिनाइयाँ तो आएंगी
पांव में बेड़ी बंधेगी
पर अगर है हिम्मत तुझमें
तु जीत सकती है हार कर भी।।

तु रुक नहीं सकती
थक नहीं सकती
जब तक मंजिल पार न हो
इम्तहान तेरा खत्म न हो।
अगर तुझ पर रोक लगे
कर साबित अपने आप को
जीवन मिला है इसलिए

ताकी परिवार को भी नाज हो।।
मेहनत कर सहन कर
ताकि कठिनाइयाँ दूर हो
ईशदा अगर मजबूत हो,
तु जीत सकती है इस मुकाम को।।

भावना बेतवाल
बी.कॉम.-३

इमानदारी में ही प्रतिष्ठा है

आशुतोष बुले
बी.ए. - ३

इमानदारी व्यक्ती का सर्वोत्तम गुण है। यह गुण जिसके पास होता है, वह इस संसार में आदरयुक्त व्यक्तित्व होता है। हम सभी को इस गुण को अपनाना चाहिए। लेकिन दिनोंदिन दुनिया में बेईमान लोगोंकी संख्या बढ़ रही है। जो एनकेन प्रकारेण अपना काम कर लेते हैं। जुगाड टेक्नॉलॉजी उन्हें अच्छी तरह से आती है। जिसके कारण अच्छे काम करनेवाले विचलित हो जाते हैं। उनके मन में आशंका पैदा हो जाती है। धन, प्रतिष्ठा का रूतबा देखकर वह हैरान हो जाते हैं। लेकिन हमें समझना चाहिए की यह धन, प्रतिष्ठा कुछ काम की नहीं है। यह सब क्षणभंगूर है। जो जितने जल्दी आता है, उतनेही जल्दी चला जाता है। बेईमान लोग साम, दाम एवं दंडपूर्वक कार्य करने में निपुण होते हैं। उन्हें लगता है कि इमानदार होनेसे लाभ कम और हानी अधिक है। वह जल्दी से जल्दी अमीर बनना चाहते हैं। कुछ बेईमान इमानदारी का चोगा पहनकर बेईमान को कुटीलता के आवरण में परोसते हैं, उसके पीछे भी उनके मन में डर होता है। निसर्ग न्याय का डर उन्हें लगता है। इसीलिए वह दान, धर्म, पूजा जैसे कर्मों का दिखावा करते हैं। दूसरी ओर इमानदार व्यक्ती निडर और निःस्वार्थी होता है। उसके मन में कोई डर नहीं होता, वह अपना कार्य पूरे लगन के साथ करता है।

यदि हम सोचे तो ऐसा प्रतित होता है की, संसार में इन बेईमानों की अपेक्षा में इमानदारी का महत्व अत्यधिक होता है। इमानदारी वह होती है जो आदमी को सच्चे काम के लिए प्रेरित करती है। आत्मसन्मान बढ़ाती है। बेईमानी के आड में किये गये काम कभी भी सुखद नहीं होते हैं। ऐसे बेईमान आदमी का मन सदा भय की आशंका से अशांत रहता है। उन्हें कभी शांती नहीं मिलती है। इसके विपरित इमानदार का भविष्य उज्ज्वल होता है। इमानदार व्यक्ती को ही प्रतिष्ठा मिलती है, सहयोग तथा सम्मान प्राप्त होता है। इसलिए इमानदारी से ही हमें प्रयत्न करने होंगे,

जो कुछ भी करेंगे, इमानदारी से करेंगे, ऐसा हमें ठान लेना चाहिए।

मैं खुश हूँ

जिंदगी है छोटी हर पल में खुश हूँ
काम में खुश हूँ, आराम में खुश हूँ
आज पनीर नहीं दाल में ही खुश हूँ
आज गाडी नहीं, पैदल ही खुश हूँ
आज कोई नाराज है,
उसके इस अंदाज से ही खुश हूँ
जिसकी देख नहीं सकता,
उसकी आवाज से ही खुश हूँ
जिसकी या नहीं सकता
उसको सोच कर ही खुश हूँ
बीता हुआ कल जा चुका है,
उसकी मीठी याद में ही खुश हूँ
आने वाले कल का पता नहीं,
इंतजार में ही खुश हूँ
हंसता हुआ बत रहा है पल,
आज में ही खुश हूँ
जिंदगी है छोटीसी हर पल में खुश हूँ
अगर दिल को छुआ तो जवाब देना
वरना बिना जवाब के भी खुश हूँ

वैष्णवी शेलके
बी.एससी. - १

स्वच्छता की और .....

ऐसा कहा जाता है, जहाँ चाह है वहाँ राह है। अगर हर व्यक्ति ने स्वच्छता अभियान को समझने की कोशिश की तो वह दिन दूर नहीं, जब भारत के साथ हर व्यक्ति का भविष्य उज्ज्वल हो जायेगा।

भारत का भविष्य हमें उज्ज्वल करना है। तो सतर्क रहना है हमें। स्वच्छ निर्मल जीवन जगना है। तो हमें युवा पीढ़ी को नया जीवन देना है। तो सतर्क रहना है। हमें घर-घर जाकर स्वच्छता का महत्व समझाना है। हमें घर-घर खुशियों के दीपक जलाना है। हमें तो सतर्क रहना है। हम स्वच्छता अभियान के द्वारा भारत को जीवन दे पायेंगे। तभी तो हमारा निर्मल सुंदर भारत बन पायेगा !

प्रा. राखी अटल
हिंदी विभाग

स्वच्छता अभियान

स्वच्छ भारत सुदृढ़ भारत अभियान का आदर्श लेकर हम भी स्वच्छता के माध्यम से समाज व राष्ट्र का विकास कर सकते हैं। स्वच्छ भारत की संकल्पना जनआंदोलन बनाया गया तो सही मामले में भारत समृद्धशील होगा। कोई भी काम लगन से किया जाए, तो उतना कठिन नहीं होता।

समाज मन में तय कर ले तो व्यक्तिमत्व व परिसर की सफाई के लिए ज्यादा जरूरत नहीं। व्यक्तिगत सफाई की दृष्टि से सफाई को अत्यंत महत्व है। अगर परिसर (समाज) साफसुतरा है तो मन को शांति मिलती है। और हम हर रोग से मुक्त हो सकते हैं। आज हम इनकी ओर अनदेखा करते हैं। इसलिये हम कई बीमारियों को न्यौता देते हैं।

स्वच्छता अभियान द्वारा ही हम स्वच्छ सुदृढ़ भारत का निर्माण कर पायेंगे।

गोवर्धन सपकाळ
बी.एस्सी.-१

मानव और निसर्ग

धरती से मैंने पूछी
आदमी और वृक्ष में
क्या अंतर?

वह बोली
छाया छीनना एक का है कर्म
छाया देना दूसरे का है धर्म

वृक्ष से मैंने पूछी
आदमी और फूल में क्या अंतर?

वह बोला
काँटे बनकर चुभना एक की है जिंदगी।
खुशबू देकर जीना दूसरे की है जिंदगी।

फूल से मैंने पूछी
आदमी और खुशबू में
क्या अंतर?

वह बोला
खुशबू बहती है हवा की दिशा में
इन्सान महकता है दिशा दिशा में

वैष्णवी अवातिरक
बी.ए.-२

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

संस्कृत विभाग

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

स्त्रीशिक्षणस्य दीपशिखा ।

भावना ओवाळ

बी.ए. - १

सावित्रीबाई फुले महाभागा एकोनविंशतिशतेः प्रभावशालिनी व्यक्तित्वेषु अन्यतमा। यैः समाज जागरणाय, विकासाय स्वजीवनं अर्पितम् तेषु अग्रेसरा। सा प्रथमा महिला शिक्षिका रूपेण विराजते। सा जानेवारी मासस्य त्रिदिनाङ्के १८३१ तमे ख्रिस्ताब्दे महाराष्ट्रस्य सातारा मण्डल स्थिते नायगांव नामके ग्रामे जनिमलभत। खंडोजी नेवसे इति तस्याः पितुः सत्यवती इति मातुः नाम आसीत् च। वयसी नवमे वर्षे तस्याः विवाहः जोतिरावेण सह अभवत्। पेशवेपंतप्रधानेन पुण्यपत्तने फुले कुटुम्बिने सुमनउद्यानस्य भूमिः दान दत्ता अतः मूलतः गोरे अनन्तरम् फुले नाम एव ज्ञाताः।

जोतिराव फुले महाभागः महान समाजप्रेरकः प्रवर्तकः। शिक्षणस्य महत्त्वं यैः ज्ञातं तेषु अन्यतम्। तस्य मातृस्वसा सगुणारु ब्रिटिश अधिकारिणः गृहे गृहाकार्यार्थं आसीत्। सा आंग्लभाषां जानाति स्म।

तस्या प्रयत्नेन एव जोतीराव फुले महाभागः शिक्षणाय प्रवृत्तः। सः स्वयं शिक्षितः जात स्वपत्नीं अपि प्रेरितवान्। सावित्र्यासह सगुणारु अपि औपचारिकं शिक्षणं स्वीकृत्यौ।

येषां कृते अद्यापि शिक्षणस्य सुविधा अनुपलब्धा अस्ति तेषां कृते प्रयत्नं करणीयम् इति मनसि निर्धारितं आसीत्। मागासवर्गीयानां वसतौ मे मासस्य प्रथमे दिनाङ्के १८४७ तमे ख्रिस्ताब्दे सगुणारु महाभागायै सावित्र्या एकः विद्यालयः निर्मितः। एषः तेषां प्रथमः विद्यालयः। महाराष्ट्रे न च भारते यादृशी स्थितिः क्षुद्राणां औपचारिक शिक्षणस्य आसीत् तादृशी एव नारीणाम् शिक्षणस्य अपि आसीत्। पुरा ख्रिस्तमिशनरी द्वारा संचालिताः केशचन विद्यालयाः उत्तरभारते आसन्। किन्तु महाराष्ट्रे एतद्देशीयानां विद्यालयः नासीत्। अतः महिलानां औपचारिक शिक्षणाय जानेवारी मासस्य प्रथमे दिनाङ्के १८४८ ख्रिस्ताब्दे तया केवळ कन्यानां विद्यालयस्य स्थापना भिडेमहाभागस्य गृहे कृता। एतस्मिन् विद्यालये चतस्राः ब्राह्मणानां अपि कन्या इयम् ब्राह्मणेतर समाजानां

आसन्। तदानीन्तने काले सनातनिमः ब्राह्मणा फुले दाम्पत्यस्य महानाः विरोधकाः। विद्यालयस्य स्थापनेन अतिकोपिताः ते सावित्री नानाविधप्रकारैः त्रासयन्ति स्म। महिलाणां विकासस्य तस्या जीवनव्रतं आसीत्। सा धिरा दृढनिश्चयिनी स्वकार्यं न त्यक्तवती।

जनाः तस्योपरि विद्यालयगमनं समये जलं गोमयं कर्दमं च क्षिपन्ति स्म। विद्यालयं गत्वा वस्त्रपरिवर्तनं कृत्वा सा अध्यापने व्यग्रासमाजपरिवर्तनाय बहुकालं आवश्यकम्। शनैः शनैः जनाः तद् महत्त्वं ज्ञातवन्तः। अन्ये अपि समाजप्रवर्तकाः स्त्रीशिक्षणस्य प्रयत्नमाना आसत् किन्तु सा एव आद्या स्त्रीशिक्षिका।

न केवलं अध्यापनक्षेत्रे तस्य कार्यम्, किन्तु विधवानां विशेषतः ब्राह्मणसमाजे दुरवस्था आसीत्। पत्यु निधनादनन्तर केशवपनस्य परंपरा आसीत्। समाजे मंगलकार्ये तथा गृहात बहिः अपि गन्तुः न शक्यते स्म।

फुले दांपत्यः अस्मिन् विषये कार्यं कर्तुं प्रवृत्तः। विधवानां केशवपनं नाभिका कुर्वन्ति स्म। फुले दांपत्यः नाभिकान् उक्तवन्तः यत् ते नाभिकाः केशवपनस्य परंपरायाः नाशः निश्चयेन भविष्यति। तेषां प्रेरणया पुण्यपत्तने नाभिकाः केशवपनकार्यतः निवृत्ताः।

गृहे एव विधवानां शारीरिक उत्पीडनं अपि भवति स्म। यदि सा गृहात बहिः न अगमिष्यत् चेत् तस्य उत्पीडनं के अकरिष्यत्। गृहस्थाः जनाः एव उत्पीडने भवन्ति स्म। उत्पीडनानन्तरम् यदि सा मर्थिणी भवति तदा आत्महत्या भ्रूणहत्या च एव तस्या तारिणी। फुले दांपत्यः एतादृशीनां महिलानां कृते बालहत्या प्रतिबंधं गृहस्य स्थापना कृतवन्तः। सावित्री महाभागा स्वतः एतादृशीतां गतधवानां प्रसूतिं करोति स्म। तेषां बालकाणां पालनं पोषणं च।

समाजे या महिला ताडिता यासीता कुपरम्पराया तस्याः साहाय्यं करणीयम् इति सावित्र्या मनसि धृतम्। पत्युः

निधनादनन्तरमपि सा स्वकार्यं न त्यक्तवती। सत्यशोधक समाजस्य नेतृत्व सा नकरोत्। १८९७ ख्रिस्ताब्दे पुण्यपत्तने प्लेगारोगस्य प्रादुर्भवः जातः। एषः रोगः संसर्गजन्यः। तथापि प्लेगपीडितानां शुश्रूषां कृतवती। दैववशात् तां रोगस्य संसर्गं अभूत तस्मिन् एव

कार्ये तस्या जीवनम् तत्र एव समाप्तम्। किन्तु तया प्रज्वलित दीपशिखा अद्यापि प्रज्वलिता। यावत्पर्यन्तं महिलाणां स्थितिः उत्तमा न भवेत् ताः स्वाधिकारं न प्राप्स्यन्ति तावत्पर्यन्तं सा दीपशिक्षा अपि प्रज्वलन्ती भविष्यति अत्र नास्ति शङ्का।

घोषवाक्यानि

भारत सरकार
सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र राज्यम्
प्रतिपच्चंदुलेखेव वर्धिष्णुः
विश्ववंदिता।
महाराष्ट्रराज्यस्य मुद्रा भद्राय
राजते।।
आयुर्विमा महामंडळ
योगक्षेमं वहाम्यहम्
पोलिस दल
सद्वर्क्षणाय खलनिग्रहणाय।
नौसेना
शं नो वुरुणः।
वायुसेना
नभः स्पृशं दितम।
महाराष्ट्र बँक
मुद्रयं लोकमङ्गला।
पुणे विद्यापीठ
यः क्रियावान स पण्डितः।
मुंबई विद्यापीठ
शीलवृत्तफला विद्या।

काशी हिन्दु विश्वविद्यालय
विद्यया ऽ मृतमश्नुते।
दिल्ली विश्वविद्यालय
निष्ठा धृतिः सत्यम्।
संत गाडगेबाबा अमरावती
विद्यापीठ
सा विद्या या विमुक्तये।
राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज
नागपूर विद्यापीठ
विद्या परं दैवतम्।
पाँडेचेरी विश्वविद्यालय
तमसो मा ज्योतिर्गमय।
संस्कृत विश्वविद्यालय
कालडी, केरळ
ज्ञानादेव तु कैवल्यम्।
राष्ट्रीय संस्कृत संस्थान
यो ऽ नुचानः स नो महान।
कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय
योगस्थः कुरु कर्मणि।
विद्यापीठ अनुदान आयोग
ज्ञानविज्ञान विमुक्तये।

बंगलोर विद्यापीठ, बंगलोर
ज्ञानं विज्ञानसहितम्।
राजस्थान विश्वविद्यालय
धर्मो विश्वस्य जगतः प्रतिष्ठा।
भारतीय प्रौद्योगिकी
संस्थान, खरगपुर
योगः कर्मसु कौशलम्।
भारतीय प्रौद्योगिकी
संस्थान, इंदौर
ज्ञान सर्वजनहिताय।
केरळ विद्यापीठ
कर्मणि व्यज्यते प्रज्ञा।
महाराजा सयाजीराव
गायकवाड विद्यापीठ, बडोदा
सत्यं शिवं सुन्दरम्।
भारतीय प्रौद्योगिकी
संस्थान, मुंबई
ज्ञानम् परमम् ध्येयम्

संकलन : वैष्णवी जोगदंड
बी.ए. २

कृतम् तदेव कथितम् येन ।

ऋतुजा शिरसाट

बी.ए.-२

नारीणां शिक्षणाय येन स्वजीवनं अर्पितम् सः महर्षि कर्वे अण्णाच नाम्ना विख्यातः धोण्डो केशव कर्वे महाभागः रत्नागिरी नगरस्य समीपे मुरुड नाम्नि ग्रामे जनिमलभत् स्वशिक्षणं तेन महता कच्छेण प्राप्तम्।

१८८१ तमे ख्रिस्ताब्दे सः शालान्तपरीक्षायाम् उत्तीर्णः तदनन्तरं मुम्बय्यां एलफिन्स्टन महाविद्यालयः गणित विषये पारंगततां प्राप्तः। चतुर्दशे वयसी प्राप्ते तस्य विवाहः राधाबाय्या सह अभवत् तदा राधाबाई अपि अष्टवर्षीया आसीत्। दैववशात् सत्रविंशती वर्षीया राधाबाई १८ वा तमे ख्रिस्ताब्दे प्रसूतिसमये पञ्चत्वं गता। तदा अण्णासाहेबः पुण्यपत्तने फर्ग्युसन महाविद्यालये गणित शिक्षक आसीत्।

तदानीन्तकाले समाजे बाल जरठ विवाहस्य कुपरंपरा प्रचलिता आसीत्। वृद्धाः अपि बालिकाया सह प्रायः विवाहं कुर्वन्तः आसन्। महिलानां कृते पुनर्विवाहस्य योजना नासीत्। वृद्धे सह विवाहिता यदा महिला अचिरात् वैधव्यं प्राप्नोति स्म। तदा आजीवनं वैधव्यं तदा वोढव्यम् इति मानसिकता समाजस्य।

कुपरंपरायाः नाशाय मे मासस्य एकविंशति दिनाङ्के १८९४ ख्रिस्ताब्दे तेन विधवाविवाह प्रतिबंधक निवारण संस्थायाः स्थापना कृता। बालविवाह, बालजरठविवाह, केशवपनाद्याः अन्यायाः परंपराः नष्टा स्युः एतदेव उद्देशं अस्य संस्थायाः। तेन न केवलं उक्तम् किन्तु स्वजीवने प्रथमं अंगीकृतम्। पंडिता रमाबाय्याः शारदा सद्ने वसन्त्या गोदुबाई नाम्ना विधवाया सह तेन विवाहः स्वीकृतः। अनन्तरम् सा 'बायाकर्वे' नाम्ना प्रख्याता। सा अपि अण्णासाहेब कर्वे महाभागस्य यथार्थेण अर्धाङ्गिनी अभूत्। तस्य कार्ये स्वदायित्वं न केवलं स्वीकृतं तयार निर्विघ्नं अपि अकरोत्।

१८९६ तमे वर्षे तेन षड्विधवाश्रितं अनाथ बालिकाश्रमम् स्थापितम् विधवा विवाहोत्तेजक मण्डलम् अपि च। रावबाहदुर गणेश गोविंद गोखले महाभागेन तस्य कार्यं महत्त्वं च ज्ञात्वा

हिंगणे नामके ग्रामे षड्एकरामिता भूमिः ७५० अष्टकाणेच अपि दत्ता। तत्र एका कुटी स्थापिता। तदेव हिंगणे स्त्रीशिक्षणसंस्थायाः जन्मस्थलिः।

१९०७ तमे ख्रिस्ताब्दे नारीणां कृते स्वतन्त्र विद्यालयः भवेत्। इति विचारेण हिंगणे ग्रामे विद्यालयः स्थापितः। पार्वतीबाई आठवले तस्य विद्यालयस्य प्रथमा छात्रा आसीत्।

नार्यः रुचि-अनुसरेण शिक्षणं प्राप्नुयुः तासां जीवने शिक्षणस्य उपयोगिता भवेन् इति विचारेण आरोग्यशास्त्र, शिशुसंगोपन, गृहजीवनशास्त्र, आहारशास्त्रादयः विषयाः अभ्यासक्रमे युज्यते स्म। येन महिलानां विकासाय सर्वथा लाभः अभवत्। ग्रामे ग्रामे स्त्री शिक्षणस्य प्रचारस्य तेन प्रयत्नम् नैकाणां विद्यालयानां स्थापना ते कृता। उत्तरोत्तरं तस्य कार्यवृक्ष वर्धितम् विस्तृतम्। तदा तस्य एव प्रयत्ने सर्वेषां विद्यालयानां एकीकरणेन हिंगणे स्त्रीशिक्षण संस्थायाः निर्मितीः अभूत्। अधुना महर्षि कर्वे शिक्षण संस्था इति नाम्ना अद्यापि तदेव कार्यं अखण्डितं असुण्णां च वर्तते। एषा संस्था प्रतिसंवत्सरे स्त्रीशिक्षणक्षेत्रे, सामाजिक शिक्षणक्षेत्रे कार्यरतार्थं महिलायै 'बायाकर्वे पुरस्कार' वितरति।

एते कार्येः पुण्यपत्तस्थाः सनातनिनतः शोषित। कार्यस्य कृते धनस्य आवश्यकता सदैव आसीत्। धनिका केचित् ददन्ति स्म केचित् अपमान अपि कुर्वन्ति स्म।

अर्थस्य उचितः उपयोग भवेत् कदापि तेन स्वस्यकृते स्वोपभोगाय धनस्य उपयोग न कृतः।

प्रतिदिनं परभ्यां एव गच्छति स्म।

सः जपानस्य महिलाविद्यापीठं ददर्श। तेन प्रभावितः कर्वेमहाभागः महिलाविद्यापीठस्य स्थापनां चकार। ३ जुन वाठ मे ख्रिस्ताब्दे विकासाय पञ्चलक्षमित धनं दत्तम्। अतः विद्यापीठस्य नाम श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी विद्यापीठम् इति जातम्। संस्कृता स्त्री पराशक्तिः इति तस्य विद्यापीठस्य ध्येयवाक्यम्

राजते।

अनेक देशाणाम् प्रवर्षि कृत्वा तत्रस्थाः स्त्रीविषयस्थाः दृष्ट्वा पुनश्च स्वदेशं आगत्य कर्वे महाभागेन नैकाः योजनाः अत्र पूर्णता नीताः। १९५५ ख्रिस्ताब्दे भारत सर्वकारणे तस्मै पद्मविभूषणम् इति उपाधी प्रदत्ता। अचिरादेव १९५८ तमे ख्रिस्ताब्दे भारतीय सर्वोच्च नागरी सन्मान भारतस्य उपाधिता सः सम्मानितः। नोव्हेंबर

मासस्य नवमे दिनाङ्के १९६२ तमे ख्रिस्ताब्दे स्त्रीशिक्षणाय विकासाय प्रज्वलित इदम् यज्ञकुण्डं पञ्चाधिकएकशतम् वर्षानन्तरम् शान्तमभवत्।

अण्णासाहेब कर्वे महाभागः समानस्य कुपरम्परा शरणं न गत किन्तु तेन स्वदायित्वं निर्विघ्न स्त्रीशिक्षणस्य विस्तारः प्रचारः च कृतः। स्वस्य कार्येषु यश्च यशशरीरः अद्यापि विराजते।

उद्यमप्रशंसा

यथा मृत्पिण्डतः कर्ता कुरुते यद्यदिच्छति। एवमात्मकृतं कर्म मानवः प्रतिपद्यते॥

योजनानां सहस्रं तु शनैर्गच्छेत पिपीनिका। अगच्छन्वैनतेयोऽपि पदमेकं न गच्छति॥

आलस्य हि मनुष्याणां शरीरस्थो महारिपुः। नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति॥

नात्युच्चशिखरो मेरुर्नीतिनीवं स्यात्तलम्। व्यवसायद्वितीयानां नाप्यपारो महोदधिः॥

न लभन्ते विनोद्योगं जन्तवः संपदा पदम्। सुराः क्षीरोदविक्षोभमनुभूयामृतं पपुः॥

धीरप्रशंसा

स एव धन्यो विपदि स्वरूपं यो न मुञ्चति। त्यजत्यकैस्तप्तं हिमं देहं न शीतताम्॥

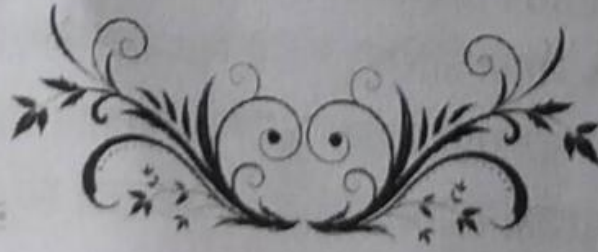
कदर्थिस्यापि हि धैर्यवृत्तोर्न शक्यते धैर्यगुणः प्रमाद्युम्। अधोमुख्यापि कृतस्य बह्वेर्नाथः शिखा यान्ति कदाविदेव॥

निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा स्तुवन्ति लक्ष्मीः समाविशतु वा गच्छतु यथेष्टम्।

अद्यैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा न्यास्यात्पथः प्रविवलन्ति पदं न धीराः॥

वलन्ति गिरयः कामं युगान्तपवनादता। कृच्छ्रेऽपि न चलत्येव धीराणां निश्चलं मनः॥

अर्थं कीर्तिरपीह मा भूदमर्थ एवास्तु तथापि धीराः। निजप्रतिज्ञामनुरुध्यमाना महोद्यमाः कर्म समारम्भते॥

संकलन : सलामुनबी खैराती शा
बी.ए. २

वीराङ्गना न तु विरागिणी ।

दीक्षा सिरसाट
बी.ए.-१

प्राचीनकाळतः भारते अस्मिन् परिपाटी वर्तते वीराङ्गनानाम्। ऋग्वेदे पत्या सह युद्धं कुर्वन्त्याः विशपलायाः सूक्तं अस्ति। इतिहासे अपि राणी दुर्गावती लक्ष्मीबाईचन्नम्मा आद्यः वीराङ्गनाः प्रथिताः सन्ति। किन्तु आधुनिक काले अपि एषा परम्परा अक्षुण्णा अखण्डिता च वर्तते।

भारतीय सेना नौसेना वायुसेना च अनिशं भारतमातुः रक्षणाय सज्जा भारतमातुः सीमारक्षणाय अहर्निशं जागीत अस्माकं वीरः। नैकवारं आततायिनः (आतंकवादिनश्च) अस्माकं देशस्य शान्तिनाशाय प्रवृत्ताः भवन्ति। तेषां नाशाय प्रयतमाना नैके सैनिकाः प्राणान् व्यजन्ति। ये पूतः देशार्थं प्रणामं व्यजन्ति, तेषां गृहजनाः अकस्मादेव वृत्तं श्रुत्वा दुःखिताः भवन्ति संकटभारतवर्षस्य किन्तु स्वदुःखं त्यक्त्वा परिकार्यं अग्रे नयमानाः काश्चित् वीराङ्गनाः अवर्णनीयाः अपूर्वाः।

तासु सर्वाधिक प्रख्याता अस्ति लेफ्टनंट स्वाती महाडिक महाभागा। तस्याः पति कर्नल संतोष महाडिक काश्मिरे नियुक्तः आसीत्। नोव्हेंबर मासस्य सप्तदिनाङ्के २०१५ ख्रिस्ताब्दे तत्र एव आततायिभिः सह संघर्षं कुर्वन् ११ व स्वप्राणान् त्यक्तवान्। सः मूलतः सातारा नागरस्य पोगरवाडी नाम ग्रामस्य निवासी आसीत्। तदा त्रिंशत् वर्षीया स्वाती महाडिक महाभागा 'अहं अपि सैन्ये प्रविशामि पत्युः कार्यं अग्रे नयामि' इति चिन्तिता। तदर्थं प्रयत्नं कृतवती सा। महा प्रयत्नेन सा चैत्रेस्थितायाम् आफिसर्स ट्रेनिंग अकादमि संस्थां सा प्रविशन्। प्रशिक्षणानन्तरं सा भारतीय सेनायां लेफ्टनंट पदे नियुक्ता।

गौरी महाडिक महाभागा केवळं द्वात्रिंशत् वर्षीया आसीत् यदा तस्याः पति मेजर प्रसाद महाडिकः डिसेंबर २०११ ख्रिस्ताब्दे अरुणाचल प्रदेश भारत-चीन सिम्लि अग्रिसात् अभवत्। सा वृत्तया विधिज्ञा आसीत्। उच्चपदस्था आसीत्। किन्तु सा अपि

पत्युः निधनादनन्तरं सेनायां प्रवेशाय तस्याः मनः अकरोत्। सा २०२० ख्रिस्ताब्दे मार्च मासे भारतीय स्थलसेनायां प्रवेशं करिष्यति।

तृतीयं उदाहरणं अस्ति सुश्री निकिता कौल डौण्डियाला। मेजर विभूतिशङ्कर डौण्डियालाः राष्ट्रीय रायफलमध्ये आसीत्। तस्य पत्नी निकिता कौल डौण्डियाल नोएडा स्थित एम.एन.सी. मध्ये कार्यरता आसीत्। काश्मीरे पुलवामा आक्रमणे फेब्रुवारी मासस्य सप्तदशदिनाङ्के २०१९ ख्रिस्ताब्दे मेजर विभूतिशङ्कर अपि दिवङ्गतः। विवाहस्य दशमे मासे स निकिता एकाकिनी व्युक्ता हौतान्म्यं स्वीकृतवती। तस्य मृत्योः षण्णमासाद एव निकिता दत्तवति स्थलसेनायाः प्रवेशायः 'शॉर्ट सर्किलस कमिशन'स्य परीक्षा। सा अवदत् "पतिः एव मम प्रेरणा। तस्य पार्थिव भस्मीभूतं किन्तु हृदयनिहितं सः अद्यापि मां प्रेरयति।" इदानीं सा प्रवेशसूचीं प्रतिपालयति। अर्हतासुच्याम् तस्याः नाम निश्चयेन भविष्यति एव।

एताः तिस्रः स्वनिश्चयनं कृतिना सर्वासां महिलानां पुरतः आदर्शं स्थापितवत्यः। सैन्यायाम् प्रवेशायषण्ण नैकाणाम् नारीणाम् प्रेरणास्थानम् अभवत् अत्रि नास्ति शङ्का।

****

कर्तव्यपालनम् ।

संकलन : कल्याणी जोशी
एम.ए.-१

कणार्थककृधातोः तव्यत् प्रत्यये कृते निष्पन्नोऽयं कर्तव्यशब्दः। मानवानां कृते यानि कर्माणि तेषां मानवस्वरूपनिर्धारणार्थं अपरिहायाणि सन्ति तानि एव कर्माणि कर्तव्यशब्देन अभिधेयानि। सर्वेषां मानवानां कृते स्वजीवनं सुखयुक्तं कर्तुं कर्तव्यानां पालनम् अत्यावश्यकं वर्तते। दैनिक कर्मसु अनेकानि ईदृग्विधानि कार्याणि दरीदृश्यन्ते येषां पालने समेषां मानवानां हृदि अत्यधिकम् आनन्दं अनुभूतये।

प्राचीनैः महर्षिभिः कर्मणः त्रयो विभागाः निर्दिष्टाः सन्ति - नित्यकर्माणि, नैमित्तिक कर्माणि, काम्यकर्माणि च। एषु त्रिषु विभागेषु यानि नित्यकर्माणि सन्ति तेषां कृते न कोऽपि अतिरिक्तो लाभः सम्भवति परन्तु अकृते अनेकाः हानयः निश्चितरूपेण सञ्जायन्ते। अतः एतानि नित्यकर्माणि जीवनं हानिरहितं करणार्थं निश्चप्रचं विधेयानि सन्ति। नैमित्तिककर्माणि तु केवलं विशिष्टनिमित्तं आगते सती करणीयानि। तेषां कर्मणां कृते लाभास्तु जायते किन्तु अकृते काऽपि हानिः न सम्भाव्यते। काम्यकर्माणि तदा एव कियन्ते यदा कर्तुः मनसि कस्यचित् विशिष्ट फल प्राप्यर्थम् इच्छा वर्तते। अतः ईदृग्विधानां एव कार्याणां कृते विशिष्ट फल प्राप्तिः सम्भवति। अकृते तु काऽपि हानिः न विद्यते।

उपर्युक्तविवेचनेन इदं स्पष्टं जातं यत् यानि कार्याणि कृते लाभस्तु सञ्जायते परन्तु अकृते हानिः न सञ्जायते तानि कार्याणि अपि कर्तव्यकर्मणः सीमायां आयान्ति। वस्तुतः आजन्मनः मरणपर्यन्तं मनुष्याः स्वेषां कर्तव्यपालने एव नियुज्यन्ते। तेषु कर्तव्येषु कर्मेषु बहूनि कर्माणि मानवानां कृते परमात्मना समर्पितानि सन्ति। बहूनि ईदृशानि अपि कर्माणि सन्ति यानि मानवाः स्वयमेव आत्मनः हिताय सम्पादयन्ति। इत्थं स्वयमेव आत्मनः हिताय सम्पादयन्ति। इत्थं कर्तव्य पालनस्य स्वरूपं अपि प्रतिव्यक्तिं समानमेव अस्मिन् जगति न दृश्यते।

‘भिन्नोर्चिर्हि लोकः’ : इत्यनुसारेण प्रत्येक मानवस्य रुचिः भिन्नत्वेन कर्तव्यभिन्नत्वं अपि दृश्यते।

अतः सर्वेषां मानवानां कृते कर्तव्यकर्माणि अपि समानरूपाणि न भवन्ति। परन्तु एवं सत्यपि बहूनि कार्याणि ईदृशानि विद्यन्ते एव येषां कार्याणां करणं सर्वेषां मानवानां कृते हितकरं भवति। यानि कर्माणि ईदृग्विधाने सन्ति तेषां अपि करणं कर्तव्यपालनं एव।

कर्तव्यपालनस्य आवश्यकता तु समाजे पदे-पदे अपेक्षते। कुटुम्बे प्रत्येक सदस्यानां स्व-स्वकर्तव्यपालनम् आवश्यकं एकतायाः रक्षणार्थम्।

दाम्पत्यजीवने अस्य महत्त्व अपरिहार्यम्। विद्यार्थीजीवने तु अस्मिन् युगे कर्तव्यपालनस्य महती आवश्यकता विद्यते। दृश्यते आधुनिक विद्यार्थिसमाजे कर्तव्यपालनस्य भावनायाः दयनीया स्थितिः। अनेन कारणेन आधुनिका अर्जयित्वाऽपि अनेकानि पुस्तकीयज्ञानानि अर्जयित्वाऽपि स्वस्य जीवने सफलतां न प्राप्नुवन्ति। इत्थं समाजे पदे-पदे प्रत्येक मानवानां कृते कर्तव्यपालनं अतीवावश्यकं कार्यम् अस्ति। स्वकर्तव्यपालनं विना कोऽपि जनः जीवनस्य वास्तविकं लक्ष्यं न प्राप्तुं शक्यते। अत एव सर्वेषां जनानां कृते कर्तव्यपालनम् अपरिहार्यम्। यथोक्तम् -

“मानवजीवनेऽस्मिन् कर्तव्यपालनं वरम्।
सर्वं यान्ति साफल्यं स्वस्वविहितकर्मणा॥”

***

जीवनमूल्यानि - संग्राह्यग्रन्थः ।

सोमेश्वर कसणेकर

बी.ए. - २

जीवनमूल्यानि इति ग्रन्थः मूलतः मराठीभाषया आदरणीय प्र.ग. सहस्रबुद्धे महोदयेन लिखितः तस्य संस्कृत भाषायाम् भाषान्तरं डॉ. मङ्गला मिरासदार महाभागा कृतवती। अस्मिन् ग्रन्थे जीवने हितकारकाणि जीवनमूल्यानि विवेचितानि सन्ति। तेषां किञ्चित् किञ्चित् अत्र उद्धृतं अस्ति।

श्रद्धा- श्रद्धा नाम मानवजीवनस्य आधारः। श्रद्धा इति न केवलम् आश्रयस्थानम्। श्रद्धायां महती स्फूर्तिदायिनी शक्तिः वर्तते। यत्र कूर्दनं कर्तव्यं सा भूमिः स्यात्। सा भङ्गुरा न स्यात्। आधारः सशक्तः एव भवितुमर्हति। आधारस्य परम्पराऽपि सश्रद्धा स्यात्। श्रद्धा दृढमूला कर्तव्या। श्रद्धा सात्त्विकी भवेत्। ईश्वरः श्रद्धातव्यः। सर्वं जगत् ईश्वरेण निर्मितम्। सर्वात् मानवान् तेनैव निर्मितम् इति श्रद्धा कर्तव्या।

उद्यमशीलता - शीघ्रातिशीघ्रं देशः उन्नतिं गच्छतु इति मत्वा नैकाः योजनाः वयं कारयाम्। किन्तु तदर्थम् अपेक्षिता उद्यमशीलता न दृश्यते। यदि ईश्वरः प्रसन्नः भवतु राष्ट्रे इति मतिः स्यात् तर्हि एतेषां गुणानां नैवेद्यं दापनीयं स्यात् गुणेषु प्रथमः तावद् उद्यमशीलता।

निर्भयता - व्यक्तेः समाजस्य वा इहलौकिकस्य पारलौकिकस्य वा उन्नत्यर्थं निर्भयता आवश्यकी। अभयं नाम निर्भयता। निर्भयताया कल्पना कति आनन्ददायिनी। अहं कस्मादपि न बिभेमि न गृहे न जनान्तिके न वने न मम जीवनस्य भयं न मृत्योः। सर्वोऽपि समाजः यदि भयरहितः स्यात्। स्वर्गमेव पृथ्व्युपरि अवतरेत्। निर्वैरता निर्भयतामरुसरेत्।

सात्त्विकता - सत् चित् आनन्दस्य छन्दः नाम सात्त्विकता। मनसः अधोगामिनी प्रवृत्तिः नष्ट्वा यदा सा ऊर्ध्वगामिनी भवति तदा सात्त्विकता उत्पद्यते। श्रेयसे प्रयत्नं नाम सात्त्विकता। मोक्षस्य जीवित साफलस्य वा समीपं गन्तुं सात्त्विकता नाम सोपानम्।

दानम् - दानकाले अस्माकं वृत्तिः निराभिलाषिणी निरपेक्षा वा स्यात्। प्रतिफलस्य अपेक्षा मा स्यात्। तत्र दानम् अपि तु दानस्य व्यापारः। दानं ददमः इति जगदुपरि न उपकारे कुर्मः। तत् तु स्वोपकारमेव। दानवृत्तिः नाम मानवतायाः लक्षणम्। दानकृते धैर्यम् आवश्यकम्। आत्मविश्वासः आवश्यकः।

यज्ञ - यज्ञः इति न केवलं कर्मविधिः। यज्ञमिति समर्पणम्। यज्ञः नाम भक्तियोगः ज्ञानयोगः कर्मयोगः इत्येतेषां सारांशः।

तपः- तपः नाम तापनम्। यथा तापनान्तरं सुवर्णाय किमपि रूपं दातुं शक्यते तादृशमेव जीवनाय विशिष्टं रूपं दातुं तपसा एव शक्यम्। तपः नाम शरीराय पीडनं कष्टकरणं च। भगवद्गीतायां तपसः सात्त्विकं राजसं तामसं च इति त्रिविधाः उक्ताः।

दम- दमः नाम शक्तिः सामर्थ्यम् चैतन्यम् मानवता कर्तृत्वस्य च क्षमता। दमो नाम इन्द्रियदमनं इन्द्रिय संयमनं च। कश्चिद् मनुष्यः गृहं निर्मातुं इच्छति तदा सः अनावश्यकं व्ययं त्यजति शक्तेः सञ्चयः करोति स दमः। दमः सर्वधर्मस्य मूलम्। दमः एव मोक्षः। दमस्य प्राप्तये मनोनिग्रहः आवश्यकतः। जगते शान्तिमन्त्रं दत्वा सुसंस्कृतं च कृत्वा आर्यपदं दातव्यम् इति च आङ्काक्षा। तस्या पूर्तये दमस्य अतीव आवश्यकता।

ऋजुता - सर्वस्य अनर्थस्य मूलं वक्रता कुटिलता वा। मनसः वक्रतां कोऽपि न चिन्तयति। यदि मनः सरलं तर्हि सर्वे व्यवहाराः सरलाः। ऋजुता प्राप्तये क्रीडावृत्तिः आवश्यकी। ऋजुता प्राप्तये ईश्वरभावः आस्तिक्यबुद्धिः च आवश्यकी। दुर्गुणाः तु अस्मान् अधोगतिं नयन्ति। अतः सावधानतया दुर्गुणभ्यः मुक्तिं लब्ध्वा चिरसुखदायिनी ऋजुता प्राप्तव्या।

स्वाध्याय - मानवस्य जीवने उद्भूतानां विविध समस्यानाम् अभ्यासः स्वाध्यायो नाम। स्वाध्यायाय वृत्तिः निरलसा स्यात्।

स्वाध्याय प्रवृत्त्यर्थं मनुष्येण प्रबलः स्थाणुविलयः कर्तव्यः अष्टदश वा घण्टापर्यन्तम् उपविशन् भवेत्। स्वाध्यायस्य कृते विजिगीषा आवश्यकी। स्वाध्याय साधने नम्रता आवश्यकी। स्वाध्यायस्य कृते मनसः एकाग्रता स्यात्। स्वाध्यायसाधने एकान्तसेवनमपि आवश्यकम्।

परनिन्दा भयावहा – निन्दया मनुष्यस्य दृष्टीः कलुषीभवति। अहङ्कारात् मनुष्यः दोषैकदृष्टिः भवति परनिन्दां च करोति। दाम्भिकः मनुष्यः परनिन्दां करोति। नैके जनाः निराशा परनिन्दां कुर्वन्ति। मात्सर्यात् अपि जनः परनिन्दा करोति। अज्ञानादपि मनुष्यः परनिन्दां कर्तुम् प्रवृत्तः भवति। योजकतायाः अभावादपि मनुष्यः परनिन्दां करोति। आपाततः क्षुद्रा भासमाना निन्दा-प्रवृत्ति तु अतीव घातकी।

अहिंसा – वस्तुतः अहिंसा नाम मानवतायाः श्रेष्ठं प्रतीकं। परस्परानां साहाय्यम् इति मानवीवृत्तिः सहनशीलता क्षमा बन्धुभावः सहानुभूती त्यागः सेवा इत्यादीनि सर्वाणि अहिंसायाः एव रूपाणि। मनुष्यस्य सामाजिकतायाः आधारो हि अहिंसा वृत्तिः। अहिंसा नाम आत्मनः सामर्थ्यस्य प्रकटीकरणम्। अहिंसा नाम न भीरुता। आततायिभिः कृतं परिपीडनसहनमपि हिंसा। विवेकः जागरितव्यः। समाज घटकानाम् सम्बन्धाः सौम्याः शान्ताः स्नेहपूर्णाः च भवेयुः। सर्वत्र वायुमण्डलम् अहिंसामयं भवेत्।

शान्ति – शान्ति निर्मातुं भारतीय तत्त्वज्ञानस्य एव अङ्गीकार करणीयः। मनुष्येण स्वजीवने कस्यापि श्रेष्ठस्य तत्त्वस्य अङ्गीकारः कर्तव्यः। ध्येयस्य अनुकूले कार्ये मनुष्येण मग्नेन भवितव्यम्। ध्यानधारणां कुर्यात्। मनसः दुर्बलतायाः अशान्तिः उत्पद्यते। मनुष्यः स्वदुःखं अतिचिन्तयति शान्तिं च नाशयति। ये ज्ञानितः हृदयस्थं परमेश्वरं पश्यन्त तैः शान्तेः प्राप्तिः भवति।

दया – दया नाम अन्यस्मै साहाय्यकरणम्। दया बुद्ध्यर्थं धैर्यम् निःस्वार्थं च आवश्यकम्। दयाबुद्धिरपि त्रिविधा सात्विकी राजसी तामसी च। यदि वयं उद्याबुद्ध्या वर्तामहे तर्हि परमेश्वर अपि दयां कुर्यात्। सर्वत्र आनन्दः प्रसरेत्।

इति विविधानि जीवनमूल्यानि ग्रन्थे ग्रथितानि सन्ति। तेषां

विवेचन परिपूर्णम् एव वर्तते। अनुसरणीयानि एतानि मूल्यानि सम्प्रति दुर्लभानि खलु। सर्वाणि एकस्मिन् ग्रन्थे लभ्यन्ते इति अस्माकं सौकर्याय एव अस्ति। पठनीयः खलु एषः ग्रन्थः।

***

खुशियों का कोई रास्ता नहीं।
खुश रहना ही एक रास्ता है।
जो वश में नहीं है,
उसके बारेमें चिंता करने से कुछ भी नहीं होगा।
हार आपसे आपका धन छीन सकती है,
लेकिन आपका गौरव नहीं।
यदि आप किसी खास चीज पर कार्य कर रहे हैं,
जिसकी आपको वास्तव में पर्वा है।
तब आपको आगे बढ़ने के लिए कहना नहीं होगा।
आपका नजरिया आपको आगे बढ़ा देगा।

- स्टीव जॉब्स

भविष्य में क्या होगा,
मैं यह नहीं सोचना चाहता
मुझे वर्तमान की चिंता है।
ईश्वरने आनेवाले क्षणोंपर कोई नियंत्रण नहीं दिया है।

- महात्मा गांधी

जो व्यक्ति युवावस्था में सीखना नहीं चाहता,
वह अपने अतीत को खो देता है।
उसके भविष्य की मृत्यु हो जाती है।

- यूरिपिडस, नाटककार

संस्कृतमन्दाकिनीगीतम् स्व.डॉ. गजानन बाळकृष्ण पळसुले

शतशतकोटिशतपर्यन्तम्।
प्रवहतां संस्कृत-मन्दाकिनी॥१॥

अज्ञाता यस्या गङ्गोत्री
इतिहासस्य न यत्रास्ति गतिः।
परिणतं फलम् अनादिः
श्रुतिः यत्प्रसवः सा भारतवाणी॥१॥

सिन्धुशुतुद्रीसरस्वतीनां तटे
ऋषीणां ध्यानपराणाम्।
होमधूमपावितलोकानाम्
अत्रिमृगूणां छन्दोवाणी॥२॥

कस्त्वं कोऽहं' प्रश्नपराणाम्
आत्मतत्त्वदर्शनोत्सुकानाम्।
याज्ञवल्क्यमुनिजनकादीनां
तत्त्वमसीति ब्रह्मवादिनी॥३॥

वाल्मीकिमुनिव्यासविरचिता
रामकृष्णयोः पावनगाथा।
अखण्डदीपो भगवद्गीता
कर्मयोगसन्देशदायिनी॥४॥

मेघदूतशाकुन्तलरघुभिः
उत्तररामकिरातकुमारैः।
कालिदासभवभूतिप्रमुखैः
कृतिविभूषणा मधुरभाषिणी॥५॥
पाणिनीसदृशैः स्तोत्रगायकैः
भोजमम्मटादिभिर्भूषकैः।
शङ्करादिभिस्तत्त्वचिन्तकैः
दत्तवन्दना वाक्सम्राज्ञी॥६॥

इयमस्माकं धर्मभारती राष्ट्रैक्यस्य
व महती स्फूर्तिः।
विना संस्कृतं नैव संस्कृतिः
इहामुत्रकल्याणकारिणी॥७॥

पुष्टिं तुष्टिं समावहन्ती
जीवितपुष्पं विकासयन्ती।
विश्वमङ्गलं फलं फलन्ती
कोटिकोटिशतपर्यन्तम्।
प्रवहतां संस्कृतमन्दाकिनी॥८॥

संकलन : प्रियंका शिरसाट
बी.ए.

रमणीयतो भारतः

‘अप्यस्ति कश्चिद् रमणीयदेशो
अन्यो यथा भारतभूरु नगत्याम।
कौतूहलेनेति शिरः
स्वकीयं हिमालयः प्रोन्नमयांचकार॥
यदा न कंचित् स ददर्श देशं
तथाविधं वैकमपीह भूमौ।
कृत्वा शिरो ह्रुच्चतरं स शैलो
भङ्क्त्वा कपाटं प्रविवेश नाकम्॥
दृष्ट्वा हिमाद्रिं हिमशुभ्रसौधं
तत्र स्थिता अप्सरसः सरागाः।
स्वर्गं परित्यज्य हिमालयेऽ
असंनिवृत्त्यै न्यवसन् सुखेन”॥
“दोलाचला वायुवशान् यदीयाः
सस्याढ्यसंपत्-कणिशाग्रहस्ताः।
वप्रा निजं मानवजातिपुष्टि-
क्षमत्वमुच्चैः प्रतिपादयन्ति॥
फुल्लारविन्दानि सरांसि यत्र,
श्रीकृष्णकण्डूयनतपूतपृष्ठाः।
अश्वाः, सदाकामदुधाश्च गावस्
तामार्यभूमिं सुफलां नमामि”॥
“भूमेर्महत्वं स्वगतं तु यात्

ततोऽपि तत्पुत्रगुणाश्रितं तत्।
पेश्वरात् प्राप्तसमग्रसंपत् सुतांश्च
साऽतुल्यगुणांश्चकार॥
अत्रैव जातः कपिलो मुनिः सः
वराहपूर्वो मिहिरस्तथा च।
स भास्कराचार्य इहैव जातः
ज्योतिर्विदप्यत्र स आर्यभट्टः॥
दशांशलब्धिः खलु भारतीया
इहैव सा भूमितिरात्मजन्म।
अलब्ध, सप्तस्वरजन्म वास्याः
कण्ठद् इह व्याकरणं च जज्ञे॥
क भूमिरन्या जगतीतलेऽस्मिन्
मातेव वन्द्या कपिलादिकानाम्?
अन्यत्र वा? ‘भो बुध-वन्द-शुक्राः
किमस्ति युष्मासु तथाविधा भूः?’
गुरुवर्याणां ‘वैनायकम्’ काव्यतः तृतीयः सर्गः
समर्पणम् २०१० तः संकलितं

संकलनः कोमल थोरात
बी.ए.-३

विभागाचे अहवाल

DEPARTMENT OF SCIENCE

Dr. D. D. Khandelwal, Assistant Professor in
Physics, Department of Science

विभागाचे अहवाल

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

विभागांचे अहवाल - २०१९-२०

DEPARTMENT OF ENGLISH

Some of the highlighting features that marked the year 2019-2020.

1. Dr.J.M. Saboo became one of the members of the prestigious NAAC Assessor's team.
  2. The "Languages and Literatures Study Club" was inaugurated at the hands of Famous Marathi poet Shri Kishor Bali on 05/09/2019.
  3. Students of BA- II and III year participated in various competitions conducted at R.D.G.College, Akola and Won second prize in intercollegiate Quiz competition 1) Komal Thorat 2) Priyanshi Shirsat 3)Vaishnavi Moharir.
  4. Prof. Dimple Mapari was invited as a Jury member for the intercollegiate elocution competition held at Department of English R.L.T.College, Akola.
  5. Prof. Avinash Thote of the department and Prof. Sanjay Vite from R.D.G.College, Akola, conducted guest lectures under faculty Exchange Programme.
  6. Workshop for Research Methodology was organized for Ph. D. Scholars.
- A workshop on ENGLISH LITERATURE AND CRITICISM AND NET / SET PREPARATION was arranged by the department on 28/2/2020. Dr. Gajanan Malokar and Prof. Subodh Chinchole were the resource persons for the same.
  - Creative Writing Competition was also conducted.
  - 'Mother-Tongue Day' was celebrated in Collaboration with the Dept. of Marathi and

Sanskrit.

- Ms. D. D. Mapari conducted a workshop on Public Speaking and Presentation Skills.
7. During the lockdown period for Covid-19 the department was busy in conducting online classes and courses. The Dept conducted various online Quizes based on respective syllabus and also conducted National Level Quizes on Grammar.

DEPARTMENT OF SOCIOLOGY

Department of Sociology had organized academic and co-curricular activities to fulfill the objectives of the syllabus in session 2019-20.

- 1) Visit to Social institutes - Two visits were organized one at tribal village 17.02.2020. The clothes and snacks were distributed among the villagers. The second visit was organized to Gaytri Balikashram (Orphanage). The students interacted with the orphanage girls & shared the thoughts.
- 2) The study club inauguration & Guest lecture was organized. The resource person was Ad. Devashish Kakad. He guided on relation of Social sciences and human Rights.
- 3) Co-curricular activities - Bridge course, mentoring, group discussion, personal counseling and regular tests were conducted for the academic development of the students. The faculty participated in various programme, add on course, dress designing and stitching of girls wear and importance of values in Human life. Internet Assignment was conducted through viva, project etc.

DEPARTMENT OF HOME ECONOMICS

Home Economics subject is an optional subject in Arts Faculty. Total 76 students were enrolled in the subject at UG level in 2018-19. Prior to commencement of teaching, faculty has designed well planned annual calendar for conducting annual departmental curricular, Co- curricular and extra curricular activities. Before starting the course, faculty introduced the students about values, activities, working system of Department and college through Bridge Course and Induction Program. On the occasion of National Nutrition Week/ Month, department has arranged exhibition on Nutrition saying & Inspirational Quotes to acquaint knowledge of Nutrition science. The department allots seminar and assigned topics for group discussion to students for interacting with classmates and well thought dissemination. Faculty used ICT based teaching methods to make teaching and learning process effective. To acquire enterprenurial skill for economic empowerment of the students, faculty organized different skill based activities like, Stall Management, Dish Making & Presentation Competition, State Costumes Competition etc. As an experimental learning, faculty has arranged visits to Sarnath Food Processing Industry and Krishi Vigyan Kendra, Akola in accordance with the course. To build up research attitude among students two students have participated in Avishkar Project. Faculty also published 3 research papers in journals and actively participated in the college administrative work and committee work as well as working as a SGBAU-BOS member.

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

In the session 2019-2020, the department of chemistry organized National Conference on 'Recent Advances In Chemical Sciences' on 01 and 02 May-2020 in online mode through Zoom meeting and Live streaming on YouTube. 'Inter-collegiate Research Project Competition for M.Sc.II' was also organized by the department in collaboration with Amravati University Chemistry

Teachers Association (AUCTA). The Department has also participated in the Avishkar Research Project competition organized by Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati. The extension activity of 'Awareness about Ecofriendly immersion of Shri Ganesh Idol' was also conducted by the department.

DEPARTMENT OF ZOOLOGY

The department has been imparting the quality education in the field of Zoology. The efforts of the department are to establish effective and innovative teaching with power point presentation and ICT tools. Department also conducted various extracurricular activities like poster competition, open book test, visits, field work, bird watching, seminar, projects etc. To motivate the students department organized biodiversity field excursions which is the part of their curriculum.

- 1) B.Sc. I Sem I field excursion was arranged on 5th October 2019 to study the ecosystem and biodiversity at Katepurna Wild life Sanctuary.
- 2) Study tour for Bird watching at Lonar Crater Sanctuary for students of B.Sc. Sem IV on 12 February 2020.
- 3) B.Sc. III Year students visited Fish seed production centre at Kumbhari on 22 August 2019.

Faculty members of the department have published 9 research papers in peer reviewed international journals of high impact and also attended 17 National and International conferences, 3 refresher courses, 2 Swayam and 5 faculty development programme.

Department celebrated Ozone day and wild life week by conducting various activities.

Add on courses completed on "Aquarium Set up and Maintenance" during 1st to 27th February 2020.

Dr. P. S. Dhabe Awarded Maharashtra Nari ratna puraskar on 08 March 2020 and Dr. Milind

Shribhate received honorary fellowship (F.S.L.Sc.) in the field of life sciences on 14 December 2019. Indore(MP).

3 students for district level and 2 students for university level were selected in Avishkar.

DEPARTMENT OF MATHEMATICS

The department of Mathematics involved the students in various research activities, seminars and research projects. Department of Mathematics organized seminar competition of B.Sc. I, II and III year students completed research projects.

Dr. Amol V. Joshi and Prof. Ravindra P. Rewaskar presented research paper in national conference at RLT College, Akola on 24 Jan 2020. One student Mr. Harish P. Kharap participated in University level seminar competition at Indira Gandhi Kala Mahavidyalay, Ralegaon Dist. Yavatmal and also two students Ms. Gaytri Kasture and Mr. Harish P. Kharap presented the seminar at the state level seminar competition at G.S. College, Khamgaon.

DEPARTMENT OF PHYSICS

Department of Physics designed well planned annual calendar, faculty introduce vision, mission and core value through induction programme and conducted bridge course. Faculty allowed topics for the group discussion and Power Point Presentations to the students.

The physical society of 2019-20 was inaugurated in department and poster competition was organized 37 posters of B.Sc. II, III year presented on Nanotechnology and its applications.

International ozone day (16th Sept) was celebrated for presentation of the ozone. Research projects carried by department and presented in AVISHKAR Competition on 10 Jan 2020. Electrical safety was celebrated on 21 Jan 2020 by arranging Guest lectures of Shri Ramdas Khandagale Rtd. Chief Engineer MSEB and member of National safety council.

Department organized guest lectures on

1. "Career opportunities in India and abroad" by Dr. Pankaj Koinkar Tokashima University Japan on 24/12/2019.
2. "Presentation skill and public speaking" by Prof. Dimple Mapari on 18/10/2019.
3. One day workshop on "Cyber Security Awareness" in collaboration of quick hill foundation Pune and Cyber Police Station Akola on 13/12/2019.
4. One day workshop on "Intellectual Property Rights" Resource person was Dr. S. A Waghule, SGBA University Amravati on National Science Day 28 Feb 2020.

Earn and learn scheme of cyber security Awareness conducted with Quickheal Foundation Pune 26 trained volunteers delivered 190 PPT Presentations in 110 schools and colleges and sensitized 38320 students.

National level online quiz on fundamental Physics conducted, 1004 students participated three topper felicitated with prizes 24 students participated in poster, seminar, project, experiment demo at different colleges and Mayur Kelkar B.Sc. III score second rank in state level competition.

Faculty of the department published 5 research papers in National and International Journal and attended 6 conferences and workshops.

DEPARTMENT OF COMPUTER SCIENCE

In this academic sessions 2019-2020 total 147 students enrolled in B.Sc. Computer Science subject at UG level. In this session Department of Computer Science had organized curricular, co-curricular, Extra-curricular and extension program to fulfill the Department's objectives.

1. For the awareness of ICT tools and Swayam Portal Department of Computer Science in collaboration with IQAC had organized One Day Workshop On "ICT and SWAYAM Awareness" on 16th January, 2020. This workshop was

pecially organized for Arts and Commerce Students of our college and 44 beneficiaries had took advantage of it.

2. Seminar on Digital Marketing was organized by Department under add-on course on 23rd January, 2020 for all students of B.C.A. and B.Sc. Computer Science to make them know about Digital Marketing.
3. Department of Computer Science had organized "Guest Lecture on MAHA SVAYAM Awareness" for all college students on 13th February, 2020 and there were 144 beneficiaries were present to know how to register for employment office for the government jobs by online process.
4. Department conducted "Guest Lecture on Artificial Intelligence and Machine Learning" on 17th February, 2020 for BCA and B.Sc. Students.
5. Department of Computer Science and BCA conducted "Aptitude Test for Recruitment Drive" By Sarswati College, Shegaon for all B.Sc. Computer Science and BCA Final Year Students on 12 February, 2020.
6. On 3rd March, 2020 Department had arranged Study tour at RUSA- Centre for Advance Sensor Technology, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad(MS) for all B.Sc. Final Year students.
7. Department of Computer Science and Women Development Cell had organized One day workshop for all women in our Dabki roed area on "IT Literacy" in occasion of Women's Day on 7th March, 2020.
8. Department has also conducted Faculty Development Program for BCA Staff members of our college on 26th May, 2020, Online Test Conduction techniques.

DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY

Regular curricular activities were supplemented with different co-curricular, extra-curricular and

extension activities. Educational visit was arranged to MGM clean India centre, Aurangabad. Students Unit of Microbiology Society, India was inaugurated at the hands of Dr. Harish Malpani, RLT College, Akola. Group discussion were arranged on topic 'Role of Microbiologists for Clean Environment'. First Ph. D of the Dept. was awarded to Miss Amarja Khendkar. Presentations of Students were taken on "My Business Idea" and "Succesful entrepreneurs". Fermented Food Festival was organized by students of Microbiologists Society. Red ribbon club (RCC) was formed and awareness program was organized for community. Other activities include orientation program, guest lecture of Dr. Sanjay Gulhane, students' seminar, corona awareness session & Information Centre etc.

DEPARTMENT OF LIBRARY

The main objective of the college library is to support the student and teacher in their classroom learning and teaching. To fulfill this objective library has to develop a balance collection. Library has developed the collection in both print and non-print form. Central library collection includes books, journals, magazines, CDs, e books, e journals. To develop the reading habit and awareness for book reading library conducts library orientation, book exhibition and other activities. In the academic session 2019-2020 library has purchased 549 books. Total collection of libraries gone up to 17823 volumes. Library has subscribed 7 journals, 17 magazines and 17 local and national newspaper. Library is member of LIST program.

Program

- Library has celebrated the Jayanti of Dr. S R Ranganathan as Librarian Day on 12 august.
- Library has celebrated the A P J Abdul Kalam jayanti as 'Wachan Prerna Divas' on 15th October.
- Library has organized the essay writing competition for the student on 'Covid 19 and its

effect on society. 22 students have participated in this competition.

DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION

The students Participated in the Inter Collegiate Chess (Men) Chess (Women) Cross-Country (Men) Judo (Men) Table-Tennis (Men) Athletics (Men) Kabaddi (Women) Kabaddi (Men) Wrestling (M and W) Softball (Women) Taekwondo (Men) Baseball (Men) Baseball (Women) Boxing (Men) Fencing (Men) Handball (Men)

Wrestling (Men)

Dhiraj Chatarkar (B.Com.II)

Participated in All India Inter University Tournament held at Guru Jambheshwar University of Science and Technology, Hisar from 14/11/2019 to 18/11/2019.

Kabaddi (Men)

Navad Sheikh (B.A.I) (Silver Medal)

23rd Maharashtra State Inter University Sports Meet Krida Mahotsav-2019 held at Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University Solapur. 26/12/2019 to 30/12/2019

Participated in West Zone inter University Tournament held at University of Kota Rajasthan from 18/11/2019 to 22/11/2019.

Baseball (Women)

Mamta Laghe (B.A.I)

Participated in All India Inter University Tournament held at Savitrabai Phule Pune University Pune (T.C. College Baramati) from 20/12/2019 to 24/12/2019.

Fencing (Men)

Atharva Uppalkar (B.Sc.II)

Participated in All India Inter University Tournament held at Jammu from 30/12/2019 to 01/01/2020.

Softball (Women)

Pooja Dipke (B.Sc.II)

Participated in All India Inter University Tournament held at Punjab University, Patiala from 04/03/2020 to 07/01/2020.

Baseball (Men)

Rohitkuma Abhang (B.A.I)

Om Kolte (B.A.I)

Participated in All India Inter University Tournament held at the Assam Royal Global University Guwahati from 27/03/2020 to 30/03/2020. (Postponed by Covid 19)

Inter Collegiate Tournament Organized by the College in 2019-2020

- 1) Table-Tennis (Men) B-Zone
Date -29/08/2019 to 31/08/2019.

SWAMI VIVEKANAND STUDIES CENTRE

Swami Vivekananda Studies Centre was established in the college under the UGC's scheme of Epoch-making social thinkers of India under the XII plan. During the session 2019-20 following activities were undertaken.

1] Students Participation in Declamation Competition:

Two students (Mr. Yash Deshmukh and Miss Shripa Shukla) were sent to participate in the taluka level declamation competition on 'Patriotism and Nation Building' at Shri LRT College, Akola on 13.09.2019 and as Miss Shripa was selected in top three, she represented Swami Vivekananda Studies Centre of our college at the district level competition on 25.09.2019 too. The competition was organized by Nehru Yuva Kendra, Akola, Ministry of Youth Affairs and Sports, Govt. of India.

2] National Youth Day And Youth Week Celebration:

National Youth Day and National youth Week was inaugurated on 13th January 2020 in collaboration with Nehru Yuva Kendra, Akola. Inauguration of National Youth Day and National Youth Week 2020 was done at the hands of Hon. Mahendraji Kavishwar, ex-editor, Daily Tarun Bharat, Nagpur.

3] Exhibition and sale of books on Swami

Vivekananda:

Exhibition and sale of books on Swami Vivekananda for college students was arranged in a book-van from RK Math, Aurangabad, on 24.09.2019.

4] Organization of District level Declamation Competition:

District level declamation competition was organized on 'Patriotism and Nation Building' in the college in collaboration with Nehru Yuva Kendra, Akola, Ministry of Youth Affairs and Sports, Govt. of India on 25.09.2019. Dr. Nisha Warade, Coordinator of SVSC, SK College also worked as Jury Member for Taluka and District level declamation competition at Shri LRT college and SK college Akola.

5] Add-on course on 'Life skills for self empowerment':

In the Present era of competition, the students are facing many challenges. For their welfare, College has started a Fifteen days Add-on course on 'Life skills for self empowerment' under Swami Vivekananda Studies Centre. It was inaugurated on 3rd October at the hands of Dr Bhavsar madam, Government College of Education, Akola. Different sessions were organized on life skills. Concluding session was kept on 19th October 2019 under the chairmanship of Hon. Gopalji Khandelwal and in gracious presence of Hon. Dr. Taratai Hatwalne, President, Shikshan Prakash Mandal, Akola.

**EXTENSION AND
SAMAJIK JANIV JAGRUTI SAMITI**

Samajik Janiv Jagruti Samiti has organized the social awareness programme.

The events organized by the committee are as follows:

1. Visit to Tribal Villages - The visit was organized to tribal village on 17/02/2020. On this occasion the students and staff interacted with tribes and students. The clothes

and snacks were distributed among the villagers.

2. Intercollegiate Elocution Competition - Intercollegiate elocution Competition was organized by Samajik Janiv Jagruti Samiti in collaboration with Government Hospital Akola and Azad institute. 10 students from other colleges and 25 students from our college participated in the programme.

The subject of the competition was 'The Challenges Before youth' 19 students participated in the competition. The students actively participated in the competition. Ms Devta Narwade from B.Sc. III won the prize. The objective of the programme was to spread awareness among the students

3. Aid to the needy people - The economic help of Rs 20000 was provided to Mrs Lakshmi Shringewar for her cancer treatment and 7000/-Rs to Mrs Sangita Kokale for her husband's accident death.

4. Students Welfare Fund - As a convener of Samajik Janiv Jagruti Samiti Students Welfare Fund was collected by teaching, non-teaching staff and Shikshan Prasarak Mandal. Students get helped for their academic needs.

5. Earn and Learn Scheme -

a) Fashion designing - The committee had run the Earn and Learn Scheme for the students to fulfill their economical needs. The students from the low income category participated in the event. The committee has started the fashion designing course in session 2019-20. Eight students had completed the course. These students Orain the next years girls uniform.

b) Online Forms - The college students and alumni of the college participated in this event. The students had fill up the admission form as the admission process was online

6. FIT INDIA MOVEMENT RALLY - The rally was organized on 29th August 2019 for the fit

India movement on the appeal of Prime Minister Hon. Narendra Modi. The rally was organized for the health awareness among the students and citizens of the nearby area. This rally was organized at a time all over India. About 250 students and 11 teachers participated in the rally. The report, photographs and video were uploaded to FIT INDIA APP.

DEPARTMENT OF BCA

Activities/Programs Taken:

1) Programme on Social Media Awareness:-

Conducted by: Mr. Rahul Tale, MKCL Akola

As we know today's era is of Computer and IT. So we have to familiar more and more with it. Social media is a part of information technology any one can achieve great success by using this online platform in over all fields like in Business, Education, Selling, Purchasing, etc. but on the contrary there are some drawbacks of this social media also. One can easily So for that awareness is important to avoid such misuse henceforth, dept. of BCA has organized "SOCIAL MEDIA AWARENESS PROGRAMME".

2) Seminar on "DIGITAL MARKETING"

Conducted by: Mr. Prasanna Ratnparkhi

As we know the power of digitalization and digital marketing it takes lots of time to advertise a product personally and physically. Digital advertising is the simplest way to advertise all your products and services. To achieve and avail the power of digital Marketing and to provide proper information to students about it Dept. of BCA has conducted a programme on "DIGITAL MARKETING".

3) Placement Drive:

Conducted by: In collaboration with Sarswati College, Shegaon and Shankarlal Khandelwal college, Akola

To provide better job opportunities the dept.

of BCA has welcome and arranged a campus interview session in college.

4) Programme on "Machine learning and Artificial Intelligence"

Conducted by: Mr. Sanjay Jadhao and Mr. Chauhan, P.R. Pote College, Amravati

To give full knowledge aspect of Artificial Intelligence and Machine Learning the above session is organized. It also includes knowledge about Robotics, Sensors and various artificial machines.

5) Programme on "Multiple Intelligence"

Conducted by: Mr. Dyansagar Bhokare, Shankarlal Khandelwal College, Akola

Multiple Intelligence includes body language, facial expressions, dress sense, pitch, volume, et.

At the time of interview and in our day-to-day life also we may face various problems Dept. of BCA has organized such guiding seminar.

6) POSTER/PPT/WEB PAGE CONSTRUCTION Competition:

Conducted by: Dept. of BCA Staff

To boost up the students in presentation skill and also to make them self-employed Dept. of BCA has organized the competition. The main intention behind this competition was to initiate the students and promote them to show their hidden qualities.

7) Programme on "Entrepreneurship Development"

Conducted By: Mr. Madhav Jape, MCED

The main aim of this programme was to promote and force participants to make them self employed. In this programme we have given all the information about legal formalities, opening balance and many more to established/start up a new business. We have also given the various plans and helping measures provided by the government to boost up such Entrepreneurships.

मराठी विभाग

- १) मराठी विभागातील प्रा. डॉ. शिवाजी नागरे यांचे 'साठोत्तरी वाङ्मयीन प्रवाह' व डॉ. श्रीकृष्ण काकडे यांचे 'भटके विमुक्त : समाज, भाषा व संस्कृती' या दोन पुस्तकांचे प्रकाशन करण्यात आले.
- २) मराठी विभागाच्या वतीने मराठी संशोधन केंद्र सुरू करण्यात आले असून, ५ विद्यार्थ्यांनी पीचएच.डी. करिता नोंदणी केली.
- ३) संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या कॉमर्स शाखेच्या अभ्यास मंडळावर प्रा.डॉ. शिवाजी नागरे यांची नियुक्ती झाली.
- ४) संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या मराठी प्राध्यापक परिषदेवर अकोला जिल्हा प्रतिनिधी म्हणून प्रा.डॉ. शिवाजी नागरे यांची निवड झाली.
- ५) मराठी विभागाच्या वतीने दर आठवड्याला 'अनुभूती' हे भिक्तीपत्रक प्रकाशित करण्यात आले.
- ६) मराठी विभागातील वाङ्मयाच्या विद्यार्थ्यांचे 'मराठी स्नेही-मंडळ' स्थापन करण्यात आले आहे. यात मराठी वाङ्मय भाग १, २ व ३ च्या विद्यार्थ्यांना सहभागी करून घेतले आहे. या समूहावर मराठी वाङ्मयाच्या क्षेत्रातील विविध घडामोडीच्या वर्तमानपत्रात किंवा नियतकालिकात प्रकाशित झालेले लेख, बातम्या, कथा, कविता इ. टाकल्या जातात. त्यामुळे हे विद्यार्थी त्याबाबत अवगत होतात.
- ७) दि. ५ सप्टेंबर २०१९ रोजी 'मराठी वाङ्मय मंडळ' उद्घाटन करण्यात आले. यावेळी मराठी वाङ्मयाच्या विद्यार्थ्यांनी अकोल्यातील सुप्रसिद्ध कवी, गझलकार श्री. किशोर बळी यांची दि. ५ सप्टेंबर २०१९ रोजी प्रकट मुलाखत घेतली.
- ८) दि. ४ जानेवारी २०२० रोजी मराठी विभागातील प्राध्यापकांनी अ. मराठी प्राध्यापक परिषदेच्या वतीने आयोजित अधिवेशनात सहभाग घेतला.

- ९) दिनांक २४ फेब्रुवारी २०२० रोजी मातृभाषा दिनानिमित्त भाषाविषयक चर्चेचे आयोजन करण्यात आले.
- १०) दि. २५ फेब्रुवारी २०२० रोजी मातृभाषा दिनानिमित्त 'सावरकरांचे भाषाविषयक योगदान' या विषयावर स्वा. सावरकरांचे नातू श्री. सात्यकी सावरकर यांच्या व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.
- ११) मराठी विभागाच्या वतीने दि. ३० मार्च ते १५ एप्रिलपर्यंत लॉकडाऊनच्या काळात विद्यार्थ्यांचे ऑनलाईन वर्ग घेण्यात आले.
- १२) मराठी विभागाच्या वतीने 'मूल्यांचे मानवी जीवनातील महत्त्व' या राज्यस्तरीय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमाचे २० एप्रिल ते ३० एप्रिल २०२० या कालावधीत ऑनलाईन आयोजन करण्यात आले. यात अमरावती, नागपूर, नांदेड इ. विद्यापीठातील ९० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

संस्कृत विभाग अहवाल

- संस्कृत विभागाद्वारा शैक्षणिक सत्र २०१९-२० मध्ये खालील कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.
- १) ३० जानेवारी २०२० रोजी आचार्य आनंदजी पुरुषार्थी यांचे 'हमारा कार्य ही हमारी पहचान है।' या विषयावर व्याख्यान.
  - २) २७ फेब्रुवारी २०२० रोजी श्री. सात्यकी सावरकर यांचे 'सावरकर आणि विज्ञान' या विषयावर व्याख्यान.
  - ३) जागतिक मातृभाषा दिनानिमित्त विद्यार्थ्यांशी 'भाषा आणि वाचनसंस्कृती' या विषयावर संवाद.
  - ५) बी.ए. भाग २ च्या विद्यार्थ्यांची अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्नांवर गटचर्चा.

राज्यशास्त्र विभाग

- शैक्षणिक सत्र २०१९-२० दरम्यान राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने विविध उपक्रम व कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

दिनांक १५.७.२०१९ ते १७.७.२०१९ रोजी बी.ए. भाग १ च्या नवीन प्रवेशित विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यासक्रम जोडणी प्रकल्प (Bridge course) चे आयोजन करण्यात आले होते. तसेच, दिनांक २६.९.२०१९ रोजी सामाजिक शास्त्र मंडळाचा उद्घाटन सोहळा पार पडला. यावेळी राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने अॅड. देवाशिष काकड यांचे स्पर्धा परीक्षेबद्दल व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. यामध्ये बी.ए. विभागातील सर्व विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

दिनांक ९.१०.१९ ते २.१०.१९ दरम्यान बी.ए. भाग १, २ आणि ३ च्या विद्यार्थ्यांसाठी सेमिनार स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. या दरम्यान बी.ए. भाग ३ च्या विद्यार्थ्यांना 'रीसर्च पेपर प्रेझेंटेशन' आणि 'पॉवरपॉइंट प्रेझेंटेशन' संबंधी मार्गदर्शन करण्यात आले. बी.ए. भाग २ च्या विद्यार्थ्यांसाठी 'ग्रुप डिस्कशन'चे आयोजन करण्यात आले. तसेच, बी. ए. भाग १ च्या विद्यार्थ्यांनी दररोज वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या बातम्या काढून राज्यशास्त्र विषयाच्या संबंधित News cutting projects तयार केले, हा नवीन उपक्रम राबविण्यात आला.

दिनांक २०.१.२०२० रोजी बी. ए. भाग-३, दामिनी पिडिया, कु. नंदिनी बसेरे, वसिम शेख, शुभम उगले या विद्यार्थ्यांनी 'भारतीय संविधानाची मूल्य' या संदर्भात वेगवेगळी भितीपत्रके तयार करून आणली. त्या संदर्भात कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. त्यावेळी डॉ. शिवाजी नागरे, डॉ. श्रीकृष्ण काकडे, डॉ. अरुण शेळके व राज्यशास्त्र विभागाचे विद्यार्थी उपस्थित होते. इत्यादी उपक्रम राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने वर्षभर घेण्यात आले.

इतिहास विभाग

इतिहास विभागामार्फत विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली व संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाने तयार केलेला अभ्यासक्रम शिकविण्यात येतो. अभ्यासक्रम कालानुरूप असावा, त्याचप्रमाणे स्पर्धा परीक्षांचे महत्त्व लक्षात घेऊन अभ्यासक्रम तयार करण्यात येतो. तसेच, प्रश्नपत्रिकेच्या स्वरूपातही बदल

करण्यात येतो. विद्यार्थ्यांच्या अंतर्गत कलागुणांचा विकास व्हावा यादृष्टीने असाईनमेंट, प्रत्यक्ष मुलाखत घेऊन विद्यार्थ्यांचा विकास करण्याच्या दृष्टीने विभागामार्फत प्रयत्न करण्यात येतात.

इतिहास विषयाचे अध्यापन करताना शास्त्रशुद्ध तंत्रांचा, वेगवेगळ्या पद्धतीचा अवलंब करण्यात येतो. स्पर्धा परीक्षांसाठी तयार करण्यासाठी उदा. युपीएससी, एमपीएससी, नेट, सेट, पर्यटन इ. साठी विभागाकडून प्रयत्न करण्यात येतात. विद्यार्थ्यांना पुरातन वास्तू, लेण्या, किल्ले, बारव, मंदिर, मूर्ती इ.ची माहिती मिळण्यासाठी ऐतिहासिक/शैक्षणिक सहलींचे आयोजन करण्यात येते. या सत्रात चिखलदरा/गाविलगड येथे शैक्षणिक सहलीचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष माहिती मिळाली. याशिवाय विद्यार्थ्यांना थोर पुरुष, राष्ट्रनिर्माते, महान समाजसुधारक यांची चरित्रविषयक माहिती देण्यात येते. अशाप्रकारे इतिहास विभागातर्फे वरील शैक्षणिक उपक्रम घेण्यात येतात.

वाणिज्य विभाग

शैक्षणिक सत्र २०१९-२०२० मध्ये वाणिज्य शाखेच्या वतीने विविध शैक्षणिक उपक्रम पार पडले. विषयाच्या विद्यार्थी संवर्धनाकरिता अभ्यास मंडळाचे गठन करण्यात आले आणि या मंडळाद्वारे विविध उपक्रमामध्ये शैक्षणिक सहलीचे आयोजन, हिंदुस्थान लि. व पारले जी कंपनी खामगाव येथे करण्यात आले होते. तसेच, विभागात गटचर्चा, सेमिनार, घटक चाचणी, प्रकल्प निर्मिती विषयी मार्गदर्शन करण्यात आले. आणि वर्क फ्रॉम वर्कमध्ये विभागाच्या वतीने विद्यार्थ्यांचे ऑनलाईन वर्ग घेण्यात आले. तसेच, निबंध स्पर्धेचे आयोजन केले होते. या स्पर्धेमध्ये महाराष्ट्रातील विद्यार्थ्यांनी चांगल्या प्रमाणात प्रतिसाद दिला.

राष्ट्रीय सेवा योजना

शैक्षणिक सत्र २०१९-२०२० मध्ये रासेयो पथकाद्वारे विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये आंतरराष्ट्रीय योगदिवस, वन महोत्सव, असदगड किल्ला स्वच्छता मोहीम, कारगिल विजय दिवस, व्यसनमुक्ती शपथ, रक्तदान शिबिर, ३३

करोड वृक्षारोपण, एक दिवसीय रासेयो शिबिर, एड्स वादविवाद स्पर्धा, युवामाहिती दूत मतदार जागो अभियान, ओझोन दिन, आपत्ती व्यवस्थापन कार्यशाळा, राष्ट्रीय सेवा योजना दिन, पोषण आहार अभियान, म. गांधी जयंती, राष्ट्रीय एकता दिन, संविधान दिन, जागतिक एड्स दिन, एड्स जनजागृती, स्वच्छता पंधरवडा, नैसर्गिक रंग निर्मिती कार्यशाळा, कोरोना जनजागृती, गरीब वस्तीमध्ये धान्याचे वाटप, डिजिटल अवेअरनेस, फोनद्वारे जनजागृती, कोविड १९ पोस्टर स्पर्धा, कोविड १९ रक्तदान, कोविड १९ सॅनिटायझेशन इ. उपक्रम राबविण्यात आले.

या वर्षीचे रासेयोचे शिबिर दत्तक ग्राम हातरुण, ता. बाळापूर, जि. अकोला येथील स्व. नर्मदाबाई बनारसीलाल अग्रवाल प्रा. आश्रमशाळा येथे घेण्यात आले. या विशेष शिबिरामध्ये १०० विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग घेतला होता. शिबिरातील दैनंदिन कार्यक्रमांमध्ये योगासने, प्रार्थना, सांस्कृतिक कार्यक्रम, श्रमदान, श्रमदानातून जलपुनर्भरण प्रकल्प पूर्ण करण्यात आले. सोबत ग्राम व शाळा स्वच्छता करण्यात आली.

सांस्कृतिक समिती

महाविद्यालयाच्या सांस्कृतिक समितीद्वारा विद्यार्थ्यांचे सांस्कृतिक स्नेहसंमेलन दरवर्षी महाविद्यालयामध्ये आयोजित केल्या जाते. या स्नेहसंमेलनाचा मुख्य उद्देश विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना प्रोत्साहन देणे तसेच त्यांचा सर्वांगीण विकास करण्याकरिता विविध स्पर्धांचे आयोजन करणे हा असतो. यावर्षी सांस्कृतिक संमेलनाची 'थीम' 'केल्याने होत आहे रे, आधी केलेचि पाहिजे' ही होती. या थीमवर आधारित रांगोळी स्पर्धा, पोस्टर मेकिंग, क्विझ, वक्तृत्व, काव्यवाचन, आनंदमेला, नृत्य-नाट्य व गीतगायन स्पर्धेचे आयोजन केले होते. या सर्व स्पर्धांमध्ये एकूण २९० विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

सं.गा.बा. अमरावती विद्यापीठ, अमरावती द्वारा आयोजित युवा महोत्सवांमध्ये महाविद्यालयाची चमू सहभागी झाली होती. या युवा महोत्सवात मूकनाट्य, स्पोर्ट पेंटिंग, क्विझ, वक्तृत्व,

वादविवाद इत्यादी कलाप्रकारांमध्ये एकूण १४ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

सांस्कृतिक समितीद्वारा विविध राष्ट्रीय दिन, तसेच स्वातंत्र्यसैनिक, समाजसुधारक व राष्ट्रीय नेत्यांची जन्मशताब्दी महाराष्ट्र शासनाने दिलेल्या निर्देशानुसार महाविद्यालयात विविध कार्यक्रमांद्वारे साजरे केले जातात.

***

SHANKARLAL KHANDELWAL COLLEGE, AKOLA

Teaching Staff

English	1. Dr. Jagdish Mangilal Saboo	Principal	M.A., Ph.D.
	2. Ms. Dimple D. Mapari	Asst. Prof.	M.A.,M.Phil.,PGDTE, SET
	3. Mr. Avinash V. Thote	Asst. Prof.	M.A.,M.Phil., SET, NET
	4. Ms. Aditi Mankar	Asst. Prof.	M.A. NET,SET
Marathi	1. Dr. Shivaji Nilkanth Nagare	Asso. Prof. & Head	M.A., NET, Ph.D.
	2. Dr. Shrikrishna G.Kakade	Asso. Prof.	M.A., NET, B.Ed., Ph.D.
Sanskrit	1. Dr.Jayshree A. Sakalkale	Asst. Prof. & Head	M.A., SET, Ph.D.
Sociology	1. Dr.Neelima S. Sarap	Asst. Prof. & Head	M.A., NET, Ph.D.
Home Economics	1. Dr. Sandhya A. Kale	Asst. Prof. & Head	M.Sc., M.Ed., M.A., SET,Ph.D.,PGDCP
Political Science	1. Dr. Arun M. Shelke	Asst. Prof. & Head	M.A., M.Phil, Ph.D.
History	1. Mr. R.P. Patil	Asso. Prof. & Head	M.A.
Physics	1. Dr. Sanjay K. Devade	Asst. Prof. & Head	M.Sc., B.Ed., Ph.D.
	2. Dr. Haridas J. Kharat	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D.
	3. Mr. Rohan Shirsat	Asst. Prof.	M.Sc., NET,GATE
Chemistry	1. Dr. Prasanna S. Pande	Asso. Prof. & Head	M.Sc., NET, SET, GATE, Ph.D.
	2. Dr. M.O. Malpani	Asst. Prof.	M.Sc., B.Ed., NET, Ph.D.
	3. Dr. Vivek D. Mane	Asst. Prof.	M.Sc., B.Ed.,NET,SET,GATE,M.Phil.,Ph.D.
Mathematics	1. Dr. Amol V. Joshi	Asst. Prof. & Head	M.Sc., SET, M.Phil. Ph.D.
	2. Mr. Ravindra Revaskar	Asst. Prof.	M.Sc., NET,SET
Zoology	1. Dr. Priyakumari S. Dhabe	Asst. Prof. & Head	M.Sc., Ph.D.
	2. Dr. Milind V. Shirbhate	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D., FZSI
	3. Dr. Nisha V. Warade	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D., PGDCP, M.S.
Microbiology	1. Dr. Mrs. Aarti R. Deshpande	Asso. Prof. & Head	M.Sc., M.Phil., Ph.D., NET
	2. Dr. Dnyansagar D. Bhokare	Asst. Prof.	M.Sc., Ph.D., M.B.A.
Commerce	1. Dr. Prashant M. Pisolkar	Asso. Prof. & Head	M.Com., M.Phil., B.Ed., Ph.D.
	2. Mr. Sumedh A. Kawale	Asst. Prof.	M.Com., NET, B.Ed.
	3. Dr. Archana M. Khandelwal	Asst. Prof.	M.Com., M.Phil.
	4. Dr. Piyush Malhe	Asst. Prof.	M.B.A.,M.Com., Ph.D.
Computer Science	1. Dr. Deepti H. Petkar	Asst. Prof. & Head	M.Sc.,M.Phil.,Ph.D.
	2. Mr. Nitin Suradkar	Asst. Prof.	M.Sc.,NET
Director of Phy. Edu.	1. Dr. Chandrashekhar B.Kadu	Director	M.P.Ed., NET

Administrative Staff

1. Nishikant D. Deshpande - Office Superintendent	2. Akash A. Kulkarni - Head Clerk
3. Ashish R. Sarda - Senior Clerk	4. Nitin R. Mahajan - Junior Clerk
5. Amit V. Agrawal - Junior Clerk	

Library Staff

1. Mr. Shekhar Dixit - Librarian	2. Sanjay R. Tikande - Library Attendant

Laboratory Staff

1. Tushar B. Sapkal - Laboratory Assistant	2. Gajanan M. Ghonge - Lab. Attendant	3.
Raju B. Patil - Lab. Attendant	4. Dinesh K. Bansod - Lab. Attendant	5. Prafulla
A. Ghuge - Lab. Attendant		

Peon

1. Shrikrushna M. Bhagat	2. Shrikrishna D. Sawadekar	3. Sunil S. Jadhav	4. Ravindra S. Jadhav

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ

विद्यापीठ गीत

विद्या चिंतन । विद्या मंथन ॥

विद्या सर्जन । विद्या जीवन ॥

जनमन जागर, करीत निरंतर, विद्यापीठ चाले ।

संत गाडगे बाबा तुमचे स्वप्न पूर्ण झाले ॥

कुणी न आता खुळे अडाणी, ज्ञानासह विज्ञान कळाले

पर्णकुटीतील प्रतिभेलाही , आभाळाचे पंख मिळाले

दशसूत्राचे अक्षर अक्षर, वेद नवा बोले ॥१॥ जनमन ...

किती रंजले, किती गांजले, किती आंधळे लुळे पांगळे

कर्मयोग निष्काम आचरुन, कवेत घेता बांधव सगळे

भूतदयेच्या ओलाव्याने, मानस मोहरले ॥२॥ जनमन ...

धर्म जातीच्या पलिकडेही माणूस केवळ माणूस असतो

भेदभ्रमांचे बंध तोडूनी मानवतेचे पूजन करतो

पिढ्यापिढ्यांचे जीवन दर्शन विश्वात्मक झाले ॥३॥

जनमन जागर, करीत निरंतर, विद्यापीठ चाले ॥

- प्राचार्य डॉ. विठ्ठल बाघ

कला शाखेचे उपक्रम

इंग्रजी विभागामध्ये सेट-नेट परिक्षा मार्गदर्शन आणि इंग्रजी साहित्याचा इतिहास या विषयावर कार्यशाळेचे आयोजन

वाङ्मय मंडळाचे उद्घाटन करतांना प्रसिद्ध मराठी कवी श्री किशोर बळी

राज्यशास्त्र विभागामार्फत भितीपत्रक प्रकाशित करतांना विद्यार्थी आणि प्राध्यापकवृंद

समाजशास्त्र विभागा मार्फत गायत्री बालिका आश्रम, अकोला येथे भेट

गृह अर्थशास्त्र विभागाच्यावतीने आयोजित पोषणयुक्त डिश सजावट व सादरीकरण स्पर्धेचे उद्घाटन करतांना सौ. नेहा मधूर खंडेलवाल

कला शाखेतील विद्यार्थीनींना मार्गदर्शन करतांना प्रा. डॉ. श्वेता मेंडे आर.डी.जी. महिला महाविद्यालय, अकोला

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रम

राष्ट्रीय सेवा योजने तर्फे असदगड किल्याची
स्वच्छता करतांना स्वयंसेवक

रा.से.यो. पथकाच्या वतीने
कापशी तलाव येथे वृक्षारोपन

आफती व्यवस्थान कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करतांना
प्रा. डॉ. सुधीर कोह्याळे

रेड रिबन कलबचे उद्घाटन करतांना
डॉ. जगदीश साबू

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष शिविराचे उद्घाटन कार्यक्रमात
भाषण करतांना डॉ. जगदीश साबू

रा.से.यो. विशेष शिविरामध्ये
बंधारा निर्मिती प्रकल्प

विज्ञान शाखेचे उपक्रम

रसायनशास्त्र विभागाच्या पोस्टर स्पर्धेच्या उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना डॉ. व्ही.एस.जमोदे (माजी कुलगुरु)

राष्ट्रीय विज्ञान दिनानिमित्त आय.पी.आर. कार्यशाळे प्रसंगी प्रा.डॉ.एस.एस.ए. वाधुळे भौतिकशास्त्र विभाग संगाबा, अमरावती

कोविड-२०१९ निमित्त विद्यार्थ्यांसाठी जनजागृती फलकाचे प्रकाशन

सुक्ष्म जीवशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित एड्स जगजागृती पोस्टर स्पर्धा

प्राणीशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित अँक्वारीयम प्रदर्शनाचे उद्घाटन करतांना मान्यवर

संगणकशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित आर्टिफीशियल इन्हेलिजन व मशीन लर्निंग या कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना प्रा.डॉ.ठोमरे

वाणिज्य शाखेचे उपक्रम

वाणिज्य विभागाच्या विद्यार्थ्यांचा शिवांगी बेकर्स (पारले जी)
खामगांव येथे अभ्यास दौरा

वाणिज्य विभागाच्या विद्यार्थ्यांचा यश एंटरप्राईजेस
(हिन्दूस्थान लिबर) खामगांव येथे अभ्यास दौरा

वाणिज्य विभागाच्या विद्यार्थ्यांकरीता एन.सी.ई. आणि सेबी, मुंबई
यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित फॉयनांशियल मार्केट अवेयरनेस
करीयर गायडन्स सेमिनारमध्ये मार्गदर्शन करतांना श्री प्रत्युश भाष्कर

यश इंटरप्राईजेसचे प्रो.प्रा. मा. विपीन गांधी
वाणिज्य शाखेच्या विद्यार्थ्यांना
मार्गदर्शन करतांना

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ व सेबीद्वारा आयोजित
आर्थिक शिक्षण व जागृती कार्यशाळा

पोलीस प्रशिक्षण केंद्र, अकोला येथे प्रशिक्षणां करिता आयोजित
आर्थिक शिक्षण व प्रशिक्षण कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना सेबीचे
मान्यताप्राप्त रिसोर्स पर्सन प्रा.डॉ.प्रशांत पिसोळकर

स्वामी विवेकानंद अभ्यास केंद्राचे उपक्रम

राष्ट्रीय युवा दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना
श्री गोपाल खंडेलवाल

राष्ट्रीय युवा दिना प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना
श्री महेन्द्र कवीश्वर

जिल्हास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा-राष्ट्रभक्ती आणि
राष्ट्र-उभारणी विद्यार्थ्यांचा सहभाग

स्वामी विवेकानंद पुस्तक प्रदर्शनी

स्वामी विवेकानंद केंद्राच्या वतीने चालविण्यात येणाऱ्या
ऑन ऑन कोर्सच्या उद्घाटन प्रसंगी मान्यवर

स्वामी विवेकानंद केंद्राच्या वतीने योग्य शिविर

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

शैक्षणिक सहली

प्राणीशास्त्र विभागाची लोणार येथे
पक्षीनिरीक्षण करीता शैक्षणिक भेट

वाणिज्य विभागाची शैक्षणिक सहल

बी.एस.सी. भाग ३ च्या विद्यार्थ्यांची
मत्स्य बिजोत्पादन केंद्र, कुंभारी येथे भेट

सामाजिक जाणीव जागृती समितीच्या वतीने
आदिवासी परिसराला भेट व कपडे वाटप

विज्ञान शाखा प्रथम वर्ष विद्यार्थ्यांची
काटेपूर्णा येथे शैक्षणिक सहल

ऐतिहासीक गाविलगड किल्याला
इतिहास विभागाची भेट

2019-20

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

शैक्षणिक उपक्रम

इ कन्टेन्ट आणि ऑडिओ व्हिडीयो निर्मिती कार्यशाळा प्रसंगी
श्री भूषण कुळकर्णी व श्री एकनाथ कोरे

हेल्थ अवेयरनेस कार्यशाळेप्रसंगी
श्री सागर गिरी आणि कु. पुनम गोस्वामी

इ कन्टेन्ट आणि ऑडिओ व्हिडीओ
कार्यशाळेतील सहभागी मान्यवर

आय.सी.टी. आणि स्वयम् अवेयरनेस कार्यशाळा
मार्गदर्शक श्री आनंद डागा

आय.क्यु.ए.सी. च्या वतीने महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांशी
संवाद साधतांना प्राचार्य जगदीश साबू

वन्यजीव संरक्षण व शिक्षण या होत्रात उल्लेखनिय कार्य
केल्या बद्दल अंतर्गत गुणवत्ता कक्ष समन्वय प्रा.डॉ. मिलिंद शिरभाते
यांचा सत्कार करतांना वन्यजीव विभागाचे अधिकारी

Emerging

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

महाविद्यालयात आयोजित राष्ट्रीय चर्चासत्र व कार्यशाळा

रसायनशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित
राष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभागी झालेले मान्यवर

राज्यस्तरीय ग्रीन करीअर अपॉरच्युनिटीज इस ग्रीन एज्युकेशन
प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना मा. एम.एस.रेड्डी

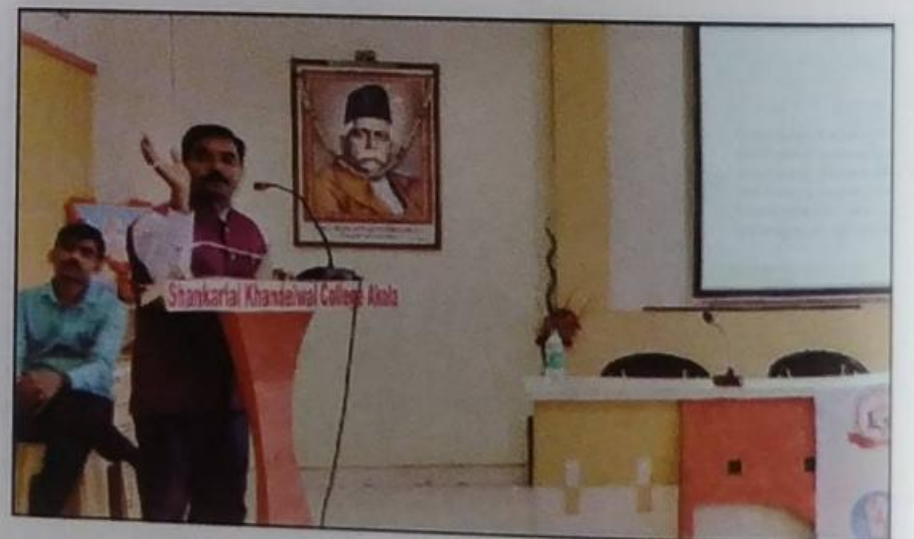
विद्यार्थी विकास विभाग, संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ,
अमरावती व शंकरलाल खंडेलवाल महाविद्यालय यांच्या
संयुक्त विद्यमाने आयोजित कौशल्य विकास कार्यशाळा

लाईफ स्कूल कार्यशाळे प्रसंगी
प्रा.डॉ. आशा धारस्कर, शासकीय शिक्षण महाविद्यालय, अकोला

भौतिकशास्त्र विभागाच्या वतीने आयोजित
रिसर्च पोस्टर स्पर्धा

सॉफ्ट स्कूल कार्यशाळे प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना
प्रा. डॉ. हरिदास आखरे

मान्यवरांच्या भेटी

स्वातंत्र्यवीर विनायक ढामोदर सावरकर यांचे नातू
श्री सात्यकी सावरकर यांची महाविद्यालयाला भेट

महाविद्यालयात रिसर्च सेंटर उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना
संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ अमरावतीचे कला शाखेचे
अधिष्ठाता प्रा. डॉ. अविनाश मोहरील

महाविद्यालयाचा भेटी प्रसंगी मराठी विभाग प्रमुख
संगाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावतीच्या प्रा. डॉ. मोना चिमोटे

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती विज्ञान विभागाचे
अधिष्ठाता प्रा. डॉ. एफ.सी. रघुवंशी व डॉ. गजानन मुळे

डॉ. कोयीनकर टोकोसीमा विद्यापीठ, जपान यांची
महाविद्यालयाला भेट व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन

महाविद्यालयाला माध्यमिक शिक्षणाधिकारी
श्री प्रकाश मुकुंद यांची भेट

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

क्रीडा विभागाचे उपक्रम

आंतर महाविद्यालय बेसबॉल उपविजेता संघ २०१९-२०

स्नेह संमेलनामध्ये क्रीडा स्पर्धेचे उद्घाटन

आंतर महाविद्यालयीन टेबल टेनीस स्पर्धेचे उद्घाटन

आरोग्य जनजागृती कार्यशाळा

महाविद्यालयातील हॉकी संघाचा स्नेह संमेलनात सहभाग

महाविद्यालयातील स्नेह संमेलनात रस्सी खेच स्पर्धेत
क्रीडा विभागातील विद्यार्थ्यांचा सहभाग

Shankarlal Khandelwal Arts, Science
and Commerce College, Akola.

INSTANT ACTION
ESCORTS ACHIEVEMENT

चमकते सितारे

कु. पूजा दिपके
विद्यापीठ कॅप्टन
सॉफ्ट बॉल संघ, विद्यापीठ कलर कोट

रोहित कुमार अभंग
बेस बॉल
विद्यापीठ कलर कोट

धीरज चतरकर
कुस्ती
विद्यापीठ कलर कोट

कु. ममता लागे
बेस बॉल
विद्यापीठ कलर कोट

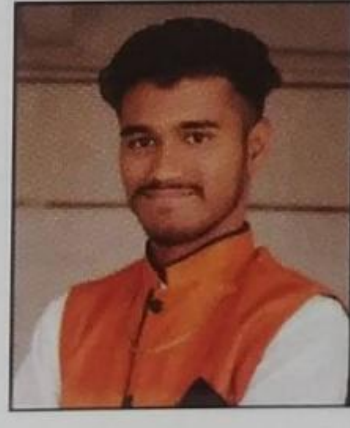
ओम कोलते
बेस बॉल
विद्यापीठ कलर कोट

मोहम्मद नावेद
कबड्डी
विद्यापीठ कलर कोट

अथर्व उप्पलवार
तलवार बाजी
विद्यापीठ कलर कोट

यश देशमुख
भारतीय राष्ट्रीय युवा परिषद,
अकोला जिल्हा अध्यक्षपदी नियुक्ती